

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HİLMİ AYDIN

SULTANLARIN SİLAHLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

giriş

Dış Hazine Binası / Silah Seksiyonu

Günümüzde Silah Seksiyonu olarak kullanılan ve ilk olarak Fatih Sultan Mehmed döneminde yaptırılan Dış Hazine Binası, -eski divanhane ile birlikte- Kanuni döneminde yıktırılarak, yeni divanhane (Kubbealtı) ve Adalet Kulesi ile birlikte 1526-28 yılları arasında yeniden inşa edilmiştir. Mekan üç büyük payanda üzerinde ve (dörderli iki sıra halinde) sekiz kubbe ile örtülüdür. Yüksek sıralı pencereleri bulunan ana cephe ikinci avluya bakmaktadır. Bu cephenin eskiden geniş saçakları olduğu ve bu saçakların altında, kapının yanında hazineyi korumakla görevli muhafızların beklediği bilinmektedir. Bu görüntüye sonraları yapılmış olan Avrupa gravürlerinde de rastlanmaktadır.¹

Bu bina Tanzimat'a (1839) kadar devlet hazinesi olarak kullanılmıştı. Ülke ve eyaletlerden alınan vergiler, mukataa gelirleri, ganimetlerden elde edilen gelirler, bunların yanında elçilere giydirilen hil'atlar, ipek ve altın brokardan kaftanlar, samur-vaşak kürkleri ve Divanhane'nin eski kayıt defterleri burada saklanıyor; askerlerin üç ayda bir aldıkları maaşlar, donanma ve sefer giderleri, merkezdeki kamu görevlilerinin aylıkları da buradan karşılanıyordu.²

Doğrudan Başdefterdara bağlı olan Dış Hazine'den para çıkmasında usuller kanunnamelerle belirlenmişti. Bu usullere göre; önce Ruznamçe Kalemî'nde bir yazı hazırlanır; defterdarın imzaladığı bu pusulanın üzerine sadrazam 'pençe' çeker; pusula defterdara döner; bir kez daha sahlandıktan sora sergi halifesi (veznedar) verilirdi. Hazine tezkiresi denen bu pusulada yazılan miktarda parayı sergi halifesi, küplerdeki akçelerden kese ve torbalara doldurup ağızlarını mühürleyerek çıkartırdı. Her gün defalarca yenilenen bu işlem, düzenli olarak Ruznamçe defterlerine işlenirdi.³

Defterdarın sorumluluğunda bulunan hazine padişahın sadrazamda bulunan mührü ile mühürlenerek kapatılırdı. Padişah'ın sefere çıktığı zamanlarda hazine, koruması daha güvenli olan Yedikule surlarına taşınırdı.⁴

1924 yılında Topkapı Sarayı müze olunca, sarayda bulunan silahların tasnifi yapılmış ve 1928 yılında ilk defa bu binada Silah Seksiyonu ziyarete açılmıştır.⁵

1 Gülru 2007: s.114, 119, 121, Sakaoğlu: 2002; s.120, Pizzi: s.6

2 Gülru 2007: s.118,121-123, Sakaoğlu: 2002; s.118-119

3 Sakaoğlu: 2002; s.120

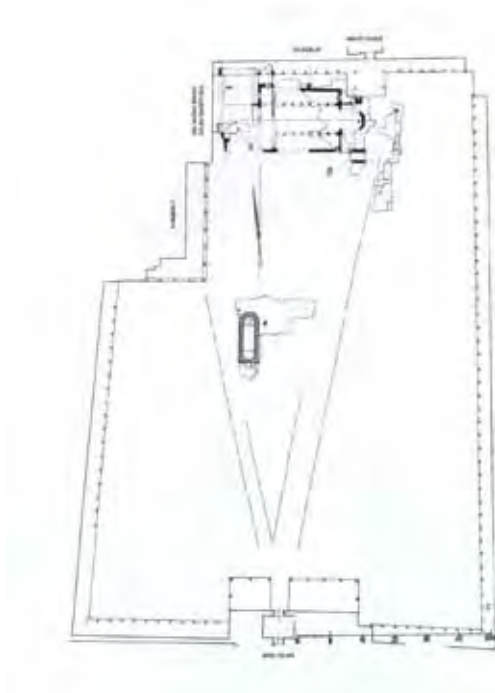
4 Gülru 2007: s.122, Pizzi 1990: s.6

5 Aydın 2000a: s.174

Bazilika Planlı Kilise

1937 yılında, Türk Tarih Kurumu tarafından modern zamanlardan prehistorik döneme kadar uzanan kültür tabakalarını araştırmak için Sarayburnu'nun en yüksek noktası olan Topkapı Sarayı'nın 2. avlusunda kazı çalışmaları yapılmış ve Dış Hazine binasının önünde, toprağın 1-2 m. altında bir Bizans kilisesine rastlanmıştır.⁶

Bazilika planlı olan bu kilise 35x21 m. ölçülerinde, iki sıralı sütun dizisiye üç nefe ayrılmıştır. 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen Kilise, 10-11. yüzyılda onarım görmüştür. Kilisenin atrium kısmı Dış Hazine (Silah Seksiyonu) binasının içine girmektedir.⁷ Bazı kiliselerde olduğu gibi bu kilisede de mezarlar bulunmuştur.⁸

Yazılı kaynaklarda Dış Hazine binasının zemininde bulunduğu belirtilen para küplerini ortaya çıkarmak amacıyla, binanın restorasyonu sırasında zemindeki döşemeler kaldırılmış ve 195X100 cm. boyutlarında üzeri taş bloklarla kapatılmış (65X65 cm. ebatlarında kapak boşlukları olan) 4 adet lahit ve bir adet 120 cm. çapında vaftiz teknesi benzeri dairesel taştan yapılmış hazne ortaya çıkarılmıştır. Bunların yanısıra biri 72X72 cm diğeri 64X64 cm boyutlarında 2 adet devşirme sütun başlığı da ters çevrili olarak bulunmuştur. Binanın batı ucunda ise derinliği 19 m. -4 metresinde su- olan Bizans yapımı bir su kuyusu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca boyutları 31X31cm. ile 39X39 cm arasında değişen yaprak tuğlaların zemin döşemesinde kullanıldığı, ancak günümüze kadar tuğla tabanın büyük bir bölümünün tahrip olduğu görülmüştür. Bu zeminin yapının ilk zemini olup olmadığı

anlaşılmamakla birlikte, zemin harcı ve kullanılan tuğlalardan Osmanlı döneminde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu tuğlaların bazılarının üzerlerinde damga benzeri işaretler vardır. Bunlar Bizans dönemine ait olup zemindeki diğer unsurlar gibi devşirme malzeme olarak kullanılmıştır.

İç Cebehane/Aya İrini Kilisesi

Topkapı Sarayı'nın I. Avlusu içinde yer alan Aya İrini Kilisesi; 4. yüzyılda yapılmış 532 yılında geçirdiği yangın sonrasında 6. yüzyılda yeniden inşa edilmiştir. İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed tarafından camiye çevrilmemiştir. Fetih sonrasında ilk gününden beri silahların depolandığı ve korunduğu İç Cebehane olarak kullanılmıştır. Burada sadece ordunun silahları değil, savaşlarda ele geçirilen ganimet silahları saklanırdı. Kışlaları Sur-ı Sultani'nin dışında olan Cebeciler, buranın hem muhafızlığını yapar, hem de düzenli olarak silahların bakımını yaparlardı.⁹

III. Ahmet döneminde yapılan giriş revakında iki kitabe bulunmaktadır: Bunlardan ilki III. Ahmed'e ait olup 1726 tarihli. Bu kitabe Aya İrini'nin Darü'l-Esliha olarak onarıldığına ilişkindir. O güne kadar burada depolanan tüm malzemeler düzenlenerek adeta bir silah müzesi durumuna getirilmişti. Ancak III. Ahmed'in tahtan indirilmesinden sonra burası bakımsızlığa terk edilmişti. Revaktaki ikinci kitabe 1744 tarihli olup I. Mahmud'a aittir. Bu kitabede buranın onarılarak yeniden Cebehaneye dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır.¹⁰

1807'de III. Selim'e karşı başlatılan Kabakçı Mustafa ayaklanması sırasında, buradaki birikimler burayı korumakla yükümlü Cebeciler tarafından yağmalanmıştır. 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldığında ise bu kez de içerideki silahlarla araç ve gereçlerden Yeniçerilere ait olanlar yok edilmiş, böylece yüzyıllarca biriktirilen değerli ve önemli pek çok eser günümüze kadar ulaşamamıştır.¹¹

1846 yılında, Tophane Müşiri Fethi Ahmed Paşa'nın girişimiyle Aya İrini Kilisesi, Mecma-i Eslihi-i Atika ve Mecma-i asar-ı Atika (Eski Silahlar ve Eski Eserler Müzesi) adı ile İstanbul'un ve Türkiye'nin ilk müzesi oldu. 1845 yılında Sultan Abdülmecid, Yalova'da gördüğü Roma dönemine ait taş eserlerin İstanbul'a götürülerek korunmaya alınmasını emreder. Viyana'da ve Paris'te elçi olarak bulunurken bu kentlerdeki müzeleri gezen Fethi Ahmet Paşa, bu işi üstlenerek Aya İrini'deki eserler için bir tasnif çalışması başlatır. Ayrıca bir emir çıkarttırarak valilerin taşınabilir eski eserlerin İstanbul'a göndermelerini sağlar.

6 Ogan 1940: s.319

7 Ogan 1940: s.321, Müller-Wiener 2001: s.74, Tezcan 1989: s.62-64

8 Ogan 1940: s.320

9 Sakaoğlu 2002: s.64-65, Gülru 2007: s.74

10 Sakaoğlu 2002: s.66, Çötelioglu: s.9

11 Sakaoğlu 2002: s.67

Bu çalışmalar sonunda Kilise içinde ve çevresinde iki bölümlü bir müze oluşur. Eski Cebehane'den kalma silahların sergilendiği Mecma-i Esliha, arkeolojik eserlerin sergilendiği Mecma-i atika ilk sergilemeyi oluşturur. II. Abdülhamid'in padişahlığı sırasında buradaki arkeolojik eserler Osman Hamdi Bey tarafından Çinili Köşk'e alınmış ve bu eserler İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin temelini oluşturmuştur. Silahlar ise Maçka Silahhanesine götürülmüştür. Bu silahlar Askeri Müzenin, Sarayda kalanlarda ise Topkapı Sarayı Müzesi'nin Silah koleksiyonunun oluşmasını sağlamıştır.¹²

Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu

Topkapı Sarayı Müzesi silah koleksiyonu da 1300 yıllık geniş bir zaman dilimini kapsayan örneklerle dünyanın sayılı koleksiyonlarından biridir. Bu koleksiyonun en önemli örneklerini, padişahlara hediye edilmek üzere veya bizzat padişahların siparişi ile özel olarak imal edilmiş silahlar oluşturur. Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim, III. Mehmed, I. Ahmed, gibi birçok Osmanlı padişahına, sadrazam, paşa, silahdarağa gibi üst düzey devlet adamlarına ait silahlar, ince işçilikleri ve bezemeleriyle ayrı bir öneme sahiptir. Ayrıca ganimet yoluyla ele geçen silahlardan önemli kişilere ait olan silahların saraya alınması geleneği, sanatsal değeri yüksek örneklerin çeşitlenmesine sebep olmuştur.

Koleksiyonun en erken örneklerini 7. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar tarihlenen Emevi ve Abbasi halifelerine ait kılıçlar ile 14. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar tarihlenen kılıç, miğfer, zırh takımları, alem, balta gibi Memluk silahları oluşturur. Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethinden sonra ganimet olarak Saraya gelen bu örneklerin içinde, Kayıtbay, Kansuh el-Gavri gibi Memluk sultanlarının adını taşıyan silahlar dönemlerinin silah teknolojisini yansıtan sanatsal değeri yüksek eserlerdir. Ganimet ve hediye yoluyla Saray koleksiyonuna girmiş olan İran silahları grubu, yay,

kılıç, balta, mızrak, alem, zırh ve miğfer gibi örneklerden meydana gelir. İslam maden sanatının ince işçiliğini ve süsleme zevkini yansıtacak çeşitliliğe sahip olan Memluk ve İran silahlarının yanı sıra, çeşitli Avrupa devletlerine ait silahlar ganimet yoluyla, Kırım-Tatar ve Japon silahları ise hediye yoluyla Saray koleksiyonuna girmiştir.

Koleksiyonun sayı ve çeşit açısından en zengin bölümü Osmanlı silahları oluşturur.

Koleksiyondaki silahların hemen hepsi yapımdaki ustalığın yanı sıra süsleme sanatı yönünden de zengin örnekler sergilemektedir. Süslemede kullanılan motifler, dönemin desen anlayışı ve süsleme üsluplarıyla uyum içindedir. Çoğunlukla kılıç, hançer, meç, kalkan, miğfer, zırh, tüfek, tabanca gibi silahlarda madeni aksam üzerine altın ve gümüş kakma, kabartma veya kazıma tekniğinde işlenmiş bitkisel bezemelerin içine ayetler, manzum kitabeler, usta ve sahip isimleri, "sah" veya "sahh" şeklinde kontrol damgaları yerleştirilmiştir. Silahlar üzerinde çok sık rastlanan bir damga da Osmanlıların, Oğuzların Kayı Boyu'ndan geldiğini simgeleyen Kayı Boyu damgasıdır. Ok ve yaylarda ahşap zeminler kalemışı ve lake tekniğinde bezenmiş, kılıç, tüfek ve tabanca gibi silahların ahşap aksamı ise kemik, fildişi, altın ve gümüş aplike veya kakmalarla bezenmiş, kimi zaman bezeme değerli veya yarı değerli taşlarla zenginleştirilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda silah üretimi; 16. yüzyıla kadar Saray atölyelerinde, 16. yüzyıl sonlarından itibaren de bu atölyelerle birlikte Devletin kontrolündeki özel atölyelerde yapılmıştır.¹³ Sarayın Birün teşkilatında sanatçı ve zanaatkâr topluluğu olan Ehl-i Hiref örgütünde kılıç, kalkan, topuz, kılıç kını, bıçak, ok-yay, tüfek vb yapan bölüklerin silah üretimi yaptıkları bilinmektedir.¹⁴ Ateşli silahların imalatı ise Tophane'de Tüfenkhane-i Amire, İstanbul Tüfenkhane-i İmalat-ı Harbiye, İstanbul dışında ise çeşitli kalelerde bulunan atölyelerde yapılmıştır.

¹³ Çötelioglu 1995: s. 47

¹⁴ Çağman 1988, s. 11

¹² Sakaoğlu 2002: s.67, Çötelioglu: s.9-10

Saldırı Silahları

Mızrak Ucu

Osmanlı 16. yüzyıl
Demir, altın, inci, elmas,
zümrüt, mine
Uzunluk: 50 cm.
1/2569

Mızraklar (Kargı)

Mızrak ve kargı eş anlamlı olup, mızrak Arapça, Kargı ise Türkçe'dir. Her ikisi de kullanılmakla beraber 'mızrak' kelimesinin kullanımı daha yaygındır.

Kullanımı tarih öncesi dönemlere uzanan mızrakların, ahşap bir sopanın ucunda kemik, defne ve söğüt yaprağı şeklinde çakmaktaşıyla yontularak hazırlanmış örnekleri ilk kez üst paleolitik çağda kullanılmıştır.¹⁵

Mızrak yaklaşık 2-5 m. uzunluğunda ahşap bir gövdenin bir ucuna yerleştirilmiş yaprak veya değişik şekilde uç kısmı çok sivri temren adı verilen demirden meydana gelir.¹⁶

Temrenlerin genellikle sivri uçlu bitki yapraklarından esinlenerek meydana getirilen yassı ve iki kenarlı iki yüzlü formlarında, silahın tesir gücünü artırmak için zaman zaman değişikliklerde yapılmıştır. Kenarları testere ağzı gibi sap tarafına eğimli dişli olanlar ve ya tepeye doğru incelerek en uçta birleşen dört dilimli temrenler bu değişikliklere örnek olarak verilebilir.

Savaşta süvariler tarafından kullanılan mızrak ya hedefe fırlatılarak yada hedefe doğru süratle at sürülerek hedefi delmek üzere kullanılır.

Ateşli silahların ortaya çıkışı ile önemini yitiren mız-

¹⁵ Güvenç 1984: s.173, Childe 1988: s.48-49, Childe 1990: s.32, Özbek 2000: s.158, Braidwood 1990: s.79, 102, Mithen 1999: s.147, Wells 1984: s. 22, Leakey 1988: s.100-102, 104

¹⁶ Eralp 1999: s.51, Bikkul 1957: s.36

Mızrak Ucu

Osmanlı 16. yüzyıl
Demir, altın, inci, elmas,
zümrüt, mine
Uzunluk: 48.5 cm.
1/2570

rak, 19. Yüzyılın sonunda Osmanlı ordusuna yeniden girmiştir. 1863'de kabul edilen kararname ile mızraklı süvari alayları kurulmuştur. 20. Yüzyıl başlarında ise her süvari tümeminin ilk alayı 2 kg. ağırlığında ve 3,20 cm. uzunluğunda mızrak kullanacakları talimatla belirlenmiştir.

Osmanlılar mızrakların uç kısmına 'perçem' adı verilen kırmızı renkli kumaş ve ya kıl püsküller takmışlardır.¹⁷

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan, 17. yüzyı-

¹⁷ Eralp 1999: s.51

Mızrak

Memluk 15. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 384 cm.
1/15

Mızrak

Memluk 15. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 372 cm.
1/2487

Mızrak

Memluk 15. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 279 cm.
1/16

Mızrak

Memluk 15. yüzyıl
Demir, gümüş
Uzunluk: 356 cm.
1/2501

Mızrak

Memluk 15. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 328 cm.
1/2496

Mızrak

Safevi 16. yüzyıl
Ahşap, demir, pirinç
Uzunluk: 328 cm.
1/11

Mızrak

Safevi 16. yüzyıl
Ahşap, demir
Uzunluk: 252 cm.
1/2512

Mızrak

Safevi 16. yüzyıl
Ahşap, demir
Uzunluk: 252 cm.
1/2510

Mızrak

Safevi 16. yüzyıl
Ahşap, demir
Uzunluk: 321 cm.

1/2514

Mızrak

Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, pirinç
Yükseklik: 391 cm.
1/2844

Mızrak

Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, gümüş, altın
Uzunluk: 330 cm.
1/11057

Mızrak

Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir
Yükseklik: 322 cm.

1/2846

Mızrak

Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir
Yükseklik: 322 cm.

1/2846

Mızrak

Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir
Yükseklik: 322 cm.

1/2846

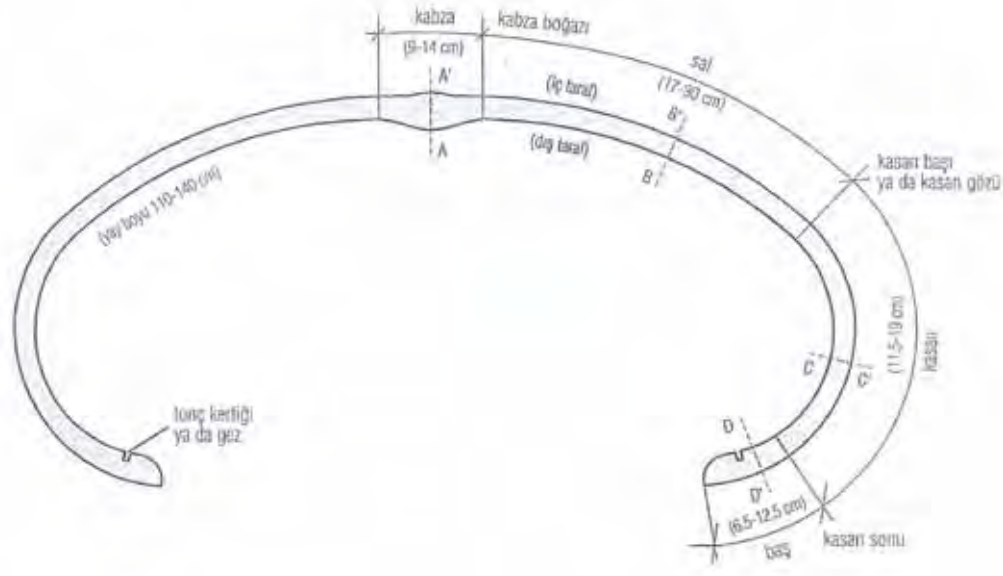

Mızrak

Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, pirinç
Yükseklik: 391 cm.
1/2844

Ok ve Yay

Yay

"Yay"ın bölümleri.

lın başına kadar ok ve yay en etkili uzun mesafe silahı olarak önemini korumuş, 16. yüzyıldan itibaren ateşli silahların gelişmesi ok ve yayın giderek yerini tüfeğe bırakmasına sebep olmuştur. Ancak önemli bir spor dalı olarak varlığını korumuş ve günümüze kadar çeşitli kollarla gelişimini sürdürmüştür.¹⁸

Ok ve yay ile ilgili buluntular ilk defa üst paleolitik çağda karşımıza çıkmaktadır. Fransa ve İspanya'da çakmaktaşıdan yapılmış ok uçları bulunmuştur.¹⁹ Yine İspanya ve Fransa'da mağaraların derin ışık görmeyen duvarlarında renkli hayvan resimleri ve av sahneleri bulunmuştur. Avcılar, giyimli, ok ve yay ile donanmış, av hayvanları ise çoğu kez ok ve mızrakla yaralı durumda çizilmiştir.²⁰

Avrupa ve Kuzey Afrika'da tarih öncesi dönemden beri kullanılan yaylar tek parça ağaçtan yapılıyordu.²¹ Osmanlı yayları ise dört çeşit organik maddenin (ağaç, sinir, boynuz, tutkal) bir araya getirilmesi ile yapılan kompozit (bileşik, refleks) yaylardır.²² Birden

18 Yücel 1967: s.89-90, Yücel 1999: s.6-7, Özveri 2006: s.2, 12, 26, 64, Eralp 1993: s.83, Acar 2006a: s.12, 98, Acar 2006b: s.84, 88, Bikkul1957: s.38

19 Güvenç 1984: s.173, Childe 1988: s.48-49, Childe 1990: s.32, Özbek 2000: s.159, Yücel 1999: s.9-10

20 Güvenç 1984: s.174, Childe 1988: s.50-53, Özbek: s.163-175, Leakey 1988: s.100-102, Yücel 1999: s.9-10

21 Acar 2005: s.88, Acar 2006a: s.14, Oman 2002: s.91

22 İrttem 1939: s.23, Öz 1950: s.5, İrttem 2005: s.158, Yücel 1999:

fazla malzemeden yapıldığı için esnektir ve basit ahşap yaylara göre daha kısa yapılması mümkündür.²³ Ayrıca yayın gücü ve esnekliği, boynuzla sinir oranı değiştirilerek istenildiği gibi ayarlanabilmektedir.²⁴

Osmanlı yaylarında, yayın iskeletini meydana getiren ağaç kısmı 'akçaağaç'tan yapılırdı.²⁵ Akçaağaç işlenmesi güç bir ağaçtır, ancak nem çeken bir dokusu vardır ve tutkalı iyi emer.²⁶

Önce akçaağacın gövdesi dibe yakın kesilir, kökten çıkan yeni sürgünler iki bilek kalınlığını bulunca, yerden yarım arşın yukarıdan bir yay boyu uzunlukta parçalar alınır. Parçaların budaksız ve sık dokulu olması gerektir. Kesim, ağaçların suyunun çekildiği sonbahar mevsiminde yapılır.²⁷

Alınan ağaçların kabukları soyulur ve uzunlamasına ikiye bölünür, her parçadan bir yay çıkar. Sonra bu

s.243, Crosby 2003: s.71, 73, Acar 2005: s.88, Acar 2006a: s.14, Özveri 2006: s.2, 23, 64, 73, Eralp 1993: s.80-81, Bikkul 1957: s.38

23 Özveri 2006: s.64

24 Acar 2005: s.88

25 İrttem 1939: s.25, Yücel 1999: s.246, Acar 2005: s.88, Acar 2006a: s.17, Özveri 2006: s.75, Eralp 1993: s.81, Aydın 2007: s.87, Yaman 2008: s.83

26 İrttem 1939: s.27, Yücel 1999: s.246, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.17

27 İrttem 1939: s.25, İrttem 2005: s.160-161, Yücel 1999: s.246, Eralp 1993: s.81, Yaman 2008: s.83

parçalar ortadan iki kısma ayrılır, bunlar yayın kolları içindir. Ayrıca, kabza kısmı için 30-35 cm.'lik parçalar çıkartılır. Sonra her parça yontulup kabaca hazırlanır. Kabzalı ağacın yuvarlatılıp, boğazları oyulur, iki ucu sivriltilir. Yay kolları gerekli biçimde yassıtılır, kabza-ya bağlanacak yerlerine yarıklar açılarak, kabza uçları buralara uydurulur. Sonra kol parçaları, saf su dolu bir kaba konularak, yumuşayınca kadar kaynatılır. Alınip yay tezgahında istenilen biçim verilir. Daha sonra bütün parçalar sıcak ve rutubetsiz bir yere konularak, bir sene kadar doğal ortamda kurumaya bırakılır.²⁸

Yay yapımında ikinci ana malzeme 'öküz boynuzu'dur.²⁹ Bir boynuzdan iki parça çıkar; dış tarafından alınan parçaya 'kapak', iç tarafından alınan parçaya 'karın' denilir. Bir yayın kollarına ya iki kapak, ya iki karın konulur. Alınan parçalar törpü ile uygun biçimde düzeltilir. Saf su dolu bir kapta yumuşayınca kadar kaynatıldıktan sonra çıkarılıp dumansız talaş alevinde ısıtılır. Özel kalıplar- la sıkıştırılıp istenilen biçim verilerek kurutulur. Bir yayda kullanılacak boynuzlar aynı hayvana ait olmalıdır.³⁰

Yayların dış yüzlerine döşenen 'sinir' öküzün bacağının ayak bileğinden diz kapağına kadar olan yerinden çıkartılır. Bunlar önce güneşte veya sıcak bir yerde iyice kurutulur. Sonra mermer bir tezgah üzerinde, şimşir tokmakla kuru kuruya iyice dövülür. Ezilip tel tel olunca, demir dişli sinir tarağı ile püskül püskül oluncaya kadar taranır.³¹

Yay yaparken, ağaç, boynuz ve sinirleri birbirine yapıştırmak için hayvan dokularından elde edilen tutkallar kullanılırdı. Bunlar; 'Çega tutkalı' ve 'balık tutkalı' olmak üzere iki çeşittir. Çega tutkalı, daha önce dövülen öküz sinirlerinden artan uçlarla yapılırdı. (Gelibolu'nun Çega Köyü'nde iyisi yapıldığı için bu ad verilmiştir.) Daha çok tercih edilen balık tutkalı ise; Tuna, Dinyeper ve Volga nehirlerinin denize döküldüğü yerlerde yaşayan mersin morinasının damak derisinden yapılırdı.³²

Sultan II. Beyazid'in Yayı
Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
Ahşap, sinir, boynuz
Uzunluk: 77,5 cm.
1/1039

Sultan II. Beyazid'in Yayı 1/1039, Arapça

سلطان بايزيد
سنه ٨٧

Sultan Bayezid
Sene 87

Sultan Beyazıt,
yıl 87

28 İrtem 1939: s.25, İrtem 2005: s.161, Yücel 1999: s.246, Aydın 2007: s.87, 89, Yaman 2008: s.84-85

29 Yücel 1999: s.247, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.17, Eralp 1993: s.81, Yaman 2008: s.84

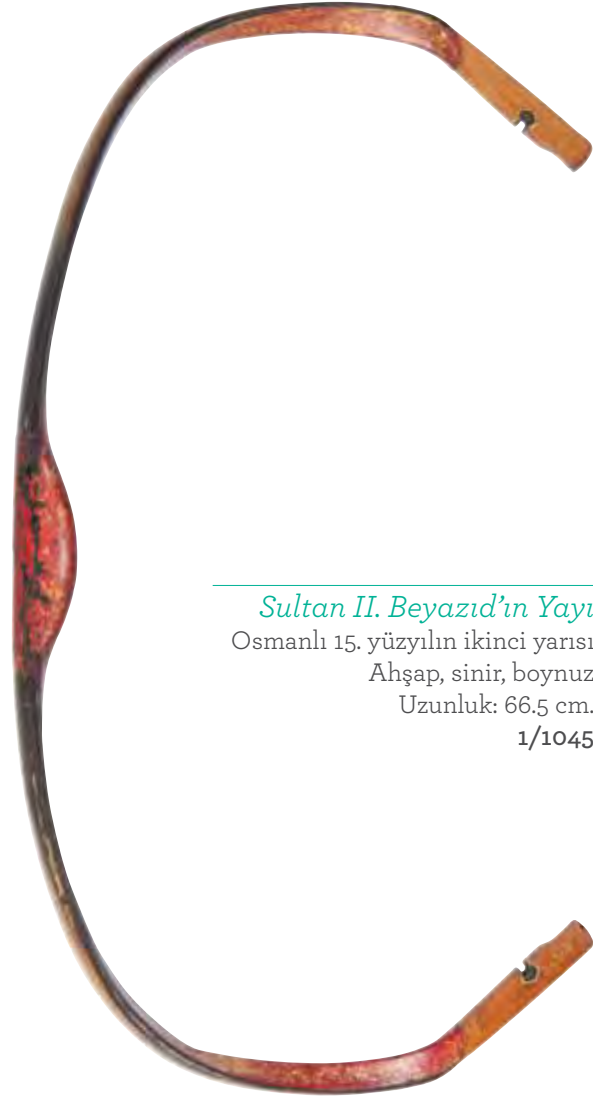
30 İrtem 1939: s.26-27, İrtem 2005: s.161-162, Yücel 1999: s.247, Yaman 2008: s.84

31 İrtem 1939: s.26-27, İrtem 2005: s.162, Yücel 1999: s.247, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.17, Özveri 2006: s.76, Eralp 1993: s.81, Yaman 2008: s.84

32 İrtem 1939: s.27-28, İrtem 2005: s.163-164, Yücel 1999: 247, Özveri 2006: 77, Acar 2005: 89, Acar 2006a: s.17, Eralp 1993: 81, Crosby 2003: s.71, Yaman 2008: s.84

Sultan II. Beyazıd'ın Yayı
Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
Ahşap, sinir, boynuz
Uzunluk: 68.5 cm.
1/1041

Sultan II. Beyazıd'ın Yayı
Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
Ahşap, sinir, boynuz
Uzunluk: 66.5 cm.
1/1045

Sultan II. Beyazıd'ın Yayı 1/1045, Arapça

سلطان بايزيد ولي
سنة ٩٠٨

Sultan Bayezid-i veli
Sene 908

Sultan Beyazıt,
yıl 908

Sultan II. Beyazıt'ın Yayı 1/1041, Arapça

السلطان بايزيد
سنة ٨٧

El Sultan Bayezid
Sene 87

Sultan Beyazıt
yıl 87

21

Nem alan yay gevşer, esnekliğini yitirir ve atmaz olur. Yayın sinir kaplı yüzeyi rutubete karşı hassas olduğundan bu kısımlar ya 'kayın ağacı kabuğu'(bu kabuğa toz denir) veya 'atın sağrı derisi ile kaplanır. İlkine 'tozlu' veya 'tımurlu' yay, diğerine 'sağrılı' yay denir.³³

Yayın yüzeyi nakışlarla bezendikten sonra, üzerine yine koruyucu bir vernik olan sürülürdü.³⁴ Yayın bir ucuna yapan ustanın adı, diğer ucuna da yapım tarihi yazılırdı.³⁵

Yaylar, yapılarına göre tımurlu ve sağrılı diye ikiye ayrıldığı gibi, kullanılış maksadına göre de tirkeş veya harp yayı, menzil yayı, puta veya talimhane yayı, meşk veya kepade yayı diye çeşitlere ayrılıyordu. Ay-

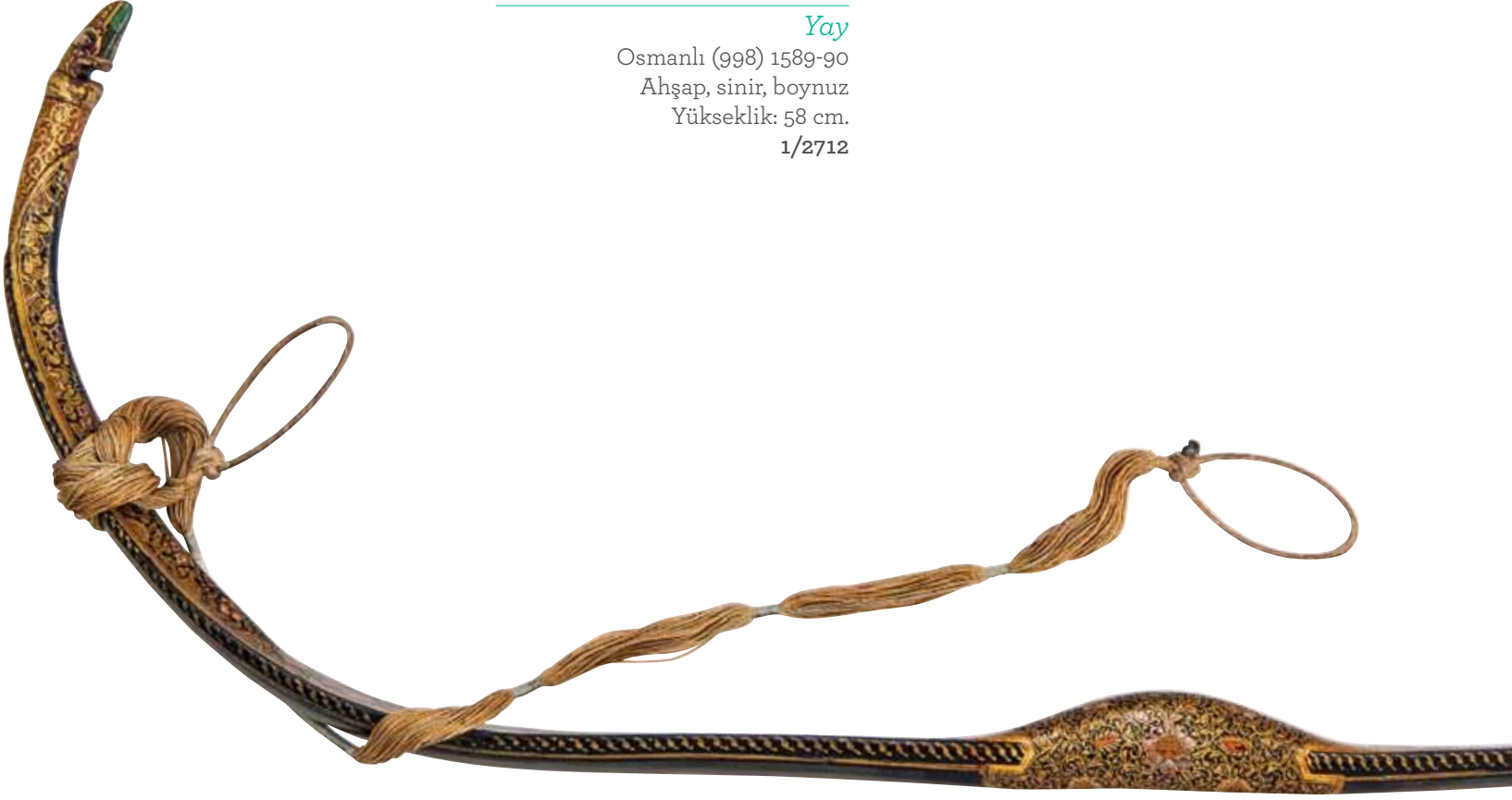
33 Yücel 1999: s.249, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.17, Özveri 2006: s.78

34 Yücel 1999: s.250, Acar 2005: s.89, Eralp 1993: s.81

35 Yücel 1999: s.241, Acar 2005: s.88, Eralp 1993: s.81

Yay

Osmanlı (998) 1589-90
Ahşap, sinir, boynuz
Yükseklik: 58 cm.
1/2712

Yay 1/2712, Türkçe

عمل بروانه
سنه ٩٩٨ (١٥٩٠)

Amel-i Pervane
Sene 998

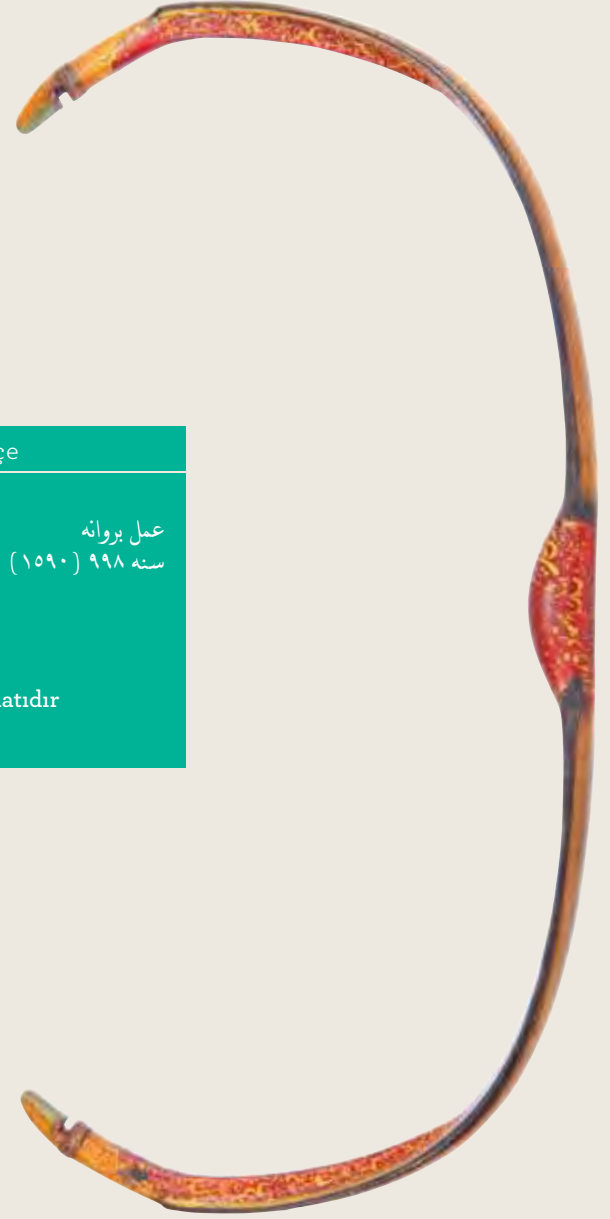
Pervane'nın imalatıdır
Yıl 998

rica, menzil yaylarının attığı okun cinsine göre, pişrev yayı, azmayış yayı ve heki yayı çeşitleri vardı. Menzil yayları çoğunlukla tımarlı yaylardır, tirkeş ve puta yayları ise sağrılı olurdu.³⁶

Yayın iki ucunu birleştiren ve genellikle sinir veya deve derisinden yapılan esnek bağa 'kiriş' denir. Osmanlı yaylarında kullanılan kirişe, 'çile' denir. Birçok kat ibrişimden yapıldığı için bu ad verilmiştir. Hazırlanan ibrişim çilesi balık tutkalı, sakız, balmumu ve saf su karışımından oluşan özel bir sıvı içinden geçirilerek liflerin birbirine yapışması sağlanır. Çilenin iki başına, ayrı parçalar halindeki 'tonç' adı verilen ilmikler, 'tonç düğümü' denilen özel bir düğümle bağlanır. Çile halindeki ibrişim liflerinin dağılıp dolaşamaması için, orta kısma enli, aralara dar olmak üzere, üstüne renkli ibrişimler sarılmıştır. Boyanın ipliği zayıflatması endişesiyle, çileler ham ipekten yapılırdı.³⁷

³⁶ Yücel 1999: s.251, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.17, 19, Özveri 2006: s.78

³⁷ Yücel 1999: s.251, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.19-20

Yay 1/2712, Türkçe

عمل پروانه
سنه ٩٩٨ (١٥٩٠)

Amel-i Pervane
Sene 998

Pervane'nın imalatıdır
Yıl 998

Yay

Osmanlı 17. yüzyılın ikinci yarısı
Ahşap, sinir, boynuz
Uzunluk: 66,5 cm.
1/1147

Yay 1/1069, Arapça

عمل ابراهيم
سنة ١١١٠

Ameli İbrahim
Sene 1115

İbrahim'in imal ettiği,
yıl 1115

Yay

Osmanlı (1115) 1703-1704
Ahşap, sinir, boynuz
Uzunluk: 70 cm.
1/1069

Yay

Osmanlı (1199) 1784-85

Ahşap, sinir, boynuz

Uzunluk: 70 cm.

1/1110

Yay 1/1110, Arapça

عمل صالح
سنة ١١٩٩

Ameli Salih

Sene 1199

Salih'in imal ettiğidir.

Yıl 1199

Atış bitince yayı muhakkak kirişinden boşaltmak, ok-çuluk tabiri ile yaslamak gerektir, yay kurulu kalırsa esnekliğini kaybeder. Yay kurulu (çilesi takılı) değilken kolları tersine doğru kıvrıktır.³⁸

Yayın her kısmının farklı bir adı vardır: Ortasındaki, yayın kavrandığı şişkin yere 'kabza' denilir. 'Kabza boğazı' ile kollara geçilir. Atış sırasında okun dayandığı üst kabza boğazı 'tir geçimi' diye anılır. Buradan yassı olarak devam eden kısma 'sal' denir; bu kısım atışta yayın en çok çalışan yeridir. Bunun devamında içi hafif kabarık, dışı balık sırtı gibi çıkıntılı olan 'kasan boğazı' ile geçilir. Kasan adından da anlaşılacağı gibi, yayın kollarını ters yönde kasar ve bunları kuvvetlendirir. Kasan ve ile 'yay başı' arasındaki yere 'kasan başı' denilir. Başların dış yüzeylerinde, kiriş ilmeklerinin takıldığı oyuklara 'tonç kertiği', kertiğin iç kenarına aşınmaması için sarılan sargıya 'tonç sargısı' adı verilir. Kabzanın tam ortasında, boynuzların birleştiği iç kısımda 'çelik' denilen küçük bir kemik veya fildişi parçası bulunmaktadır.³⁹

38 Yücel 1999: s.242, 250, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.24

39 İrtəm 1939: s.26, Yücel 1999: s.242, Acar 2005: s.88, Acar 2006a: s.16-17

Yay

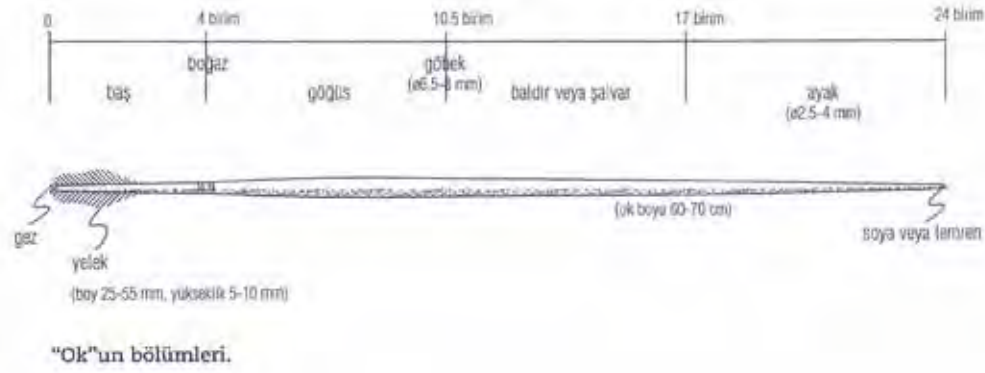
Osmanlı (1271) 1854-55
Ahşap, boynuz, sinir
Uzunluk: 68,5 cm.
1/8898

Yay 1/8898, Arapça

عمل قوسي
١٢٧١

Amel-i kavsi
1271

Yay ustası'nın yaptığıdır.
1271

Oklar ve Özellikleri

Osmanlı okları, bilinen en kısa oklardır. Havada uzun süre kalmasını sağlayan hafifliği, sürtünmeyi en aza indiren incelik ve kısalığı uzağa gitmesinde önemli rol oynar.⁴⁰

Osmanlılar, 15. yüzyıl ve öncesinde kayın ağcından yapılmış oklar kullanırlardı. 15. yüzyıl ortalarında, kamış ok kullanılmaya başlanmış, 16. yüzyıl başında ise her ikisi de beraber kullanılmıştır. Yine bu dönemde ağaç oklar kayın yerine çam ağacından da yapılmıştır. Kamış ok hem daha hafif, hem de darbeye karşı daha esnek bir yapıya sahipti. Her çeşit kamıştan iyi ok yapılamadığı için, Hindistan'dan getirilen içi dolu, boğum araları geniş, dokusu sık, özel bir kamış kullanılıyordu. Zaman içinde artan ihtiyaç karşısında, yeterince okluk kamış bulunamadığından 16. yüzyıl sonunda kamış oktan vazgeçilmiştir.⁴¹

Ok yapımında kullanılan çam ağaçlarının, Anadolu'nun belli bölgelerinde yetişenleri ve yaklaşık 10 yaşında olanları tercih edilirdi. Ağaçların suyunun çekildiği sonbahar sonlarında kesim yapılırdı. Ağacın yerden 1 arşın yukarıda olmak üzere, 1,5 arşın

boyunda budaksız yeri alınırdı. Alınan gövdelerin kabukları temizlenir ve 2-3 parmak kalınlığında dört köşe parçalar halinde kesilir, desteler halinde bağlanıp İstanbul'a gönderilirdi. İstanbul'a gelen oklar iki ay kendi kendine kurumaya bırakılırdı. Sonra, normal sıcaklıktaki fırında tamamen sararınca kadar, birkaç saat tutulurdu. Böylece ağaç bütün yağını ve çırasını atar, hafiflerdi. Bu işleme oka tımar vermek denirdi. Tavlanan çubuklar kuru hava cereyanlı bir ortamda 10 gün daha bekletilir ve rutubetsiz bir depoda 3-5 yıl daha kurumaya terk edilirdi. Daha sonra çubuklar boyuna olarak kesilirdi. Ok çubuğun köke yakın tarafının, okun ayak kısmına gelmesine dikkat edilirdi. Ok çubuğu rende ile rendelenerek ok biçimini buluncaya değin bu işlem devam ederdi.⁴²

Tüm bu işlemlerden sonra okun gezi hazırlanırdı. Okun baş tarafındaki, çileye takılacak olan lale biçimli kertiğe 'gez' adı verilir. 'Adi gez', 'Başpare', 'Bakkam gez' olmak üzere üç çeşittir. Adi gezde okun ucu kertilerek gez biçimi verilmiştir. Tek parçalı, kemikten veya fildişinden yapılan geze 'başpare' denilir. Bakkam ağacından yapılan geze 'bakkam gez' denir.⁴³

40 Yücel 1999: s.275, Acar 2005: s.90, Acar 2006a: s.24-25

41 Yücel 1999: s.275, Acar 2005: s.90, Acar 2006a: s.25, Özveri 2006: s.79, Eralp 1993: s.79, Karamanoğlu 1950: s.131, Aydın 2007: s.81-82

42 İrtem 1939: s.28-29, İrtem 2005: s.164-165, Yücel 1999: s.279-282, Özveri 2006: s.79, Acar 2005: s.90, Acar 2006a: s.25, Eralp 1993: s.79-80, Karamanoğlu 1950: s.130, Aydın 2007: s.82, Yaman 2008: s.87

43 Yücel 1999: s.284, Acar 2005: s.90, Acar 2006a: s.25, Özveri 2006: s.79, Yaman 2008: s.88

Ok

Osmanlı
Ahşap, pirinç
Uzunluk: 68 cm.
1/1211

Ok

Osmanlı
Ahşap, demir
Uzunluk: 72.5 cm.
1/2736

Ok

Osmanlı
Ahşap, demir
Uzunluk: 67.5 cm.
1/8755

Ok

Osmanlı
Ahşap, demir
Uzunluk: 71.5 cm.
1/8757

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik
Uzunluk: 66 cm.
1/8766

Ok

Osmanlı
Ahşap, demir
Uzunluk: 75.5 cm.
1/8779

takılmasıdır. Ucuna takılan sivri parça metal ise ‘temren’, kemikse ‘soya’ adını alır. Temren uçlar çoğunlukla demirden yapılır ve kullanım amacına göre formları değişir. Üç köşeli, kısa, uzun, yassı, zeytuni (zeytin çekirdeği biçimli), tırtıllı şekilleri vardır. Bronz ve pirinç temrenli oklara da rastlanmıştır. Soya uçlar kemikten, balık dişinden, boynuzdan ve fildişinden yapılırdı.⁴⁴

Ok gövdelerinin bitimi ve cilası, 5-10 kat saf balmumu sürülerek tamamlanırdı.⁴⁵

Ok yapımında son işlem ise; okun havada aynı yönde düzenli ve dönerek uçmasını, hep ayağı üstüne düşmesini sağlamak için boyun kısmına üç parçalı tüy yapıştırılmasıdır. Bu tüye ‘yelek’, ‘yele’ ya da ‘sakal’ denirdi. Yelek tüyleri, genellikle kuğuların kanat tüylerinden yapılırdı. Yelek yapımında ok cinsine göre sühür kuşu, kartal, karabatak ve akbaba tüyleri de kullanılmıştır.⁴⁶

Okun bölümlerine, insan vücuduna benzetilerek değişik adlar verilirdi. Çileye takılan gez kertiğinden itibaren ilk kısma baş, başın bitimine boğaz, göğüs, göbek, baldır, ayak denilirdi. Ucuna takılan sivri parça madeni ise temren, kemik ise soya adını alır. Havada düzgün uçmasına ve hep ayağı üzerine düşmesine yarayan üç parçalı tüye yelek, bazen de sakal denirdi. Gezi kemik veya fildişinden ayrı parça halinde olursa başpare diye anılırdı.⁴⁷

Türk okları, kullanılış yerine ve amacına göre, belli başlı beş çeşittir: Menzil okları, puta (hedef) okları, tirkeş (savaş) okları, meşk okları, idman okları. Bunlar da kendi içlerinde türlere ayrılır. Cins ve türlerine göre, ağırlık, uzunluk ve endamları farklıdır. Yelek, gez, soya ve temrenleri de yapım ve biçim bakımından farklılıklar göstermektedir.⁴⁸

44 İrtem 1939: s.29, İrtem 2005: s.165, Yücel 1999: s.284-285, Acar 2005: s.90, Acar 2006a: s.27, Özveri 2006: s.79, Eralp 1993: s.80, Karamanoğlu 1950: s.131, Ayanoğlu 1974: s.14

45 Özveri 2006: s.81

46 Yücel 1999: s.286-287, Acar 2005: s.90, Acar 2006a: s.27, Özveri 2006: s.79, Karamanoğlu 1950: s.131, Eralp 1993: s.80, Yaman 2008: s.88

47 Yücel 1999: s.276

48 Yücel 1999: s.288, Acar 2005: s.90, Acar 2006a: s.27

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik
Uzunluk: 62 cm.
1/8767

Ok

Osmanlı
Kamış, demir
Uzunluk: 74 cm.
1/8777

Ok

Osmanlı
Ahşap, demir
Uzunluk: 55.5 cm.
1/8786

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik
Uzunluk: 62.5 cm.
1/8800

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik, demir
Uzunluk: 76.5 cm.
1/8802

Ok

Osmanlı

Kamış

Uzunluk: 83 cm.

1/8807

Ok

Osmanlı

Ahşap, kemik, demir

Uzunluk: 81 cm.

1/8815

Ok

Osmanlı

Kamış, kemik

Uzunluk: 77 cm.

1/8818

Ok

Osmanlı

Ahşap, boynuz

Uzunluk: 65 cm.

1/8829

Ok

Osmanlı

Ahşap, kemik

Uzunluk: 66,5 cm.

1/9947

Ok

Osmanlı
Ahşap, boynuz
Uzunluk: 65,5 cm.
1/9965

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik
Uzunluk: 65,5 cm.
1/9971

Ok

Osmanlı
Ahşap
Uzunluk: 75 cm.
1/9973

EKSİK

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67,5 cm.
1/10968

Zihgir

Osmanlı 16. yüzyıl
Yeşimtaşı, altın

Uzunluk: 3,7 cm., gen.: 2,5 cm.
1/10743

33

Okçulukta Kullanılan Yardımcı Araçlar:

Zihgir (Şast):

Zihgir, atış sırasında sağ elin başparmağına takılan ve parmak boğumunu yaranan ve nasırlaşmaya karşı koruyan bir çeşit yüzüktür. Zihgir; 'zih' giriş, 'gir' tutan, kelimelerinin birleşmesi ile oluşan Farsça bir kelimedir.

Zihgir, önceleri halka şeklinde kesilmiş köseleden yapıldı. Zamanla bakır, gümüş, fildişi, boynuzdan yapılmış ve değerli taşlarla süslenerek özel bir biçim kazanmıştır.

Parmak üstüne binen geniş kenarına 'damak' ya da 'kaş', iç tarafına yapıştırılan deri parçasına 'kulak' ve çileye takılan (bıçak sırtı kalınlığındaki) ince kenarına 'eşik' denir.⁴⁹

49 Yücel 1999: s.309-310, Acar 2005: s.88, Acar 2006a: s.22, Özveri 2006: s.82

Zihgir

Osmanlı 16. yüzyıl
Yeşimtaşı, yakut, altın
Uzunluk: 4 cm., gen.: 2.5 cm.
1/10744

Zihgir

Osmanlı 18. yüzyıl
Gümüş, firuze, yakut
Uzunluk: 2.5 cm., çap: 2 cm.
1/10409

Zihgir

Osmanlı 18. yüzyıl
Gümüş
Uzunluk: 3.5 cm., gen.: 2.5 cm.
1/10739

Zihgir

Osmanlı 18. yüzyıl
Yeşimtaşı
Uzunluk: 3.5 cm., gen.: 2.5 cm.
1/10741

Zihgir

Osmanlı 18-19. yüzyıl
Fildişi, meşin
Uzunluk: 4 cm., çap: 2.5 cm.
1/1328

Zihgir

Osmanlı 18-19. yüzyıl
Fildişi, meşin
Uzunluk: 4.5 cm., çap: 2.5 cm.
1/10103

Zihgir

Osmanlı 18-19. yüzyıl
Yeşimtaşı
Uzunluk: 4 cm., çap: 2 cm.
1/10745

Bilek Siperi:

Bilek siperi, kabza tutan sol el bileğine bağlanan, hem oku iç kabzaya kadar çekebilmeye, hem de yumruğu oktan korumaya yarayan bir araçtır. 17. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır.

Bilek siperi dört kısımdan oluşmaktadır: Oluk, eşik, tabla ve tasma. Yapımına önce oluktan başlanır; bu kısım okun üzerinden kayacağı yerdir. Bağa, balık dişi, fildişi, öküz veya manda boynuzu, ıhlamur veya akçaağaç gibi maddelerden yapılır. Eşik; oluğu siper tablasına ve tasmaya bağlayan ağaç parçasıdır. Üst tarafı oyulup, oluğun ön tarafına balık tutkalı ile yapıştırılır. Eşiğin düzgün yontulan alt yüzeyine ise siper tablası tutturulur. Yumruğu ok çarpmasından koruyan, oluk boyunda ve oval biçimli tabla da bağa, fildişi, kösele, ve keler gibi maddelerden yapılır. Siper başparmak dibine ve bileğe bağlayan ucu tokalı kayış veya örgü şeride tasma denir.⁵⁰

50 Yücel 1999: s.311-312, Acar 2005: s.88, Acar 2006a: s.21, Özveri 2006: s.83-86

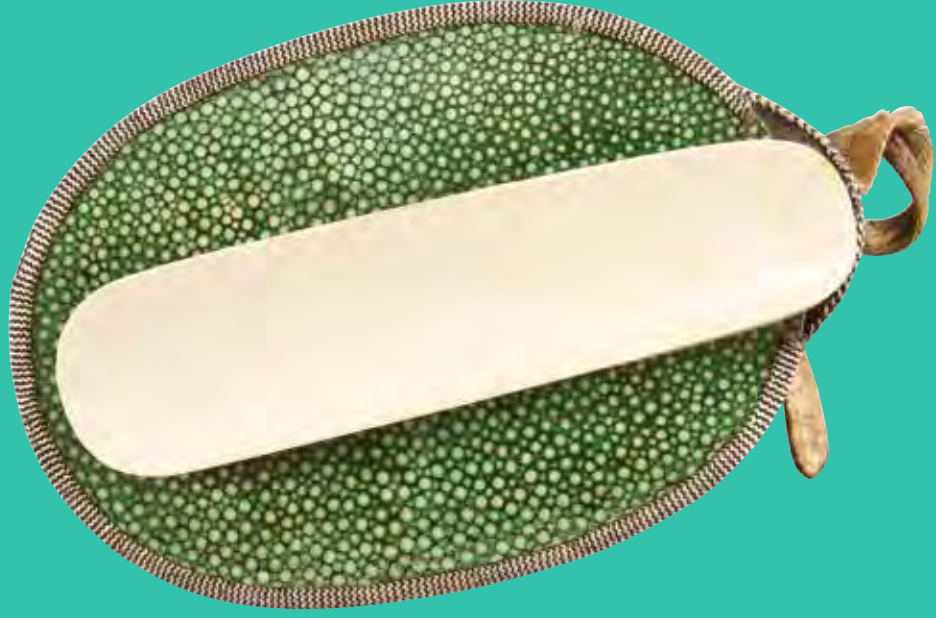
Ok

Osmanlı

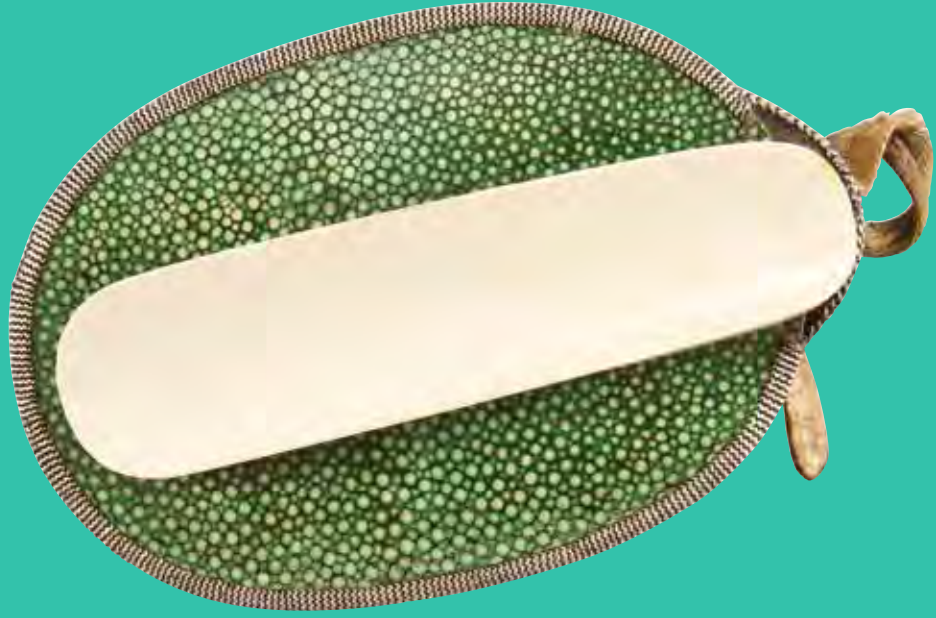
Ahşap, kemik, boynuz

Uzunluk: 67.5 cm.

1/10968

Ok
Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67.5 cm.
1/10968

Ok
Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67.5 cm.
1/10968

Zihgir

Osmanlı 18-19. yüzyıl

Yeşimtaşı

Uzunluk: 4 cm., çap: 2 cm.

1/10745

Kemend:

Kemend, yayı kurmaya yani çilesini takmaya yarayan bir çeşit kayış veya örgü kemerdir. Üç parmak eninde ve iki arış boyunda bir kayış olup, uçları kulaklıdır. Tokmak kayışı veya örgü şeritten yapılır.

Kemend ile yayın kurulması: Yayı kuracak kişi dizleri kıvrık durumda yere oturur ve ayaklarını hafifçe uzatır. Kemendi belinden dolaştırıp halkaları halkaları yayın iki başına geçirir. Ayaklarını kabzanın iki yanına dayayıp, topuklarını yeden kaldırmadan, ileriye doğru yavaş yavaş uzatır. Çile takılır hale gelince, çile tonçlarını kertiklere geçirir ve kemendi çıkarır. Bu işlem sırasında, elleriyle yayın kasanlarını tutup dönmemesini sağlamak gerekir.⁵¹

51 Yücel 1999: s.308-309, Acar 2005: s.89, Acar 2006a: s.20

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67,5 cm.
1/10968

Ok ve Yay Çantaları

15. yüzyıldan itibaren ok ve yay çantaları klasik formunu alır. Ok çantası sağ yana asılır, yay çantası ise sol yana, kılıcın biraz gerisine asılırdı. Her iki çantada bu klasik biçimini 19. yüzyıl ortasına kadar muhafaza etmişti.

Ok ve yay taşımaya yarayan çantalara çeşitli adlar verilmekteydi. Yalnız eski kayıtlarda rastlanan bu konudaki bilgiler bir hayli çelişkilidir. Söz gelişi tirkeş, adına göre ok kılıfı olması gerekirken, bazen yay, bazen de hem ok hem yay kılıfı olarak anılmaktaydı. Doğrusu tirkeş ok kabı, sadak yay kabı olması gerekir.⁵⁴

Meşinden yapılmış silindirik ok kaplarına 'kubur' denilirdi. Mukavva veya servi ağacından yapıp üzeri deri ile kaplanırdı. 'Ok kandili', ok kuburunun ahşaptan yapılmış olanıdır. Kuburdan başlıca farkı, içinde, ağza yakın yerlerinde delikli bir tahta bulunmasıdır. Oklar, düzgün aralıklı deliklere sokulur, böylelikle yeleklerinin birbirine sürtünüp bozulması önlenirdi. Menteşeli kapağı vardır. Ok kandilleri abanoz, ceviz, çınar ve ıhlamur ağacından yapılmışlardır. Bazıları sedef ve fildişi kakmalarla süslenirdi.⁵⁵

54 Yücel 1999: s.314-316, Acar 2005: s.91, Acar 2006a: s.25

55 Yücel 1999: s.316, Acar 2005: s.91, Acar 2006a: s.25, Eralp 1993: s.82

Kabza Sargısı: (Muşamba)

Yayın kabzası atıcının eline göre ince ise, kabzayı iyi kavrayamayacağı için, yay avucunda oynar veya kabza elin içinde dönebilir. Bu durumu önlemek üzere kabzaya gereken kalınlıkta kabza sargısı sarılırdı. Sargı muşambadan yapıldığı için bu adla da anılırdı.⁵²

Önceleri, yay kabzaları kalın ve yassı yapıldığından kabza sargısı kullanılmıyordu. 18. yüzyıldan itibaren yay kabzalarında görülen, 19. yüzyılda açıkça beliren inceltme ve yuvarlaklaşma sargı kullanılmasını zorunlu hale getirmişti.

Kabza sargıları şeritler halinde kesilmiş patiskaların balmumu içinde kaynatılarak elde edilmekteydi.⁵³

52 Yücel 1999: s.306, Ayanoğlu 1974: s.13

53 Yücel 1999: s.306-307

Ok
Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67.5 cm.
1/10968

Ok
Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67.5 cm.
1/10968

Ok
Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67.5 cm.
1/10968

Ok
Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67.5 cm.
1/10968

Ok

Osmanlı

Ahşap, kemik, boynuz

Uzunluk: 67.5 cm.

1/10968

Sultan Abdülmecid'in Ok Kuburu 1/1214, Arapça

خان عبدالمجيد بن محمود المظفر دائما

Han abdül Mecid bin Mahmud el Muzaffer daima

II. Abdülmecid'in tuğrası

Cirid

Cirid 130-140 cm. uzunluğunda yine ucunda mızrak temreni gibi temreni bulunan hafif süvari silahıdır. Bir tür kısa mızrak da denilebilir.⁵⁶

Savaşta kullanılan bu ciridlerden başka en eski ve milli sporlarımızdan olan Cirid Oyunu'nda kullanılan ciridler de vardır. Bu ciridler 100-120 cm. uzunluğunda, bir ucu 3.5 cm., diğer ucu 2.5 cm. kalınlığında soyulmuş meşe dalıdır. (Cirid Arapça soyulmuş ağaç dalı anlamındadır.) Bunların ucunda temrenin yerini, bazen kullananın sosyal yapısına uygun olarak 5-10 cm. uzunluğunda gümüş işlemeli bir yüksük alır.⁵⁷

56 Eralp 1993: s.52, Bikkul 1957: s.36

57 Gezder 1998: s.83, Eralp 1993: s.52

Ok

Osmanlı
Ahşap, kemik, boynuz
Uzunluk: 67.5 cm.
1/10968

Kılıç

Osmanlı kılıçları; taban, balçak, kabza ve kın olmak üzere dört ana bölümden meydana gelir.⁵⁸

Taban; Kılıcın esas kesici görevini yerine getiren en önemli bölümümdür. Bir kılıcın değişmeyen, sabit kalan tek kısmıdır. Diğer aksamı zaman içerisinde değiştirilebilmektedir. Osmanlı kılıçları balçaktan uca doğru hafif eğimli ve tek tarafı keskin olarak yapılmışlardır. Bu eğim kılıcın etkin ve kolay kullanılmasını sağlamak içindir. Bu özelliği ile Avrupa kılıçlarından ayrılmaktadır.⁵⁹

Balçak; kılıç tutan eli, karşı darbelerden korumak için kabza ile tabanın birleştiği yerde bulunur. Bir anlamda siper vazifesi görür. Bir haç görünümündedir

Kabza; Arapça bir kelime olan kabza ‘tutmak’ anlamında kullanılmaktadır. Kılıcın el ile tutulduğu kısımdır. Tabanın ters yönünde kıvrık olan armudi baş kısmı çarpışma esnasında kılıcın elden çıkmasını önlemek içindir. Osmanlı kılıçlarının çoğunda kılıcı bileğe takmak için ip deliği bulunmaktadır. Üzerleri deri kaplı tahta, boynuz, fildişi, som (balık dişi), keler

58 Eralp 1993: s.58, Yaman 2008: s.77

59 Eralp 1993: s.60, Bikkul 1962: s.23, Akolu 1952: s.1324, Yaman 2008: s.77, Aydın 1996c: s.182, Aydın 2003: s. 9-10

gibi maddelerle, yeşimtaşı ve diğer kıymetli taşlardan, altın, gümüş, demir gibi madenlerden yapılmıştır. Tahta kabzalar zamanla çürüdüğü için çoğunlukla yenileriyle değiştirilmiştir. Bu yüzden birçok eski kılıcın tabanı ile kabzaları arasında uyumsuzluk göze çarpar.⁶⁰

Kın; Kılıcın kullanılmadığı zamanlar muhafazası içindir. Ahşap veya metalden yapılmışlardır. Ahşap kınların dış yüzeyleri deri, nadiren kadife ile kaplanmıştır. Kılıcın kına girdiği yere metal bir ağızlık geçirilmiştir. Ağızlık; kılıç kına girip çıktıkça kının zarar görmesini engeller. Deri kaplama bu ağızlıktan sonra başlar. Bunu kın üzerinde iki metal bileziğe bağlı iki taşıma halkası ve metal çamurluk izler.⁶¹

Kılıç tabanları ‘kılıç yumurtası’ adı verilen 2-3 kg. ağırlığında 5-8 cm. çapında, 8-12 cm. yüksekliğinde demir külçeler dövülerek meydana getirilirdi. Dövme işleminden sonra kılıç tabanına su verilmesi çok önemliydi. Çünkü az su verilirse kılıç tabanı eğrilir, çok su verilirse taban kırılırdı.⁶²

Kemankeş Mustafa ‘Kavsname’ adlı eserinde kılıca su verilmesine dair şunları yazmaktadır:⁶³

60 Eralp 1993: s.58-60, Bikkul 1962: s.23-24, Akolu 1952: s.1324, Yaman 2008: s.77-78

61 Eralp 1993: s.63

62 Bikkul 1962: s.26, Yaman 2008: s.78

63 Mustafa Ağa: s.31-33

‘Benim kardeşim, sana temren, kılıç yahut bıçağa verilen öyle bir su yazdım ki bunu vaktiyle yapmışlar ve kimya gibi saklamışlar. Bugün ne bir temrencide ne de bir kılıççıda vardır. Ben dahi saklayacaktım lakin hayır duanızdan mahrum eylemeyesiniz diye bunu ifşa ediyorum. Bu usulü bizzat ben tecrübe ettim. İşbu suyu yapmak için aşağıda cins ve miktarı yazılı maddeler birbiriyle karıştırılarak bir kaba konup tahammür etmek üzere kırk gün güneşte bırakılır. Sonra mezkur kap ateşe konularak rakı takdir edilir gibi imbikten geçirilerek damla damla toplanır. Bu şekilde elde edilen suyun bir okkası bir kılıca su vermeğe kafi gelir. Bir okkası bin altın değer. Bu sudan su verilmiş kılıç ile bir cebeye (zırha) vursan paramparça eder. Reçetesi şöyledir;

- 1 Okka Sönmemiş Kireç (Ca o)
- ½ Okka Pelit Külü (Valonet gland)
- ½ Okka Bevrek-ül Ermeni (Na CO-Soda)
- ½ Okka Cenkar (Bakır çalığı)
- ½ Okka Sarı Zırnıh (As S-Arsenik Sülfür)
- 1 Okka Yaban Soğanı Suyu (Alium Sativum)
- 2 Okka Turp Suyu (Raphanus sativum)
- 1 Okka Katran (Goudron)

Padişahların Kılıç Kuşanması

Osmanlı padişahları tahta çıktıklarında cülüs ve biat törenlerinden sonra ‘kılıç alayı’ yapılırdı ki bu da padişahlığın ilanının başlıca törenlerindendir. Sultan II. Murad padişahlığı haberini Amasya’da aldıktan sonra beraberindekilerle Bursa’ya yaklaştığında Yıldırım Beyazıd’ın damadı Şeyh Emir Buhari, ahali ile birlikte şehrin dışına çıkıp Sultanı karşılamış ve ona kılıç kuşatmıştır. ‘Kılıç kuşanma’ bu tarihten itibaren Osmanlı padişahları tarafından yapılan bir gelenek haline gelmiştir. Törenler İstanbul’un fethinden sonra Eyüp Sultan’da yapılmış ve burada ilk kez Fatih Sultan Mehmed Ak Şemsettin eliyle kılıç kuşanmıştır. Bu tarihten itibaren kılıç kuşanma törenleri Eyüp Sultan’da gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı Padişahları Hz. Muhammed, Halid Bin Velid ve -genelde- Hz. Ömer’in kılıcı ile Osmanlı padişahlarından Osman Gazi ve Yavuz Sultan Selim’in kılıçlarını kuşanmışlardır.⁶⁴

64 Uzunçarşılı 1988: s.189-190, Bikkul 1962: s.22, Eralp 1993: s.67-68, Aydın 1995b: s.42

Muaviye’nin Kılıcı

Emevi 7. yüzyıl

Çelik

Uzunluk: 99 cm.

1/83

Muaviye’nin Kılıcı 1/83, Arapça

معاوية

Muaviye

Mustasım'ın Kılıcı

Abbasi 13. yüzyıl
Çelik, demir, ahşap
Uzunluk: 105 cm.
1/135

Mustasım'ın Kılıcı 1/135, Arapça

عمل محمد سعيد
عمل يرسم سيدنا الامام العالم الحاكم، امام المستعصم بالله امير المؤمنين
عبدالمك خلد ملكه

Amel-i Muhammed Said
U'mile biresmi seyyidina el imam el âlim el
hâkim imami el Müsta'sım billâh emirel mü'minin
Abdülmelik hüllide mülküh

Mehmed Said'in imal ettiği
Efendimiz imam Âlim hükümdar emirel mü'minin el
Musta'sım billâhın imamı

Abdülmelik Allah onun mülkünü sonsuz kılsın

Nasır Muhammed Bin Kalavun'un Kılıcı

Memluk 14. yüzyıl

Çelik, gümüş, altın, ahşap, meşin

Uzunluk: 95 cm.

1/2520

Nasır Muhammed Bin Kalavun'un Kılıcı 1/2520, Arapça

انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر لك الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر ويتم
نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً وينصرك الله نصراً عزيزاً هو الذي انزل
السكينة في قلوب المؤمنين

ايه الكرسي

الملك الناصر محمد عز نصره

بن قلاوون عز نصره

Fetih/1-4

Ayetel Kürsi

El Melikul Nasır Muhammed bin Kalavun azze nasruh

Fetih/1-4

Ayetel Kürsi

**El Melikul Nasır Muhammed bin Kalavun zaferi
aziz olsun**

Kılıç

Macar 14. yüzyıl
Çelik, demir
Uzunluk: 173 cm.
1/2624

Kılıç

Avrupa 14. yüzyıl
Çelik, demir
Uzunluk: 270 cm.
1/2625

Kılıç

Avrupa 14. yüzyıl
Çelik, demir, ahşap
Uzunluk: 208 cm.
1/2626

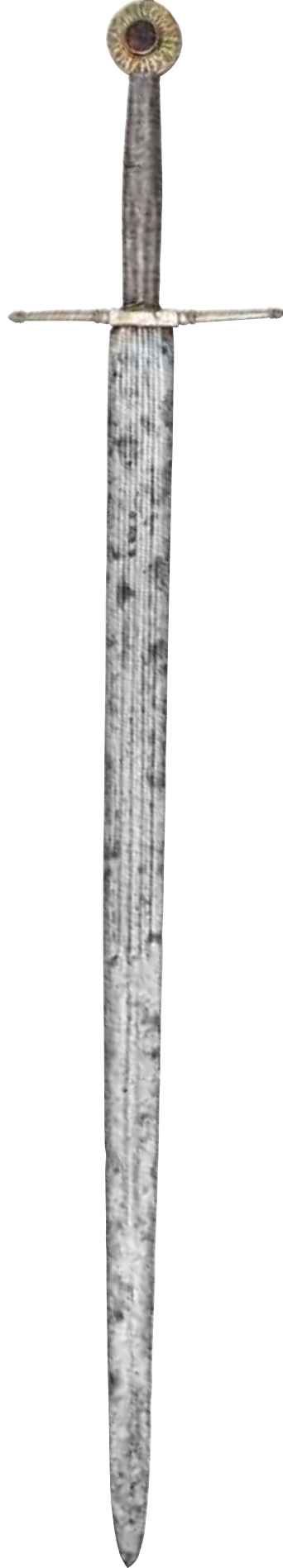
Kılıç

Avrupa 15. yüzyıl

Çelik, demir, pirinç, gümüş tel

Uzunluk: 125 cm.

1/2636

Giray Han'ın Kılıcı

Kırım 15. yüzyıl
Çelik, gümüş, sedef
Uzunluk: 96 cm.
1/2776

Giray Han'ın Kılıcı 1/135, Türkçe

ر جناب دولتی جاودان اولسون صاحب علا مآب
معرفت عاجزی شوکلی شاهانه مخصوص یادکاری چاکرانم دولتی
خاقان مخصوص
الحرب ان باشرتھا فلاتکن منک الفشل اصبر علا احوالھا لاموت الا
بالاجل

صاحبہ سیف داغستان والی کری خان بن بہادر خان ۶۸۹

*Kabza-i deste acebdır nitekim cîvar-ı cenâbı devleti
cavidân olsun sahib ala meâb*

*Ma'rifet-i âcizi şevketli şahâne mahsus yâdıgarı
çâkiranım devleti Hakân-ı mahsus*

*el harbu in bâşerteħa fela tekun minkel feşel-u ısbırala
ehvaliha lâ mevte illa bil ecel*

*Sâhibehu seyfu Dağıstan Vâli Girây Hân bin Bahadır
Han 689 Mehmed Said'in imal ettiği
Efendimiz imam Âlim hükümdar emirel mü'minin el
Musta'sım billâhın imamı*

Abdülmelik Allah onun mülkünü sonsuz kılsın

Eliyle kabzasını tutan devletin sahibi sonsuza
dek yaşasın âciz marifetimle hükümdara mahsus
yadıgarı Hakan'na sundum

Savaşı başlatırsan başarısız olmayacaksın,
musibetlerine sabır göster ecel gelmeden kimse
ölemez

Dağıstan kılıcının sahibi vali Bhadır Han oğlu Giray
Han

Kayıtbay'ın Kılıcı

Memluk 15. yüzyılın ikinci yarısı

Çelik, demir

Uzunluk: 107 cm.

1/87

Kayıtbay'ın Kılıcı 1/135, Türkçe

عمل ابراهيم سنه ١٢٢٣

صالحه فرق اعدا اوزره آنى صاحبي هر بار * اولور دستنده همچون
ذولفقار صارم فولاد * نه صاحبكم اكا حقدن صو كلمشدر شيم
مردى * جهاد ايچون يو كونه ايلر كدوسى ايجاد * وزير پر هنر والى
سرحد و دين يعنى * جناب سيد ادريس پاشاى عدل و كرم معتاد
* او بر اينته پولاد دارد الحق *
..... دشمن كدونى قان ايچره دل بر باد *
غلافنده ايكن بر شوخ بلد اري كبي ناذل * چكلكده عصاى موسى
اسا اژدر بيداد

Amel-i İbrâhîm sene 1223

Salınca farak-i â'dâ üzre ânı sâhibi her-bâr * Olur
destinde hem-çün zül-fikâr-ı sârim fûlâd * Ne sâhib
kim âna hâkdan sū gelmişdir şîme-i merdî * Cihân
içün bu gûne eyler kendüsü îcâd * Vezîr-i pür hüner
vâlî-i serhad ü dîn ya'nî * Cenâb-ı Seyyid İdrîs Paşay-ı
'adl ü kerem mu'tâd

... dil-şikâf düşmen-i dîn be-dâned ... * ... ânı âb-ı
merg ile â'dâ içün üstâd * O bir âyîne pulâd ...
dâred el-Hak * ... düşmen ... kendüni kan içre dil
berbâd * Gılâfında iken bir şûh-i beled ârî gibi nâzik *
Çekildikde 'Asây-ı Mûsâ âsâ ejder-i bî-dâd

İbrahim'in imalatıdır sene 1223

Sahibi onu her an düşmanların kafalarına salınca
* Elinde keskin ağızlı zülfikar gibi olur * Ne sahip
ki ona Tanrı tarafından erkekliğin bütün faziletleri
verilmiştir * Dünya için kendisi bu şekilde meydana
getirir * Hünerler sahibi vezir, din ve sıhat valisi
yani * Adalet ve cömertliği alışkanlık edinmiş
Seyyid İdris Paşa hazretleri

... yüreği yaran din düşmanı bilir ... * ... onu
düşman için usta ölüm suyuyla * O bir ayna çelik
... Allah için sahip * ... düşman ... kendini kan
içinde gönül berbat * Kılıfındayken ... bir şuh
gibi nazik * Çekildiğinde (Hz.) Musa'nın asası gibi
adaletsiz bir ejderha

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıcı

Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
Çelik, som (balık dişi), demir, altın
Uzunluk: 125 cm.
1/90

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıcı 1/90, Arapça

آيات الحروف السواطع ومرهفات السيوف اللوامع والصلوة على من
إنشأ فصح نعتة بكلم الصفائح والكلم الفصائح ومحمد اله اجمعين اللهم
أيد عبدك القائم لأقامه دعائم الدين سلطان الغزاه والمجاهدين سيف
الله المسلول للجهاد سلطان محمد خان بن سلطان مراد خان جعل
الله قراب سيفه رقاب اعداء الشرع المبين ومداد قلمه امداد عنايه رب
العالمين

وهو ابن السلطان محمد خان ابن السلطان بايزيد خان ابن السلطان
مراد خان ابن اورخان خان ابن السلطان عثمان سقى الله من زلال
مرهفات صوارم الغزاه ثراهم وجعل الجنة التي تحت ضلال السيوف
ماويهم امين يا رب العالمين

Bismillâhirrahmânirrahîm elhamdu lillahlil lezi
avsala ve râbetel dinel sedid bilkavatii min ayatil
hurûful savatî' ve mürhifatil süyüfil levamî' vel salat
ala men inbetere afsaha na'teh bikelimil safayih
vel kelimil fesayih ve Muhammedin âlihi acmain
allahumma eyyid abdakel kayim li ikameti deayimil
din Sultanul gûzati vel mücahidin Seyfüllahul meslûl
lilcihad Sultan Mehmed Han bin Sultan Murad Han
cealallahu kirabe seyfi rikâbe a'dail şeri'l mubin ve
mîdade kalemihî imdade inayeti rabbil âlemin.

vehüve ibnül sultan Mehmed han ibnül sultan Bayezid
han ibnül sultan Murad han ibnül sultan Orhan han
ibnül sultan Osman sakallahu min zülali mürhifati
savarimil gûzati serahüm ve cealel cennetel leti tahte
zilal süyûf me'vahum âmin ya rabbal âlemin

Bismillâhirrahmânirrahîm Din bağlarını pırıldılı
ve açık harfli Ayetlerle, keskin ve parlak kılıçlarla
güçlendiren yüce Allaha hamd olsun. Salat ve selam
olsun en güzel fasih sözlerle vafedilen hazreti
Muhammed ve ehli beytine.

Allahın din erkânlarını yüceltmek için mücadele
eden gazi ve mücahitlerin sultanı, cihat için
çekilen keskin kılıc olan Sultan Murat Han'ın oğlu
Mehmet Han'ı destekle, kuvvetlendir ve kılıcının
kınını şeriat düşmanlarının boynu'ndan, Kaleminin
mürekkebinin âlemlerin rabbinin inayetiyle eyle

Sultan Osman Hanın oğlu Orhan Hanın oğlu Murat
Hanın oğlu Beyazıt Hanın oğlu Mehmet Han, Allah
mezarlarının toprağını gazilerin kılıçlarından
akan zülal'dan (saf su) sulasın ve kılıçların gölgesi
altında olan cenneti mekânları eylesin, âmin ya
rabbelalemin.

Beyazid II'nin Kılıcı

Osmanlı 15. yüzyıl sonu, 16. yüzyıl başı

Çelik, altın, gümüş

Uzunluk: 106 cm.

1/93

Beyazid II'nin Kılıcı 1/93, Arapça

بسم الله الرحمن الرحيم
السلطان الكامل الملك العادل بايزيد خان محمد خان عز نصره

*Bismillâhirrahmânirrahîm
Essultan elkamil el melik el âdil Bayezid han Mehmed
Han azze nasrah*

Bismillâhirrahmânirrahîm
Kamil Sultan ve âdil kiral Beyazıt Han, zaferi aziz
olsun.

Kayıtbay'ın Kılıcı

Memluk 15. yüzyılın ikinci yarısı
Çelik, demir, ahşap, meşin, gümüş
Uzunluk: 117 cm.
1/128

Kayıtbay'ın Kılıcı 1/128, Arapça

عمل احمد المغربي

Ameli Ahmed el Mağribi

Ahmed Almagribi'nin imal ettiği.

Abbas I'in Kılıcı

Timuri, 15. yüzyılın ikinci yarısı

Çelik, yeşim taşı, altın, ahşap,
kadife, firuze

Uzunluk: 77 cm.

1/220

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıç Tabanı

Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı

Çelik

Uzunluk: 105 cm.

1/374

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıç Tabanı 1/374, Arapça

ان عز نصره

ومن عجب ان الصوارم في الوغى / تحيض بايدي القوم وهي ذكور

واعجب منها انها باكتهم / تسع ناراً والاكف بحور

لا اله الا الله محمد رسول الله

الحق يعلوا ولا يعلی

بسم الله الرحمن الرحيم الظفر شافع للمذنبين الى الكرم العفو يفسد من

الخنس بمقدار ما يصلح من الرفيع

Li hazreti el Sultan el a'zam Muhammed han bin
Murad Han azze nasruh

ve min acebun ennel savarime fil veğā/tahizu bi eydil
kavmi ve hiye zükûru/ve a'cebu minha enneha bi
ekuffihimi/tüs'iru nâren vel ekuffu buhûru

La ilahe illallah Muhammedün Resüllullah

El hakku ya'lu vel yu'la

Bismillâhirrahmânirrahîm rahim el zaferu şâfiun
lilmüznibine ilel kurema/el afvu yüfsidu minel hasisi
bi mikdari ma yuslihu minel refii

Sultan Murat Han'ın oğlu yüce Sultan Mehmet Han
hazretleri için Daima muzaffer olsun

Negariptir ki savaştaki kılıçlar erkek olmalarına
rağmen yiğitlerin elinde hayızlı olurlar. Ondanda
garip olan odur ki ıslak avuçlarda kıvılcımlar
saçarlar.

Lailaha illa Allah Muhammed'ün Resülullah.

Hakk yücelir ve üzerine yücelmez.

Bismillâhirrahmânirrahîm zafer asillerin katında
suçlulara şefaatkardır. Affetmek alçakları bozduğu
kadar erdemli olanı islah eder.

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıcı
Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
Çelik, gümüş, som (balık dişi), demir
Uzunluk: 100 cm.
1/375

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıcı
Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
Çelik, som (balık dişi), demir
Uzunluk: 81 cm.
1/376

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıcı 1/375, Arapça

طان الاعظم محمد خان بن مراد خان عز نصره
بسم الله الرحمن الرحيم الظفر شافع للمذنبين الى الكرماء العفو يفسد من
الحسب بمقدار ما يصلح من الرفيع

*Li hazreti el Sultan el a'zam Muhammed han bin
Murad Han azze nasruh*

*Bismillâhirrahmânirrahîm rahîm el zaferu şâfiun
lilmüznibine ilel kurema/el afvu yüfsidu minel hasisi
bi mikdari ma yuslihu minel refii*

**Hazretleri Sultan Murat Han'ın oğlu yüce Sultan
Mehmet Han zaferi daim olsun.**

Bismillâhirrahmânirrahîm zafer asillerin katında
suçlulara şefaatkardır. Affetmek alçakları bozduğu
kadar erdemli olanı islah eder.

Fatih Sultan Mehmed'in Kılıcı 1/376, Arapça

لى الكرماء العفو يفسد من الحسب بمقدار ما يصلح من الرفيع
لحضرة السلطان الاعظم محمد خان بن مراد خان عز نصره

*Bismillâhirrahmânirrahîm el zaferu şâfiun
lilmüznibine ilel kurema/el afvu yüfsidu minel hasisi
bi mikdari ma yuslihu minel refii*

*Lihazretil sultanil â'zam Mehmet han bin Murad Han
azze nasruh*

**Hazretleri Sultan Murat Han'ın oğlu yüce Sultan
Mehmet Han zaferi daim olsun.**

zafer asillerin katında suçlulara şefaatkardır.
Affetmek alçakları bozduğu kadar erdemli olanı
islah eder

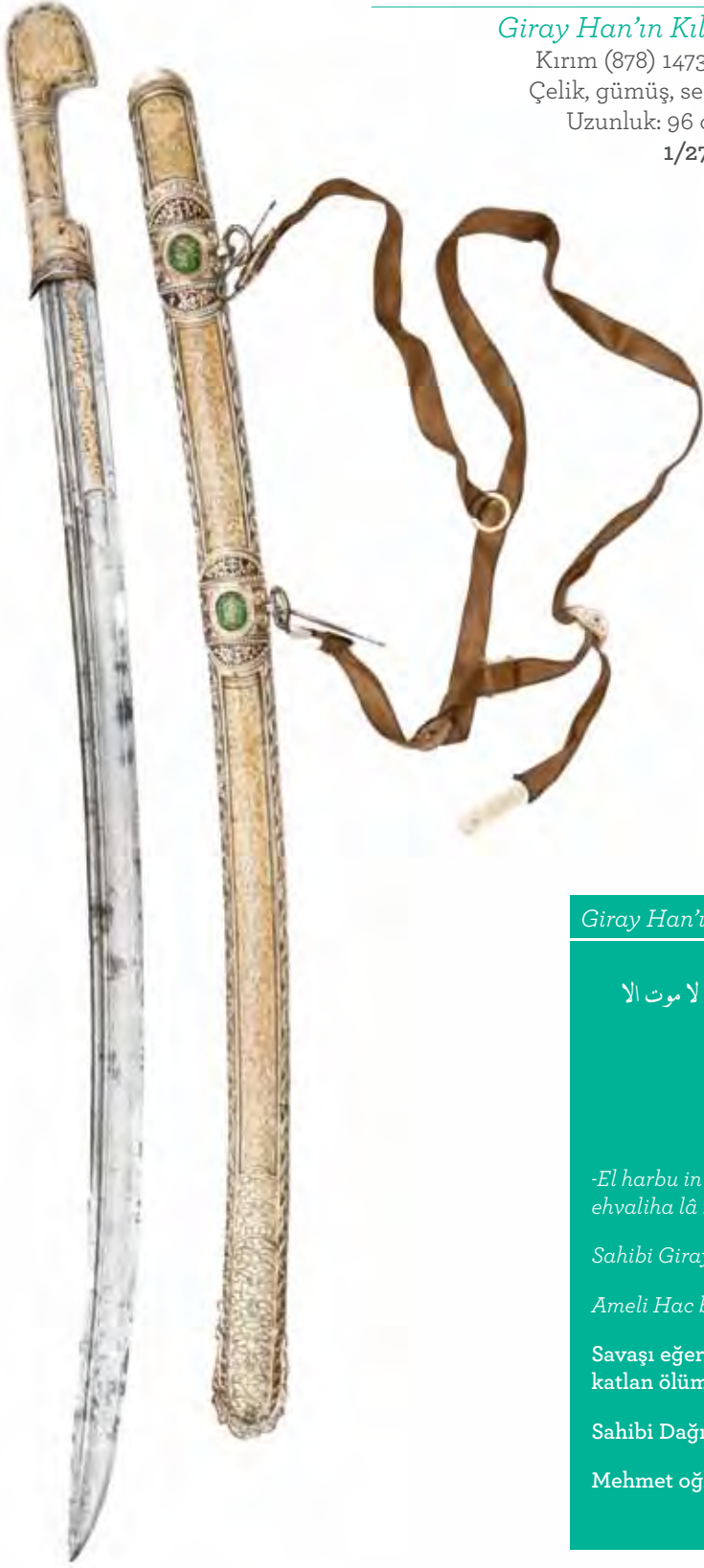
Giray Han'ın Kılıcı

Kırım (878) 1473-74

Çelik, gümüş, sedef

Uzunluk: 96 cm.

1/2770

Giray Han'ın Kılıcı 1/2770, Arapça

الْحَرْبُ أَنْ بَاشَرْتَهَا فَلَا تَكُنْ فِيهَا الْفَتِيلَ اصْبِرْ عَلَى أَهْوَالِهَا لَا مَوْتَ إِلَّا
بِالْأَجَلِ

صاحب کرای خان والی داغستان سنه ۸۷۸

عمل حج بن محمد

-El harbu in başeretha fela tekun fihal katil isbir ala
ehvaliha lâ mevte illa bil ecel

Sahibi Giray Han vali-i Dağıstan sene 878

Ameli Hac bin Muhammed

Savaşı eğer başlatırsan ölen sen olma ve eziyetine
katlan ölüm ancak ecel ile dir

Sahibi Dağıstan valisi Giray han'dır yıl 878

Mehmet oğlu Hac'ın imalatıdır

Yavuz Sultan Selim'in Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyılın ilk yarısı
Çelik, gümüş, fildişi, ahşap, me-
şin, altın, yakut, demir
Uzunluk: 89 cm.

1/94

Kansu Gavri'nin Kılıcı

Memluk 16. yüzyılın ilk yarısı
Çelik, demir, ahşap, altın
Uzunluk: 102 cm.

1/186

Kansu Gavri'nin Kılıcı 1/186, Arapça

عَزَّ لَمَوْلَانَا السَّلْطَانُ الْمَلِكُ الْأَشْرَفُ أَبُو النَّصْرِ قَانَصُو الْغُورِي

عَزَّ نَصْرُهُ

*Azze limevlana el sultan el melik el eşref ebül nasr
Kansu el Ğavri azee nasrah*

Muktedir efendimiz şerefli kral Sultan Abulnasr
Kansu el Ğavri zaferi izzetli olsun.

Kılıç

Osmanlı 16. yüzyılın ilk yarısı
Çelik, boynuz, gümüş, ahşap, meşin
Uzunluk: 97 cm.
1/11014

Kılıç 1/11014, Arapça

عَزَّ لَمَوْلَانَا السَّالْطَانُ الْمَلِكُ الْأَشْرَفُ قَانَصُو الْغُورِيِّ عَزَّ نَصْرُهُ

عَمَلُ إِبْرَاهِيمَ الْمَالِكِيِّ

Azze limevlana el Sultan el Melik el eşref Kansu el
Ğavri azze nasruh

Ameli İbrahim el Maliki

Efendimiz Sultan şrefli kral Kansu Gavri'nin zaferi
şanlı olsun

İbrahim Maliki'nin imal ettiği

Kılıç

Osmanlı, 16. yüzyıl
Çelik, gümüş, altın, ahşap, kadife
Uzunluk: 95.5 cm.
1/314

Kılıç 1/314, Türkçe

بندہ آل عثمان محمد بن سنان

Bendei Âl-i Osman Mehmed bin Sinan

Osmanoğulların bendesi Sinan'ın oğlu Mehmed

Yavuz Sultan Selim'in Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyıl
Çelik, demir, boynuz, altın
Uzunluk: 92,5 cm.
1/457

Yavuz Sultan Selim'in Kılıcı 1/457, Arapça

سورة الفتح ١ - ٢٤

1.yüz

بسم الله الرحمن الرحيم انا فتحنا كلام الله

2.yüz

قل ان تبغونا فتصيبكم منهم معرفة ... نصر من الله
وفتح قريب

Fetih süresi 1-24

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı 1/95, Arapça

يا حَنَّان يا مَنَّان

يا خَفِيَّ اللطاف نَجِّنَا مِمَّا نَخَافُ يا مالِكُ المُلْكِ

هَذَا حِسامٌ مَعْبُورٌ لِسُلطانِ البَشَرِ سُلطانِ سُلَيمانَ بنِ سَليمَ يَعطِيهِ
اللهُ الظَّفَرَ

Ya Hannan ya Mennan

Yahafiyyel altaf neccina mimma nehaf yamalikel mülk

*Hazâ hüsamün mu'taberun hürrire lisultanıl beşer
Sultan Süleyman bin Selim yu'tihilahu elzafer*

Ey şefkat ve cömertlik sahibi olan Allah

**Ey merhemeti bol olan Allah, bizleri
korktuklarımızdan korusun, sen her mülkün sahibisin.**

**Bu muteber kılıcın beşerinin Sultanı olan Sultan Selimin
oğlu Sultan Süleyman için yapılmıştır, Allah ona
daim zeferi nasip eylesin.**

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyıl
Çelik, kemik, gümüş, altın
Uzunluk: 77 cm.
1/459

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyıl
Çelik, gümüş, boynuz, altın
Uzunluk: 95 cm.
1/467

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı 1/459, Arapça

بسم الله الرحمن الرحيم
هذا حسام معتبر حرر لسلطان البشر سلطان سليمان بن سليم الله
يعطيه الظفر
عمل الحاجي يوسف
سلطان سليمان ابن سليم خان
عمل حاجي يوسف

Ya Allah, ya Muhammed, ya Fettah

Bismillâhirrahmânirrahîm

*Hâza Hüsamun mu'teberun hurrîre li sultanil beşer
Sultan Süleyman bin Selim Allah yu'tihîl zafer*

Amel el hacî Yusuf

Amel hacî Yusuf

Sultan Süleyman ibni Selim han

Ya Allah - Ya Muhammed - Ya Fettah.

Bismillâhirrahmânirrahîm

*Bu itibarlı kılıç beşerin Sultanı Selim Han'ın oğlu
Süleyman han için imal edilmiştir. Allah O' nu
muzaffer kılsın.*

Selim Han'ın oğlu Sultan Süleyman.

Hacı Yusuf'un imal ettiği.

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı 1/467, Arapça

يا مالك الملك
بسم الله الرحمن الرحيم
السلطان ابن السلطان السلطان
سليمان خان بن سليم خان
عمل الحاج صفق
ومن يتوكل على الله فهو حسبه ان الله بالغ امره قد جعل الله لكل شيء
قدرا

Ya malikel mülk

Bismillâhirrahmânirrahîm

Süleyman han bin Selim han

El Sultan ibnul sultan el Sultan

Ameli el hâc Safak

*ve men yetevakkel alallah fe hüve hasbuh innellaha
baliğü emrih kad cealellahu liküllü şey'in kaderen*

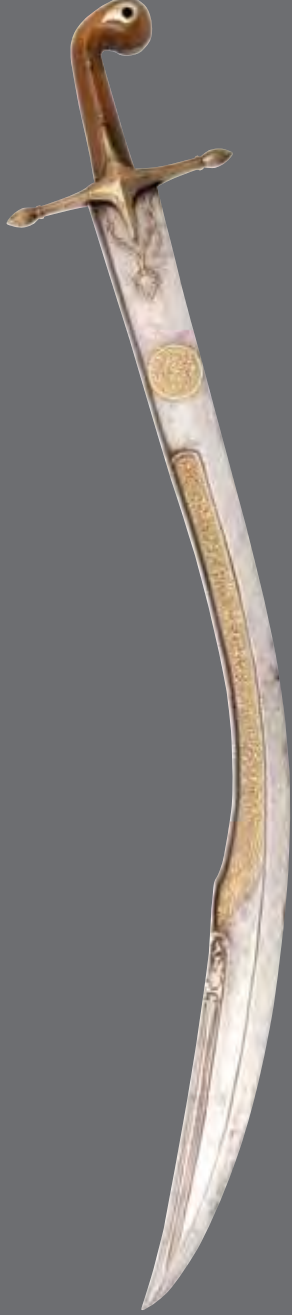
Ey bütün mülkün sahibi

Bismillâhirrahmânirrahîm

*Sultanoğlu Sultan Selim Han'ın oğlu Sultan
Süleyman Han.*

Hacı Safak'ın imal ettiği.

*Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah
emrini yerine getirendir. Allah herşey için bir ölçü
koymuştur.(Talâk Suresi/65)*

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyıl
Çelik, gümüş, boynuz, altın
Uzunluk: 90 cm.
1/478

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı 1/478, Arapça

محمد رسول الله

عمل سيد بايرام

ما شاء الله

Muhammeden Resûl-ullah

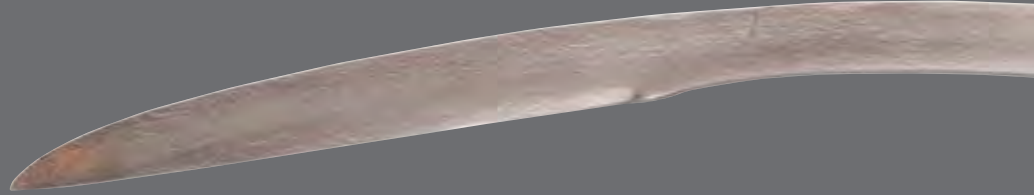
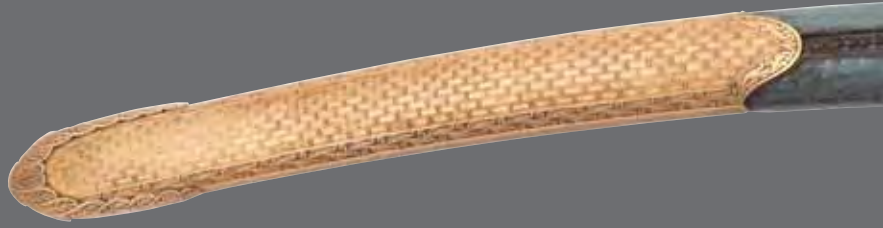
'Amel-i Seyyid Bayrâm

Mâşâallah

Muhammed Allah'ın peygamberidir

Seyyid Bayram'ın imalatıdır

Maşallah

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyıl
Çelik, altın, keler, ahşap, meşin
Uzunluk: 93 cm.
1/479

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı 1/479, Arapça

السلطان ابن السلطان السلطان مراد خان

عمل الحاج صنتور

بحرمت سر محمد بحق

تالله

هذا الحسام المعتبر صلوا على خير البشر سلطان سليمان بن سليم الله
يعطيه الظفر

El sultan ibnul sultan el Sultan Murad han

Ameli el hac Sunkur

Bi hürmeti sirri Muhammed bihakkin

Tallah

*Hazal hüsamül mu'taber sallu ala hayril beşer Sultan
Süleyman bin Selim Allah yu'tihil zafer Muhammed
Allah'ın peygamberidir*

Seyyid Bayram'ın imalatıdır

Maşallah

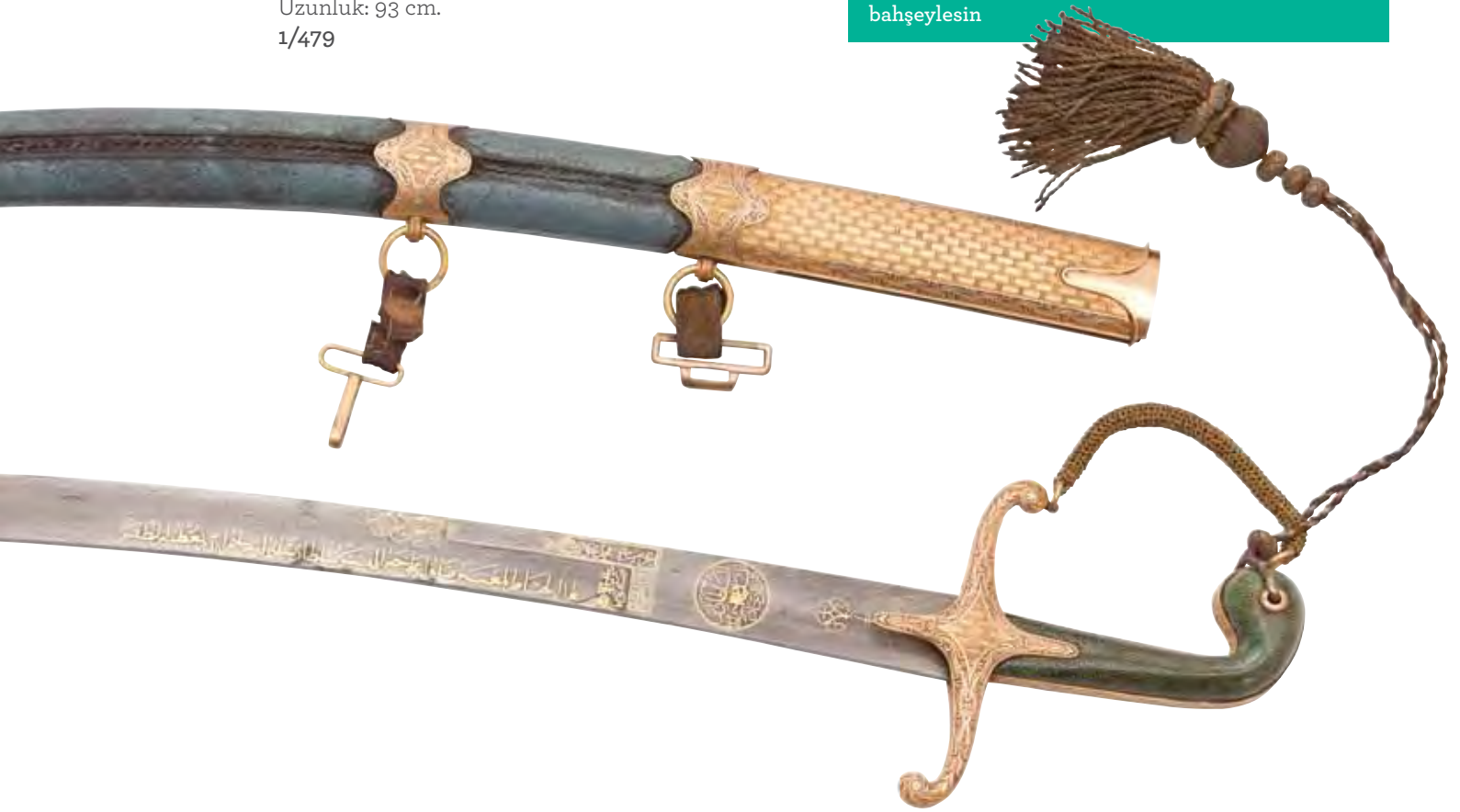
Sultanoğlu Sultan Sultan Murat Han

Hacı Sunkur'un imal ettiği.

Hak'kın sırrı Muhammed'in hürmetine

Vallahi

**Bu itibarlı kılıç Salat verin hayrulbeşere /Selim
Han'ın oğlu Sultan Süleyman, Allah ona zaferi
bahşeylesin**

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyıl
Çelik, gümüş, altın, ahşap, meşin
Uzunluk: 96,5 cm.
1/10467

Kanuni Sultan Süleyman'ın Kılıcı 1/10467, Arapça

برسم خزانة السلطان الاعظم الاعدل الاكرم مالك رقاب الام مولى ملوك
العرب والعجم سلطان سليمان ابن سلطان سليم خان

عمل حاجي مراد خوش قدم

الا تعلقوا علي وآتوني مسلمين

*Bi resmi hazaneti el Sultan el a'zam el a'del el ekrem
mâlik-i rikâbil ümem mevla mülûkil Arabi vel Acem
Sultan Süleyman ibni Sultan Selim han*

Ameli Hacı Murad hoş kadem

Ella ta'lu aleyye ve âtuni müslimîn

Azemetli adaletli kerem sahibi halkların hükümdarı
Arapların ve Acem krallarının efendisi Sultan
Selim han'ın oğlu Sultan Süleyman hazinesi için
yapılmıştır.

Hacı Murat hoş kadem imalatıdır

Neml/31(bana teslim olarak geliniz)

Abbas I'in Kılıcı 1/2529, Arapça

بندء شاه ولایت عباس

Bende-i Şâh-ı velayet Abbas

Şâh-ı velayet'in kölesi Abbas

Abbas I'in Kılıcı

Safevi 16. yüzyıl

Çelik, gümüş, boynuz, ahşap, meşin
Uzunluk: 102 cm.

1/2529

Sultan II. Selim'in Kılıcı

Osmanlı (977) 1569-70

Çelik, altın, demir, boynuz, firuze
Uzunluk: 92 cm.

1/496

Sultan II. Selim'in Kılıcı 1/496, Arapça

– لا اله الا الله محمد رسول الله

يا الله – يا محمد – يا ابو بكر – يا عمر – يا عثمان – يا علي

سلطان سليم بن سليمان سنة ٩٧٧

Lâ ilâhe illallah Muhammedun Resûlullah

*Ya Allah/ya Muhammed/ya Ebûbekir/ya Ömer/ya
Osman/ya Ali*

Sultan Selim bin Süleyman sene 977

Lailahailallah, Muhammed resûlullah.

**Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Abubekir, Ya Ömer, Ya
Osman, Ya Ali.**

Süleymanın oğlu Sultan Selim. Yıl 977

Sultan IV. Murad'ın Kılıcı

Osmanlı (1041) 1631-32

Çelik, boynuz, gümüş, altın, ahşap, meşin

Uzunluk: 87 cm.

1/488

Sultan IV. Murad'ın Kılıcı 1/488, Arapça

لا فتى الا علي لا سيف الا ذو الفقار
نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين يا محمد
يا فتاح
ابقى الله ربي مراد خان رابع فاتح بغداد سنة ١٠٤١

Lâ feta illa Ali la Seyfe illa zül fikar

*Nasrun minellah ve fethun karib ve beşşiril mü'minin
ya Muhammed*

Ya Fettah

*Ebkallahu rabbi Murad han râbi' fatihi Bağdad sene
1041*

Ali'den daha yiğit Er, zülfikar'dan daha keskin kılıç
yoktur.

Allah'tan gelecek zaferi ve yakın fethi mu'minlere
mujdele ey Muhammed.

Yafettah (aynalı yazı) .

Bağdat'ı 1401 yılında feth eden dördüncü Murat
Hanı rebbim olan Allah korusun.

Sultan III. Mehmed'in Kılıcı

Osmanlı 16. yüzyılın ikinci yarısı, 17. yüzyılın ilk yarısı

Çelik, kemik, gümüş, altın

Uzunluk: 104 cm.

1/486

Sultan II. Osman'ın Kılıcı 1/487, Arapça-Türkçe

– قلجي كسكين اولاً حضرت خان عثمانك، اوله خير الخلف
حضرت احمد خانك، نامي عثمان كدوسي سيف الله در، حفظ
ايده حضرت حق جسم لطيفن انك

نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين يا محمد

*Kılıcı keskin ola hazreti han Osmanın /ola hayrul
halef hazreti Ahmed hanın /nâmu Osman kendusi
seyfullah'dır/ hıfz ede hazreti hak cismi latifin ânın*

*Nasrun minellah ve fethun karib ve beşşiril mü'minin
ya Muhammed*

Kılıcı keskin ola hazreti han Osman'ın. Hazreti
Ahmet han'ın hayırlı halefidir, Namı Osman kendisi
seyfullah'tır, Hıfz ede hazreti hak cismi latifin onun.

Allah'tan gelecek zaferi ve yakın fethi mu'minlere
mujdele ey Muhammed.

Sultan III. Mehmed'in Kılıcı 1/486, Arapça

– السيف نار وكف منك تيار بسحر رأيك في البحر تحزُّ النار نعم
وصاعقة من سحب ائمه والسحب اذا صعقت بالويل مدرار لا في
عبوس غمام من تراكمه بل من تهله بالبشر بشار تكوي الصواعق لكن
خد صارمه اذا اصاب فيجري منه انهار من الدما بل الارواح سائلة
على شفا الهلك منها الخصم تنهار

– الظفر شافع للمذنبين الى الكرماء العفو يفسد من الخسيس بمقدار ما
يصلح من الرفيع لحضره السلطان الاعظم والحاقان المعظم محمد خان بن
مراد خان عز نصره

*Esseyfu narun ve keffun minke teyyaru bisihri re'yeke
fil bahri tührezül naru niamun ve saikatun minsuhubun
anmuletün vel suhubu iza suikat bil veyli midraru la fi
abusı ğümamin min terakümih bel men tühellilhu bil
bışri beşşaru tevkil sava'iku lâkin haddi sârimuh iza
asâbe fe yerci minhu anharun minel dima belil arvahu
sailetun ala şifal helki minhal hasmu tenharu*

*El zaferu şafiun lilmüznibîne ilel küremai el afvu
yüfsidu minel hasisi bi mikdari ma yüslihu minel refii
lihazretil Sultanil â'zam vel hakanil*

Kılıç ateştir ve avucun onu yakandır Sihri dehanla
denizler bile alevlenir Parmaklarının bulutları
şimşekler çakar Çaktığında her yeri yakar
yakar Yüzündeki bulutlar yüzünü buruşturmaz
fakat tebessümün hayrı mujdeliyendir şimşekler
yakar ama senin kılıcının yüzü vurduğu yerden
kan ırmakları akıtır hasmının canı sel gibi akar
gider yok olur helak eder birer birer zafer asillerin
katında suçlulara şefaatkardır. Affetmek alçakları
bozduğu kadar erdemli olanı islah eder

Hazreti Sultanı A'zam ve hakanı muazzam Murat
Hanın oğlu Mehmet Han, zaferi daim olsun.

Sultan II. Osman'ın Kılıcı

Osmanlı 17. yüzyılın ilk yarısı

Çelik, gümüş, boynuz

Uzunluk: 86 cm.

1/487

Kılıç

Safevi, 17. yüzyıl
Çelik, altın, gümüş, sedef, fildişi,
firuze, yakut
Uzunluk: 80 cm.
1/292

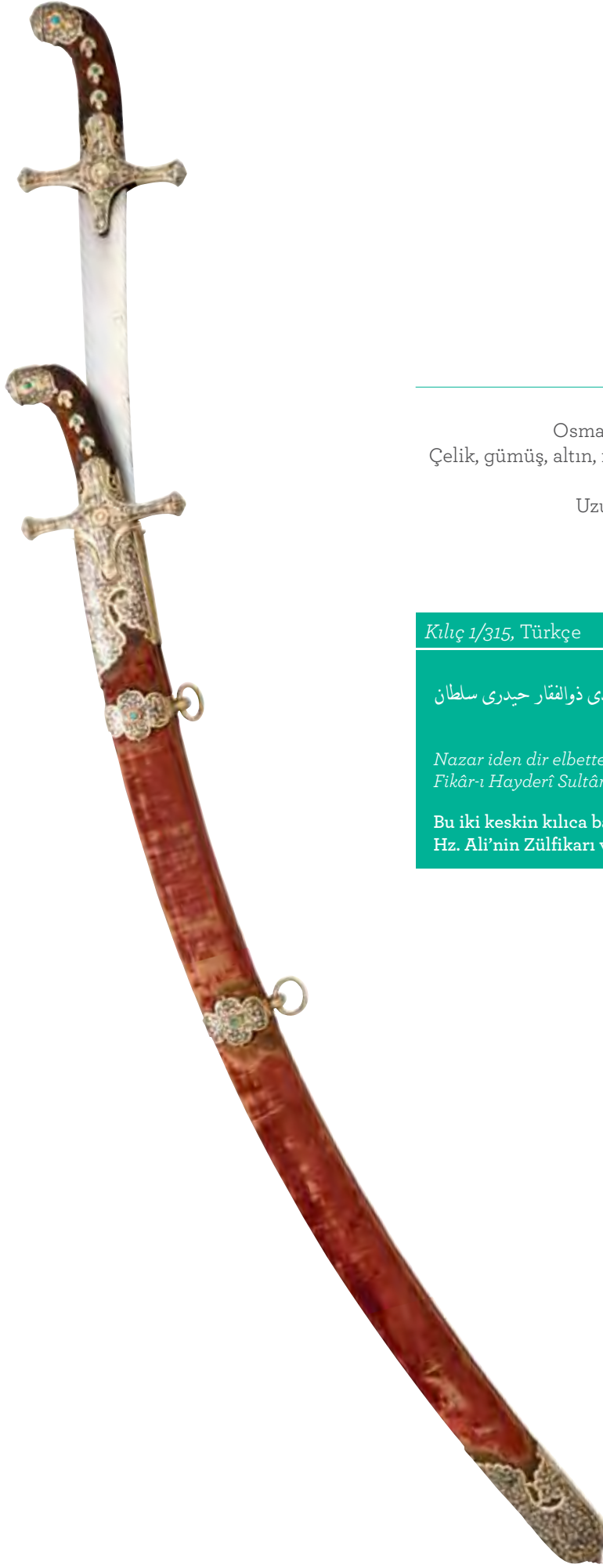
Kılıç 1/292, Arapça

نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين يا محمد

Nasrun minellah ve fathun karib ve beşşiril mü'min ya Muhammed

Allah'ın zafer'i ve yakın feth'i yakındır mu'minlere
mujdele ey Muhammed. (Saff/13)

Kılıç

Osmanlı, 17. yüzyıl
Çelik, gümüş, altın, firuze, ahşap,
kadife
Uzunluk: 89 cm.
1/315

Kılıç 1/315, Türkçe

نظر ایدن دیر البته بو ایکی تیغ برانه * ویرلدی ذوالفقار حیدری سلطان
عثمانه

*Nazar iden dir elbette bu iki tîğ-i bürrâna * Virildi Zül-
Fikâr-ı Hayderî Sultân Osmân'a*

Bu iki keskin kılıca bakan elbette "Sultan Osman'a
Hz. Ali'nin Zülfikarı verildi" der

Adil Giray'ın Bıçağı

Kırım 17. yüzyıl
Çelik, gümüş, altın, firuze
Uzunluk: 55 cm.
1/814

Adil Giray'ın Bıçağı 1/814, Farsça

شاهین کرای بن عادل کرای

طیغی تنک هم خون فشانه را شبو سکین پر آب * دشمنک حقنه
دائم ایلیه حق کامیاب

Şâhîn Girây bin Âdil Girây

Tiği teng hem hûn feşâne r işbu sikkîni pür âb *
Düşmenin hakkında dâ'im eyleye Hak kâm-yâb

Şahin Giray'ın oğlu Adil Giray

Senin dar kılıcın hem hem kan saçan ıslak hançer *
Allah duşmanın hakkında daima seni mutlu etsin

Kılıç

Osmanlı 17. yüzyıl
Çelik, boynuz, gümüş, ahşap,
meşin
Uzunluk: 87,5 cm.
1/11034

Kılıç 1/11034, Arapça

وما توفيقى الا بالله
توكلت على الله

Vema tevfiği illa billah

Tevvekeltu alallah

Başarım allahtandır

Allaha güvenim sonsuzdur

Kılıç

Osmanlı, 17. yüzyılın ikinci yarısı
Çelik, gümüş, kemik, altın, ahşap
Uzunluk: 92.5 cm.

1/325

Kılıç 1/325, Arapça

يا الله - يا خفي الله - يا الله - يا فتاح - انا فتحنا لك فتحاً مبيناً

*Ya Allah, Ya Hafiyyel altaf, Ya Fettah, İnna fetehna
leke fethen mübinen*

Ya Allah, Ey görünmez Allah, Ya Allah, Ya
Fettah(hayır kapılarını açan), Biz sana doğrusu
apaçık bir feth'i ihsan ettik.

Kılıç

Safevi, 18. yüzyıl
Çelik,, gümüş, fildişi, ahşap, mine
Uzunluk: 87 cm.
1/328

Kılıç 1/328, Arapça

يا امير المؤمنين علي ابن ابي طالب عليه السلام

Ya emirel mü'minin Ali bin ebi Talib aleyhil selam

Ey Emirülmü'minin Ali Bin Ebi Talip Aleyhisselam.

Kaptan Küçük Hüseyin Paşa'nın Kılıcı

Osmanlı 18. yüzyıl

Çelik, altın, ahşap, meşin

Uzunluk: 96 cm.

1/501

Kaptan Küçük Hüseyin Paşa'nın Kılıcı 1/501, Türkçe

جناب شه سلیم فاتح مصر و عدو افکن * بو شمشیر ثریا پیکری
تعظیم ایچون محضاً

قہودان شجاع و شیر جنک و قہرمان پیکار * حسین نامور پاشای
دیشانہ ایدر اهدا

Cenâb-ı Şeh Selîm fâtih-i Mısır ü 'adû efgen * Bu
şemşîr-i Süreyyâ peykeri ta'zîm içün mahzen

Kapudân-ı şeci' ü şîr-i ceng ü kahramân-ı peykâr *
Hüseyin-i nâm-ver Pâşây-ı zîşâna ider ihdâ

Mısır Fatihî, düşmanları yerle bir eden Padişah
Selim Hazretleri, Ülker yıldızı gibi parlayan bu
kılıcı, övmek için yiğit kaptan, savaş aslanı, harp
kahramanı şanlı Hüseyin Paşaya hediye eder.

Kılıç

Avrupa 18. yüzyıl
Çelik, kemik, gümüş
Uzunluk: 85 cm.
1/2691

Kılıç 1/11035, Arapça

عمل استاد اسد الله

Ameli üstad Esedullah

Üstad Esedullah'ın imal ettiği.

Kılıç

Osmanlı 18-19. yüzyıl
Çelik, boynuz, gümüş, kemik
Uzunluk: 89 cm.
1/11035

Sultan I. Abdülhamid'in Kılıcı

Osmanlı 18. yüzyılın ikinci yarısı

Çelik, boynuz, gümüş, altın

Uzunluk: 99 cm.

1/382

Sultan I. Abdülhamid'in Kılıcı 1/382, Farsça

ای سر ان ملک را شمشیر نو مالک رقاب * باغ عدل از جویبار تیغ
تیزت خرده اب

*Ey ser-i ân molk râ şemşîr-i nev mâlik-i rikâb * Bâğ-ı
adl ez cûybâr-ı tîğ-i tîzet horde-i âb Üstad Esedüllaḥ'ın
imal ettiğidir.*

Ey o mülkün başına, boyunlara hükmeden kılıç
*Adalet bağı onun keskin kılıcının akıttığı ırmaktan
bir damladır

Sultan III. Selim'in Kılıcı

Osmanlı (1214) 1799-1800

Çelik, altın, ahşap, meşin

Uzunluk: 78 cm.

1/499

Alemdar Mustafa Paşa'nın Kılıcı

Osmanlı (1223) 1808-1809

Çelik, altın, gümüş, ahşap, meşin

Uzunluk: 82.5 cm.

1/502

Alemdar Mustafa Paşa'nın Kılıcı 1/502, Türkçe

صاحب ومالك مصطفى علمدار
محمد قيل شفاعت امكدر مصطفى
عمل عمر البوسنوي

Sahibi ve mâlîki Mustafa Alemdar

Muhammed kıl şefaât ümmetindir Mustafa

Ameli Ömer el bosnevi

Sahibi ve maliki Mustafa Alemdar'dır.

Ya Muhammed ümmetinden olan Mustafa'ya şafaat kıl.

Bosnalı Ömer'in imal ettiği'dir.

Sultan II. Mahmud'un Kılıcı

Osmanlı (1247) 1831-32

Çelik, demir, altın, keler, altın sırma tel
Uzunluk: 100 cm.

1/2895

Sultan II. Mahmud'un Kılıcı 1/2895, Arapça

السلطان محمود خان / ابن السلطان / عبد الحميد خان / سنة ١٢٤٧

*El Sultan Mahmud Han ibnul Sultan Abdülhamid
Han sene 1247*

Sultan ikinci Mahmud'un tuğrası

Sultan Abdülmecid'in Kılıcı

Osmanlı (1272) 1855-1856

Çelik, altın, ahşap

Uzunluk: 96 cm.

1/2897

Sultan Abdülmecid'in Kılıcı 1/2897, Arapça

وما توفيقي الا بالله

سلطان سلاطين زمان - الغازي عبدالمجيد خان سنه ١٢٧٢

بسم الله الرحمن الرحيم / نصر من الله وفتح قريب / وبشر المؤمنين
يا محمد

السيف اصدق انباء من الكتب - في خده الفرق بين الجذ واللعب

بيض الصفائح لاسود الصفائح في - متونهن جلاء الشك والريب

vema tevfiği illabillah

Sultan-ı selatinî zemân el Ğazi Abdülmecid Hân sene
1272

BismillâhirrahmânirrahîmNasrun minellah ve fethun
karîb ve beşşiril mü'minin ya Muhammed

El seyfu asdaku enbâ'en minel kütübi-fi haddihi el
farku beynel ceddi vellaibi

Biyzul sefaihu la sudul sefaih fi-müûnihinne cela'ül
şekki vel reybî

Zaman Sultanlarının, Sultanı

Başarılarım ancak Allah'tandır .

Gazi Abdulmecit Hanş yıl 1272 .

Bismillahirrahmanirrahim / Allah'tan gelecek zaferi
ve yakın fethi mu'minlere mujdele ey Muhammed.

Kılıçlar, kitaplardan daha doğruyu derler

Oyunla ciddiyeti keskince bölerler

Beyaz sayfalarıdır onlar, siyah değiller

Yazdıkları metn ile yalanları silerler

Şerif Osman Paşa'nın Kılıcı

Osmanlı (1280) 1863-1864

Çelik, demir, altın, yeşimtaşı, ahşap, meşin
Uzunluk: 94 cm.

1/3020

Şerif Osman Paşa'nın Kılıcı 1/3020, Arapça

قال النبي صلى الله عليه وسلم الجنة تحن ظلال السيوف

عمل عبدالله لوزير المكرم شريف عثمان پا شا والي بوسنه سنه ١٢٨٠

*Kâlel nebiy-yu sallallahu aleyhi ve selem el cennetu
tahta zilalil süyûf*

*Ameli Abdullah li veziril mükerrem Şerif Osman val-i
Bosna sene 1280*

Paygember(S.AV.) diyor ki cennet kılıçların
gölgesinin altındadır

Bosna valisi Şerif Osman Paşa için Abdullah
tarafından yapılmıştır, yıl 1280

Sultan II. Abdülhamit'in Kılıcı

Osmanlı (1293) 1876-1877

Çelik, altın, ahşap

Uzunluk: 100 cm.

1/2906

Sultan II. Abdülhamit'in Kılıcı 1/2906, Arapça

تاریخ جلوس همایون

پادشاه شریعت سنه ۱۲۹۳

Târih-i cülûs-ı hümâyûn

Pâdşâh-ı şerî'at sene 1293

Padişahının tahta geçiş tarihi

Pâdşâh-ı şerî'at sene 1293

سر اعدایی زور قوت بازوی شوکتله * دو نیم ایتمک بکا شمدن کیرو البته آساندر * بنم کبی خدایا
خادم ایت مریخ کیوانی * او سلطانک ید قهرنده تا جلاد کیواندر * یحزره وافی

*Ser-i â'dâyı zûr-i kuvvet-i bâzûy-ı şevketle * Dû nîm itmek bana şimden girû
elbette âsândır * Benim gibi Hudâyâ hâdim et Mirrih Keyvânı * O Sultânın
yed-i kahrında tâ cellâd Keyvândır **

Ululuğun kuvvetiyle düşmanın başını * İkiye ayırmak bundan sonra benim
için kolaydır * Ey tanrım benim gibi Merihi, Satürnü [padişaha] hizmetçi
kıl * O sultanın kahreden elinde cellat Satürndür [?]

تاریخ تیغ همایون

سیف قدرت و شجاعت سنه ۱۲۹۳

Târih-i tiğ-i hümâyûn

Seyf-i kudret ü şecâ'at sene 1293

Padişahın kılıcının tarihi

Seyf-i kudret ü şecâ'at sene 1293

بن اول تیغ رفیع بخت رختم کیم بنم جاہم * میان حضرت عبدالحمید ابن مجید خاندن * نوله فہر
ایلمس اسیاف اسلاف سلاطینہ * خطوط جوہرمدہ آیت نصرت نمایاندر

*Ben ol tiğ-i refî' baht rahtım kim benim câhım * Miyân-ı Hazret-i 'Abd-ül-
hamîd ibn-i Mecîd Hândır * Nola fahr eylesem esyâf-ı eslâf-ı selâtîne * Hutût-ı
cevherimde âyet-i nusrat nümâyândır*

Ben o yüksek bahıtlı kılıcım ki benim yerim * Mecid'in oğlu Abdülhamid
Han Hazretlerinin belidir. Sultanların daha önceki kılıçları karşısında
övünsem ne olur * Benim cevherimin yazısında nusrat(zafer) ayeti görünür

Kılıç

Avrupa 19. yüzyıl
Çelik, kemik, altın, yakut
Uzunluk: 93 cm.
1/2682

Nikola I'n Kılıcı

Rus 19. yüzyıl
Çelik, demir, altın, fildişi
Uzunluk: 173 cm.
1/2689

Sultan Abdülaziz'in Kılıcı

Osmanlı 19. yüzyıl

Çelik, altın, ahşap, kadife

Uzunluk: 95 cm.

1/2903

Sultan Abdülaziz'in Kılıcı 1/2903, Arapça - Türkçe

– خان عبدالعزيز بن محمود المظفر دائماً وينصرك الله نصراً عزيزاً
بادشاهم جوق ياشا

سینه مرخی چاک ایلهر آس سطوتی / اورسه ال شمشیره سلطان
عبدالعزيز / عالمی السون سرا سر قبضهء تسخیرینہ / افتاب تیغ
اصسون عرشه خان عبدالعزيز

*Hân Abdülaziz bin Mahmud el muzaffer dâima ve
yansurekellahu nasren azizen Padişahım çok yaşa*

*Sîne-i merihî çâk eyler her âs satvatı/ ursa el şimşire
Sultan Abdülaziz/âlemi alsun seraser kabza-I
teshirine/ âfitâb-ı tiğün assun arşe Hân Abdülaziz*

**Hân Abdülaziz bin Mahmud el muzaffer
dâima(tuğra) Allah seni muzaffer kılsın, Padişahım
çok yaşa**

Korkusu merih'in göğsünü yarar Sultan Abdülaziz
kılıcı eline alırsa âlemi eline baştan başa büyülesin
Abdülaziz Hân güneş gibi parlayan kılıcını göğse
assın

Kılıç

Kırım 19. yüzyıl
Çelik, gümüş, ahşap
Uzunluk: 93 cm.
1/11036

Kılıç 1/11036, Arapça

– لا فتى إلا علي ولا سيف إلا ذو الفقار لا حول ولا قوة إلا بالله
من تفكر في العواقب لم يشجع جراحات السنان لها الثيام ولا يلتأم
جراحات اللسان
السيف كالنيران في أكف البطل والخير معقود به عند العمل
فضرب الرب قال من لم يكن إله إلا الله محمد رسول الله

La fetâ illa Ali vela seyfeilla Zülfikar la havle vela kuvvete illa billâh/Men tefekkere fil avakib lem yaşce' cirahâtil sinani lehal siyam yelteimu vela cirahatil lisan.

El seyfu kel nirani fi eküffil batali vel hayru ma'kdun bihi indel emeli/Fazarabal rabbu kâle men lem yekün ilâhün illallah muhammadün resülulah.

Ali'den daha yiğit Er, zülfikardan daha keskin kılıç yoktur. Mutlak güç ve kuvvet yalnız Allah'tadır.

Her kim akibetleri düşünürse korkak olur, Kılıçtan oluşan yara iyileşir ama , dil yarası hiç iyileşmez .

Kahraman Erin elindeki kılıç ateş püskürür ve hayırlı iş yapıldığında netice verir

Allah emretti ve dedi ki, Lailaha illallah, Muhammed resülullah.

Sultan Mehmed Reşad'ın Kılıcı

Osmanlı 20. yüzyılın ilk yarısı
Çelik, altın, fildişi, meşin, altın sırma
Uzunluk: 91 cm.

1/2910

Sultan Mehmed Reşad'ın Kılıcı 1/2910, Arapça

محمد خان بن عبدالمجيد المظفر دائماً رشاد

*Muhammed Han bin Abdülmecid el muzaffer daima
"Reşad"*

Sultan Reşad'ın tuğrası

Kılıç

İngiliz 20. yüzyıl

Çelik, gümüş, fildişi, altın, mine, altın sırma

Uzunluk: 97 cm.

1/10746

Kılıç

Japon 18. yüzyıl
Çelik, pirinç, fildişi
Uzunluk:123 cm.
1/1999

Kılıç

Osmanlı 19. yüzyıl
Çelik, altın, keler, gaytan
Uzunluk: 87 cm.
1/2001

Fatih Sultan Mehmed'in Meçi

Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
Çelik, som (balık dişi), gümüş, yakut,
ahşap, meşin, demir
Uzunluk: 120 cm.

1/91

Fatih Sultan Mehmed'in Meçi 1/91, Arapça

بسم الله الرحمن الرحيم الظفر شافع المدينين إلى الكرماء العفو يفسد من
الحسنى بمقدار ما يصلح - من الرفيع
لحضرة السلطان الأعظم والخاقان المعظم محمد خان بن مراد خان عز
نصره

*Bismillâhirrahmânirrahîm el zaferu şâfiu-l müznibin
ilal kürema el- afvu yüfsidu minel hasisi bimikdari ma
yuslihu minel refii*

*Lihazreti-l Sultanil â'zam vel hakânul muazzam
Mehmet han bin Murad han azze nasrah*

Bismillâhirrahmânirrahîm zaferi asillerin katında
suçlulara şefaatkardır. Affetmek alçakları bozduğu
kadar erdemli olanı islah eder

Hazreti yüce sultan ve muazzam Hakan Murat hanın
oğlu Mehmet han zaferi aziz olsun

Sultan Abdülaziz'in Kılıcı

Osmanlı 19. yüzyıl
Çelik, altın, ahşap, kadife
Uzunluk: 95 cm.
1/2903

Sultan Abdülaziz'in Kılıcı 1/2903, Arapça - Türkçe

لحضرة السلطان الاعظم محمد خان بن مراد خان عز نصره
ومن عجب ان الصوارم في الوغى / تحيض بايدي القوم وهي ذكور
واعجب منها انها باكتهم / تُسعر ناراً والاكف بحور
لا اله الا الله محمد رسول الله

الحق يعلوا ولا يعلو

بسم الله الرحمن الرحيم الظفر شافع للمذنبين الى الكرم العفو يفسد من
الحسني بمقدار ما يصلح من الرفيع

*Li hazreti el Sultan el a'zam Muhammed han bin
Murad Han azze nasruh*

*ve min acebun ennel savarime fil veğa/tahizu bi eydil
kavmi ve hiye zükûru/ve a'cebu minha enneha bi
ekuffihimi/tüs'iru nâren vel ekuffu buhûru*

La ilahe illallah Muhammedün Resüllullah

El hakkı ya'lu vel yu'la

*Bismillâhirrahmânirrahîm rahim el zaferu şâfiun
lilmüznibine ilel kurema/el afvu yüfsidu minel hasisi
bi mikdari ma yuslihu minel refii*

Sultan Murat Han'ın oğlu yüce Sultan Mehmet Han
hazretleri için Daima muzaffer olsun

Negariptir ki savaştaki kılıçlar erkek olmalarına
rağmen yiğitlerin elinde hayızlı olurlar. Ondanda
garip olan odur ki ıslak avuçlarda kıvılcımlar
saçarlar.

Lailaha illa Allah Muhammed'ün Resülullah.

Hakk yücelir ve üzerine yücelmez.

Bismillâhirrahmânirrahîm zafer asillerin katında
suçlulara şefaatkardır. Affetmek alçakları bozduğu
kadar erdemli olanı islah eder.

Sultan I. Ahmet'in Meçî

Osmanlı 17. yüzyıl

Çelik, gümüş

Uzunluk: 66.5 cm.

1/80

Sultan I. Ahmet'in Meçî 1/80, Arapça

– بسم الله الرحمن الرحيم

– يا مالک الملک

– زمان سلطان غوري

– عمل اوسته محمد الحاجي صنفور

– هذا حسام معتبر حرز لسلطان البشر سلطان سليمان بن سليم الله
يعطيه الظفر

– توکلت على الله

Bismillâhirrahmânirrahîm

Ya malikel mülk

Zemânı Sultan Ğavri

Ameli usta Mehmet el haci Sunkur

Haza Hüsamün mu'taberun hürrire li sultanil beşer
Sultan Süleyman bin Selim Allahu yu'tihil zafer

Tevvekeltü alallah

Bismillâhirrahmânirrahîm

Mülklerin sahibi.

Sultan Gurinin devri.

Usta Muhammed Hacı Sunkur'un imal ettiği.

Bu muteber kılıç Selim Han'ın oğlu Sultan
Süleyman, Allah ona zafer versin.

Allah'a tevekkül ettim

Yatağan

16. yüzyılın ikinci yarısında yalnızca Türklere özgü kesici bir silah türü olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı ordusunda genellikle yeniçeri ve denizci olan levendler tarafından kullanılmıştır. Yatağanlar kılıcın görevini yapmakla birlikte yapı, form ve ölçü bakımından farklılık gösterir. Yatağanlarda taban kılıçlara göre daha kısa ve kılıcın eğimi aksine iç bükey kısmı keskin, dış bükey kısmı düz ve kenarlıdır. Hemen hemen bütün yatağanlarda tabanın her iki yüzünde bir veya iki adet kan oluğu bulunmaktadır. Yatağanın ayırt edici bir diğer özelliği kabza formudur. Kabza kısmı iki geniş kulak şeklinde sağa ve sola ayrılır, bunlar yatağanın hamle esnasında elden çıkmasını önler. (Bu görünüm nedeniyle halk arasında 'Kulaklı' diye de adlandırılmıştır) Yatağanlarda balçak bulunmamaktadır. Bir 'Y' harfi meydana getiren kabza enli ve kalın bir metal bilezik altında taban ile birleşir. Taban kabza içinde baş kısma kadar uzanır.¹

Yatağan yapımının en önemli özelliklerinden birisi tabana 'su verme' işlemidir. Yatağanların yalnızca kesici ağız kısmına su verilirdi. Böylece çeliğe dönüşen tabanın ağız keskinleşirken demir olarak kalan taban sırtı darbelerde kolay kırılmayacak kadar dayanıklı bir hale gelirdi.²

1 Tekeli 1990: s.17-18, Eralp 1993: s.69-71, Yaşar 2009: s.18-31

2 Yaşar 2009: s.31

Yatağan

Osmanlı (1091) 1680-1681
Çelik, gümüş, ahşap, kadife
Uzunluk: 78.5 cm.

1/2875

Yatağan

Osmanlı 17. Yüzyılın ikinci yarısı
Çelik, gümüş, fildişi, ahşap, meşin
Uzunluk: 71.5 cm.
1/11038

Yatağan 1/11036, Arapça - Türkçe

عمل حسین قلفه محمود اغا لا سيف الا ذوالفقار ولا فتا الا على
توکل ایله مولایه
خدائک عونله دائم اورب بو سیف اعوایه
اصحاب الکھف
نصیب اولسون غزا قلنمق بو تیغ زرکار ایله
دخی اعلا ویرر . . چون دوشمان بله
توکل اعلا خالقى عبده محمود

'Amel-i Hüseyin Kalfa Mahmūd Ağa Lâ seyfa illâ zul-
fikâr ve lâ fetâ illâ 'Ali

... .. tevekkül ile Mevlâya

.....

Nasîb olsun gazâ kılınmak bu tîğ-i zer-kâr ile

Dahî â'lâ virir ... çün düşman bile

Çün düşmân bile

Tevekkelâ a'lâ Hâlikî a'bduhu Mahmud

Hüseyin kalfa'nın imalatı Mahmut ağa Ali'den başka
yiğit, zülfikardan başka kılıcıyoktur

Mevlaye tevekkül et,

Allah'ın yardımıyla bu kılıcı düşmanlara vurub

Yedi uyurları isimleri

Gazaya gitmek altınla süslü kılıçla nasip olsun

Daha a'lasını verir düşman bile

Yaradanıma tevekkülüm kulu Mahmut

Yatağan

Osmanlı (1225) 1713-14
Çelik, gümüş, fildişi, mercan
Uzunluk: 73.5 cm.
1/2877

Yatağan 1/11036, Arapça - Türkçe

— نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين
يا محمد انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر الله ما تقدم
١١٢٥
ما شاء الله

- (Saff/13) -Fetih/1

-..... 1125

-Maşaallah

Yatağan

Osmanlı (1223) 1808-1809

Çelik, demir, altın, ahşap, meşin

Uzunluk: 67 cm.

1/2871

Yatağan 1/2871, Türkçe

عمل ابراهيم سنه ١٢٢٣

صالجه فرق اعدا اوزره آنی صاحبی هر بار * اولور دستنده همچون
ذولفقار صارم فولاد * نه صاحبکم اکا حقندن صو کلمشدر شیم
مردی * جهاد ایچون بو کونه ایلر کدوسی ایجاد * وزیر پر هنر والی
سرحد و دین یعنی * جناب سید ادریس پاشای عدل و کرم معناد

یچاغ دلشکاف دشمن دین بداند شکم *

انی آب مرگ ایله اعدا ایچون استاد * او پر اینته پولاد

..... دارد الحق * دشمن

..... کدوننی قان ایچره دل بر باد * غلافنده ایکن بر شوخ

بلد آری کبی ناذک * چکلدکه عصای موسی آسا اژدر بیداد

Amel-i İbrâhîm sene 1223

Salınca farak-i â'dâ üzre ânı sâhibi her-bâr * Olur
destinde hem-çün zül-fikâr-ı sârim fûlâd * Ne sâhib
kim âna hakdan sū gelmişdir şîme-i merdî * Cihân
içün bu gûne eyler kendüsü îcâd * Vezîr-i pûr hûner
vâlî-i serhad ü dîn ya'nî * Cenâb-ı Seyyid İdrîs Paşay-ı
'adl ü kerem mu'tâd

... dil-şikâf düşmen-i dîn be-dâned ... * ... ânı âb-ı
merg ile â'dâ içün üstâd * O bir âyîne pulâd ...
dâred el-Hak * ... düşmen ... kendüni kan içre dil
berbâd * Gılâfında iken bir şûh-i beled ârî gibi nâzik *
Çekildikde 'Asây-ı Mûsâ âsâ ejder-i bî-dâd

İbrahim'in imalatıdır sene 1223

Sahibi onu her an düşmanların kafalarına salınca
* Elinde keskin ağızlı zülfikar gibi olur * Ne sahip
ki ona Tanrı tarafından erkekliğin bütün faziletleri
verilmiştir * Dünya için kendisi bu şekilde meydana
getirir * Hünerler sahibi vezir, din ve sıhat valisi
yani * Adalet ve cömertliği alışkanlık edinmiş
Seyyid İdris Paşa hazretleri

... yüreği yaran din düşmanı bilir ... * ... onu
düşman için usta ölüm suyuyla * O bir ayna çelik
... Allah için sahip * ... düşman ... kendini kan
içinde gönül berbat * Kılıfındayken ... bir şuh
gibi nazik * Çekildiğinde (Hz.) Musa'nın asası gibi
adaletsiz bir ejderha

Yatağan

Osmanlı (1239) 1823-24
Çelik, gümüş, fildişi
Uzunluk: 75.5 cm.
1/11037

Yatağan 1/2871, Türkçe

يا الله

تقدير خدا قوه بازو ايله ... سنه ۱۲۳۹

بچاق الدهه كرك دلدده سبجان

... ..

انا فتحنا لك فتحا مينا

Yâ Allah

Takdirî Hüdâ kuvve-i bâzu ile ... sene 1239

Bıçak elde gerek dilde Sübhân

... ..

İnnâ fetahnâ leke fethan mubînâ

Ya Allah

Allah'ın takdiri pazu kuvveti ile yıl 1239

Elde bıçak gönülde Allah gerek

... ..

Doğrusu, Biz sana apaçık bir fetih sağlamışızdır

ای کوکل یر جان ایچون هر جانه منت ایلمه

عشرت دنیا ایچون سلطاننه منت ایلمه صاحب مصطفی

Ey gönül bir cân içün her cânâ minnet eyleme

‘İşret-i dünyâ içün sultâna minnet eyleme

Ey gönül bir sevgili için her sevgiliye minnet etme

Dünya yaşamı (geçimi) için sultana minnet etme

Yatağan 1/2862 Arapça

جهانك دولته غرق اولوب الدنه ... (توكلى علا خالقى) نه ذوالقرينه
قالمشدر نه احمد و نه سليمان

Cihânın devletine gark olub aldanma (tevekkelâ
'alâ Hâlikî) Ne Zül-karneyne'e kalmışdır ne Ahmed ü ne
Süleymân'a

Cihanın devletine dalıp aldanma... {... } Ne
[İskender-i] Zülkarneyne ne Ahmed'e [Hz.
Muhammed] ve ne Süleyman'a kalmıştır

يا محمد قل شفاعت

Yâ Muhammed kıl şefâ'at

Ey [Hz.] Muhammed Şefa'at et

صاحبه محمد

Sahibuhu Mehmed

Sahibi Mehmet

هر فغان ایتک کیکدر جمله انسانه * قونانلر هب کجوبدر
..... کولک انسانه

... her figân itmek gerekdir cümle insane * Konanlar
hep göçübdür insâna

Yatağan

Osmanlı 19. yüzyıl

Çelik, gümüş, altın, ahşap, mercan, kadife

Uzunluk: 75 cm.

1/2873

Yatağan

Osmanlı 19. yüzyıl
Çelik, gümüş, yeşimtaşı, ahşap, kadife, mine
Uzunluk: 44 cm.
1/2862

Yatağan 1/2862 Arapça

يا الله

Ya Allah

120

Yatağan

Osmanlı 19. yüzyıl
Çelik, demir, altın, ahşap, kadife
Uzunluk: 85 cm.
1/2874

Yatağan 1/2874, Arapça

عبدالعزيز خان بن محمود المظفر دائما سنة ٨٧

الناس على دين ملوكهم . . .

Abdülaziz Hân bin Mahmud el muzaffer daima sene
87

El nâsu ala dîni mülûkîhim

Sultan Abdülaziz'in tuğrası

İnsanlar krallarının dinine bağlıdırlar

Pala

Kılıç türlerindendir. Kılıç gibi kabza ve tabandan meydana gelmiştir. Kılıçtan farkı hafif eğimli olan tabanın balçakta dar olarak başlayıp gittikçe enlileşmesi, uca doğru en geniş halini aldıktan sonra tekrar daralarak uç kısmında sivrileşmesidir. Taban kılıç tabanından daha kısadır.³

3 Eralp 1993: s.71

Pala

Osmanlı 18. yüzyıl sonu
Çelik, gümüş, ahşap, meşin
Uzunluk: 60 cm.
1/405

Kama

Bir kabza ve onu takiben uca doğru incelerek sivrileşen iki tarafı keskin eni dar ve kısa çelik bir tabandan meydana gelir. Kabza kemik, boynuz, fildişi, altın ve gümüşten yapıldı. Bele sokularak taşındığı ve kabza kısmı ilk bakışta dıştan görüldüğü için, taşıyan kişinin önemini, zenginliğini vurgulamak üzere kabza süslemesine önem verilmiştir.

Kın'ın ucundaki sivriliği gidermek amacıyla kılıçtaki çamurluk yerine küçük bir küre ile sonlandırılmıştır.⁴

4 Eralp 1993: s.72

Kama

Osmanlı 19. yüzyıl

Çelik, altın

Uzunluk: 52 cm.

1/66

Kama

Osmanlı 19. yüzyıl
Çelik, altın, yeşim taşı, keler
Uzunluk: 50 cm.
1/67

Kama 1/67, Arapça

عمل حسين

Ameli Hüseyin

Hüseyin'in imal ettiği

Kama

Osmanlı 19. yüzyıl
Çelik, gümüş, altın, kemik
Uzunluk: 44 cm.
1/70

Kama

Japon 18-19. yüzyıl
Çelik, fildişi, pirinç
Uzunluk: 51.5 cm.
1/11075

Hançer

Osmanlı 19. yüzyıl

Çelik, gümüş

Uzunluk: 47 cm.

1/2288

Hançer

Kamaya göre daha küçük tabanı hafif eğri olan, iki kenarı keskin, ucu sivri, delici ve kesici bir silahtır.

Hançer kesici bir silah olarak orduda kullanılmakla beraber toplumun hemen her kesiminde çeşitli form ve biçimlerde kullanılmıştır. 1806 yılında eğri kılıç yasaklanınca ordu mensuplarının hançer ve kama taşımaları yasaklanmıştır.⁵

⁵ Eralp 1993: s.71

Teber

Farsça bir kelime olan teber bu dilde balta anlamına gelmektedir.

Teber gerçekte balta türünden olmakla beraber Osmanlı ordusunda genellikle üst düzeydeki görevliler tarafından bir üstünlük sembolü olarak kullanılan ve kesici kısmı baltadan daha küçük olan silahlardır.

Teberler, demirden yapılmış yarım ay şeklinde ve daire şeklindeki kenarı keskin, diğer kenarı sap kısmına bağlantılı bir yüzey olan silah kısmı ile bu kısma hareket veren bir saptan meydana gelmiştir. Sap kısmı ahşap veya demirdendir. Kullanan kişinin önemine göre sap helezoni, yivli veya altın ve gümüş kakmalı olabilir.⁶

Teberler de ateşli silahların doğuşu ile birlikte önemlerini yitirmişlerdir. 17. Yüzyıl sonlarından itibaren artık bir seremoni silahı haline gelen Teberlerin aynı zamanda tarikat mensupları tarafından da kullanıldığı görülür.⁷

⁶ Erdem 1987: s.33-35, Pakalın 1993: s.429, Eralp 1993: 73-74

⁷ Eralp 1993: s.74

Kansu Gavri'nin Baltası

Memluk 16. yüzyılın ilk yarısı

Demir

Uzunluk: 92 cm.

1/2351

Kansu Gavri'nin Baltası 1/2351, Arapça

عن مولانا السلطان الاشرف قانصو عز نصره

Azze li Mevlana el sultan el Eşref Kansu azze nasreh
(iki yüzeyde)

Efendimiz şerefli Sultan Kansu zaferi şanlı olsun.

Balta

Safevi 16. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 74.5 cm.
1/2306

Balta

Safevi 16. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 107 cm.
1/2340

Teber

Osmanlı 16.-17. yüzyıl
Altın, gümüş, fildişi
Uzunluk: 102 cm.
1/2404

Teber

Safevi 17. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 61,5 cm.
1/10405

Teber

Osmanlı 18. yüzyıl
Demir, gümüş, meşin
Uzunluk: 55 cm.
1/2395

Balta

Osmanlı (1308) 1890-91
Demir, altın, ahşap, sedef
Uzunluk: 72.5 cm.
1/2403

Balta 1/2403, Türkçe

علي عمل محمد -

آلای طابور ردیف

سنه ۱۳۰۸ تفنگچی مقدم کمشخانه

Ali, Amel-i Muhammed

Alay redif taburu

Tüfengçi mukaddem Gümüşhane sene 1308

-Ali, Mehmet'in imalatıdır

Alay redif taburu

Tüfengçi mukaddem Gümüşhane yıl 1308

Balta

Balta dünya tarihinde insanın ilk kullandığı alet olarak karşımıza çıkar. Doğu Afrika'da bugünkü Tanzanya sınırları içinde Olduvai bölgesinde Alt paleolitik çağa ait, günümüzden yaklaşık 2 milyon yıl öncesine tarihlendirilen, bir yanı ya da ucu yontulmuş çay taşları bulunmuştur. Bir süre sonra çay taşlarının yerini çakmaktaşıdan yapılan Acheul tipi el baltaları almıştır. Neolitik çağda yine taştan yapılan cilalı balta da denilen yassı baltalar ortaya çıkmıştır.⁸ Ancak bu balta tiplerinin hepsi savaş aracı değil, bir alet olarak kullanılmıştır. Tunç çağından itibaren madenden yapılmaya başlanan baltalar, sırasıyla bakır, tunç, demir, çelik madenlerinden yapılmıştır.⁹

Baltaların hangi tarihlerde silah aracı olarak kullanıldığı tam olarak bilinmemektedir. Ancak ateşli silahların ortaya çıkışına kadar savaşlarda hemen hemen bütün toplumlar tarafından kullanılmıştır.

Baltalarda teberler gibi bir kenarı keskin, çeşitli formlarda yapılmış geniş demir yada çelik yüzey ile bunu taşıyan ahşap ve ya az görülmekle beraber demir bir saptan meydana gelir.¹⁰

Bütün ordularda iki elle kullanılan göğüs göğüse çarpışmalarda piyade sınıfının, tek elle kullanılan kısa saplı küçük yapılı olanlar da süvariler tarafından atlı hücumlar ve borda bordaya çarpışmalar sırasında denizciler tarafından kullanılmıştır.¹¹

Baltalar üzerinde pek fazla özenli olmamakla beraber zaman, zaman teberlerde olduğu gibi süslemelere de yer verilmiştir. 19. Yüzyılın sonlarından itibaren artık silah niteliğini kaybederek İstihkam sınıfının teçhizatından belde taşınacak kadar küçük bir harp aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır.¹²

8 Güvenç 1984: s.168-169, 182, Childe 1988: s.69, Childe 1990: s.27, 45, Braidwood 1990: s.54-67, Mithen 1999: s.32, Wells 1984: s. 16, 30, Leakey 1998: s.26, 52-53, Kansu 1986: s.174, 208-209, Arsebük 1990: s. 55-57, 77-78, Leakey 1988: s.54-72.

9 Erdem 1987: s.33

10 Eralp 1993: s.76

11 Erdem 1987: s.33, Eralp 1993: s.76

12 Eralp 1993: s.76

Balta

Safevi 16. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 53 cm.
1/2377

Balta 1/2377, Türkçe

نصر من الله وفتح قريب

Nasrun minellah ve fethun karib

Saff/13

Balta

Osmanlı 17. yüzyılın ilk yarısı

Demir, ahşap, gümüş

Uzunluk: 70 cm., gen.: 36.5 cm.

1/2379

Balta

Safevi 17. yüzyıl

Demir

Uzunluk: 55 cm.

1/2378

Balta

Osmanlı 18. yüzyıl
Demir, altın, meşin
Uzunluk: 58 cm.
1/2399

Balta

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, altın, ahşap, sedef, başa
Uzunluk: 64,5 cm.
1/2397

Vurucu Silahlar

Gürz (Topuz)

Osmanlı ordusunda 'Bozdoğan' olarak adlandırılan Gürz kelimesi Farsça'dan gelmektedir. Türkçe karşılığı topuzdur. Vurucu silahların en eskilerinden olan topuz baş ve gövde olmak üzere iki kısımdan meydana gelir.

Topuz'un silah olarak etkili kısmı küre veya beyzi formda yapılmış olan baş kısmıdır. Demir, pirinç veya tunç gibi maden ve alaşımlardan yapılır.

Sap (gövde) kısmı baş kısmının üzerine takılan ve hareketi sağlayan kısımdır. Sap baş kısmının ağırlığı ile orantılı uzunlukta olup, ahşap veya baş kısmında kullanılan maden ile aynı olabilir.

Süvariler tarafından eğerin sol tarafında taşınan ağır topuzlar, daha hafifleri piyadeler tarafından elde yada bele asılmış olarak taşınırdı. Topuz taşımak bir üstünlük ve ya asalet göstergesi olarak bilinir. Eski resim ve minyatürlerde padişah ve devletin diğer ileri gelenleri genellikle topuzla resmedilmiştir. Uzun süre Osmanlı idaresinde kalan Macaristan'da, Macar Beyleri ve asilzadeleri de Osmanlılardan etkilenecek kendilerine özel ve rütbelerini gösteren topuzlar yaptırmışlardır.

Savaşlarda kullanılan topuzların sadeliğine karşılık bir aksesuar ve rütbe alameti olarak kullanılanları mü-kemmel süsleme sanatı ve murassa olarak karşımıza çıkar.¹³

Salık adı verilen topuzun diğer bir çeşidi tamamen Osmanlılara has bir silahtır. Aslında yuvarlak başlı bir tür topuzdur. Başın kenarlarına ve tepesine bilye bağlı zincirler ile tutturulmuştur. Vuruş esnasında bilyelerin karışık hareketi, karşı tarafın savunma gücünü azaltacağı için etkili bir vurucu silahtır.¹⁴

¹³ Eralp 1993: s.46-47, Bikkul 1957: s.36, Aydın 1996b: s.114

¹⁴ Engizli 1978: s.16, Bikkul 1957: s. 36, Aydın 1996b: s.114, Aydın 2000b: 177-178

Topuz

Osmanlı 16. yüzyıl

Demir

Uzunluk: 54 cm.

1/2365

Topuz

Safevi 16. yüzyılın ikinci yarısı
Ahşap, yeşimtaşı, demir
Uzunluk:46 cm.
1/2370

Topuz

Osmanlı 16. yüzyılın ikinci yarısı
Demir
Uzunluk: 73.5 cm.
1/2392

Topuz

Safevi 16-17. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 54 cm.
1/2357

Topuz

Osmanlı 17. yüzyıl
Yeşimtaşı
Uzunluk: 56 cm.
1/2390

Şeşper

Osmanlı 17. yüzyıl

Demir, altın, yakut, zümrüt, firuze

Uzunluk: 72.5 cm.

1/2393

Topuz

Osmanlı 17-18. yüzyıl

Demir

Uzunluk: 44 cm.

1/2343

Topuz

Osmanlı 18. yüzyıl

Demir

Uzunluk: 46 cm.

1/2367

Topuz

Osmanlı 18. yüzyıl

Demir, altın

Uzunluk: 71 cm.

1/2386

Topuz

Osmanlı 18. yüzyıl
Demir, zümrüt
Uzunluk: 60.5 cm.
1/2388

Topuz

Osmanlı 18. yüzyılın ikinci yarısı
Demir, gümüş, cam, yeşimtaşı
Uzunluk: 42 cm.
1/2389

Topuz

Safevi 18-19. yüzyıl

Demir

Uzunluk: 70 cm.

1/2345

Şeşper

Şeşper topuzun bir çeşididir. 16. yüzyıldan itibaren topuzların baş kısımları kanatçıklar halinde yapılmaya başlandı ve bu çeşit topuzlara şeşper denildi. Farsça şeş (altı), per (kanat, dilim) kelimelerinden meydana gelir. Genellikle altı kanatlı yapılmakla beraber daha fazla kanatlı olanları da vardır.¹⁵

Topuzlarda yuvarlak ve ya beyzi olan baş kısım şeşperlerde altı parçaya ayrılarak altı dilim ve dilimler arasında altı boşluk meydana getirir. Dilimler gövde- den çıkışta enlidir ve dış kenara geldikçe incilir. Fakat kenarlar bir kesici silah ağzı gibi keskin değildir. Bu da silahın vurucu, ezici ve parçalayıcı niteliğine uygun düşmektedir.

Uzun saplı ve ağır başlı şeşperler olduğu gibi, kısa ve hafif olup elde taşınan şeşperlerde vardır. Dilim aralarındaki boşluklar ve bu başlıklardan kütle ağırlığının eksiltilmiş olduğu düşünülecek olursa topuza daha göre daha hafif oldukları görülür.

Şeşperlerde bir asalet ve üstünlük sembolü olarak kullanılırdı. Üzerlerinde tezyinat ve süsleme bulunanları da vardır.¹⁶

¹⁵ Engizli 1978: s.18, Bikkul 1957: s.36, Aydın 1996b: s.114

¹⁶ Eralp 1993: s.47-49

Şeşper

Osmanlı 17. yüzyıl
Ahşap, gümüş, altın, cam
Uzunluk: 73 cm.
1/2391

Şeşper

Osmanlı 17. yüzyıl
Demir, altın, gümüş
Uzunluk: 77.5 cm.
1/2366

Şeşper

Osmanlı 19. yüzyıl

Demir, altın

Uzunluk: 86 cm.

1/2385

Silahdar Mustafa Paşa'nın Fitilli Tüfeği 1/1509,
Türkçe

جهانگیر اولدی ضربی ششپرک شمدی جهان ایچره * زبون ایلر نیجه
شاه و نیجه خان و نیجه بانى * برقدی هیبت که رک هراسان قلب
کفاره * جهان سرکشلرین قلدی زبون شمشیر برانى

دکل سانا همان بنده عجم شاهی قریم خانى * بوم اعرابه سید چاکر
کرکدر مصر سلطانی * شها هیبت ابله کرزک طوقلسه اعدایه * اگر
کوه کران اولسه قلور سورمه مثال انی

الینه شاه عالم ششپر الوب قلسه جولانی * اوتدرر اودم صاحب
قران سام و نریمانی * اوزی شیر غران و قهرمان هیبت فریدون فر *
علی شوکت ولی روز و نماده حمز □ ثانی

صالوب روی زمینه ششپر جهانیه ولوله آنى * دیدم تاریخینی حالا
الوب ششپر جوامند انی

Cihângîr oldu darbı şeşperin şimdi cihân içre * Zebûn
eyler nice şâh ü nice hân ü nice bânı * Bırakdı heybet ...
... herâsân kalb-i küffâra * Cihân serkeşlerin kıldı zebûn
şemşîr-i bürrânı

Değil sana hemân bende 'Acem Şâhı Kırım Hânı * Bu
dem Â'râba seyyid-i çâker gerekdir Mısır Sultânı * Şehâ
heybet ile gürzün tokulsa â'dâya * Eğer kûh-i girân
olsa kılur sürme misâl ânı

Eline şâh-ı 'âlem şeşper alub kulsa cevânı * Unutturur
o dem sâhib kıran Sâm ü Nerîmân'ı * Özü şîr-i garrân
ü kahramân heybet-i Ferîdûn fer * 'Alî şevket velî rûz ü
nemâde Hamza'-i sâni

Salub rûy-i zemîne şeşber cihâna velvele ânı * Didim
târihini hâlâ alub şeşber cevâmend ânı

Şeşperinin vuruşu şimdi kainat içinde bir fatih oldu
* Nice şahları, nice hanları nice beyleri zebun eder *
Bıraktı heybet kafirlerin korku dolu kalplerine *
Keskin kılıcı bütün dünyada baş kaldıranları zebun
etti.

Sana sadece İran Şahı, Kırım Hanı değil * Bu
zamanda Mısır Sultanı köledir * Ey padişah gürzün
düşmana heybetle vursa * ulu bir dağ bile olsa onu
sürme gibi toz eder

Alemin padişahı eline şeşper alıp etrafta gezinse
* sahib kıran olan (padişah) Sâm'ı ve Nerîmân'ı
unutturur * kükreyen bir aslan gibi kahraman ve
Feridun gibi heybetli olan * (Hz.) Ali gibi ulu
ikinci (Hz.) Hamza

Yeryüzüne şeşperi velvele salıp * Tarihini söyledim
hala alıp şeşper ... onu

Tüfekler

İlk olarak ne zaman ve kimler tarafından kullanıldığı tam olarak bilinmemekle birlikte, 14. yüzyılın sonlarına doğru kullanıldığı kabul edilmektedir. İlk tüfekler günümüzde kullanılan tüfeklerdeki gibi üç ana elemana (kundak, mekanizma ve namlu) dayanmakta ve bir fitil aracılığı ile ateşlenmekte idi. Fitilli tüfek dediğimiz ilk tüfekler yaklaşık iki metre uzunluğunda, oldukça ağır olup birkaç kişi tarafından taşınır, mes-nede yada kale mazgalına dayandırılarak kullanılırdı. Bu halleriyle elde taşınır küçük bir top gibiydiler.²⁰

Fitilli tüfekler; namlu ağızdan doldurulmalıdır. Tüfeğin atışa hazır hale getirilmesi için namlu içine önce barut, sonra taş veya madenden yapılmış daneler konularak sıkıştırılır ve bir fitil aracılığıyla namlu kuyruğundaki falya deliğinden ateşlenirdi. Bu tüfeklerin gövdesi üzerinde genellikle sağda yer alan horoza, eczaya batırılıp kurutulmuş bir fitil sıkıştırılıyordu. Ateşlemenin gerçekleşmesi için, önce fitilin yanar hale getirilmesi, sonra tetiğin çekilmesi gerekiyordu. Tetik çekildiğinde, namlu gerisinde yer alan falya deliği içindeki eczayı ateşliyor; bu ateşin namlu içindeki barutu tutuşturması sonucu çıkan gazın basıncıyla daneler dışarı fırlatılıyordu.

Bu ateşleme sistemi yağmur ve rüzgardan etkilendiği gibi, kullanım sırasında can güvenliği açısından da kimi sakıncalar oluşturmaktaydı. Bunun yanında fitilin parıltılı bir alevle yanması düşman tarafından fark ediliyor ve hedefin yer değiştirmesine, dahası tüfeği kullananın görülür hedef haline gelmesine neden oluyordu. Bu nedenlerden dolayı daha kullanışlı bir ateşleme sisteminin arayışına girilmiş ve 16. yüzyılda çakmaklı mekanizmalar geliştirilmiştir.²¹

20 Eralp 1993: s.104-105, Çoruhlu 1987: s.23, Çoruhlu 1993a: s.148, Çoruhlu 1993b: s.5-6, Acar 2006a: s.92, Acar 2006b: s.83, Çötelioglu: s.12

21 Eralp 1993: 106, Çoruhlu 1987: s.23, Çoruhlu 1993a: s.148, Çoruhlu 1993b: s.2-3, Çötelioglu: s.12, Acar 2006a: s.94, Acar 2006b: s.83, Chase 2008: s.31-32

Çakmaklı mekanizmalarda ateşleme; gövde üzerinde yer alan horozun alt ve üst dudakları arasına yerleştirilip sıkıştırılan çakmaktaşı aracılığı ile sağlanırdı. Tetik çekildiğinde horozun, içi barut dolu falya tava-sı kapağına çarparak çıkardığı kıvılcım tava içindeki barutu ateşler, bu ateş ise namlu gerisinin sağındaki eczalı falya deliğine, oradan da namlu içindeki baruta sirayet ederek ateşlemeyi gerçekleştirirdi. Basit ve sağlam yapısı, kolay tamir edilebilmesi sayesinde, bu ateşleme sistemi yaklaşık ikiyüz yıl geçerliliğini korumuştur. Fitilli mekanizmada olduğu gibi çakmaklı mekanizmalarda da namlu ağızdan doldurulmalıdır. Çakmaklı mekanizmalar hem tüfekler, hem de tabancalara uygulanmıştır.²²

Çakmaklı tüfekler, fitilli tüfeklerle karşılaştırıldığında çok daha kullanışlı idi. Ancak çakmaklı tüfeklerde, tüfeğin ele alınmasından doldurma ve ateşleme işleminin tekrarına kadar 40 hareket gerekiyor ve bu hareketlerin 12 tanesi tüfeğin atışa hazır hale getirilmesini kapsıyordu. Bu hareketler için yaklaşık on dakikaya ihtiyaç duyuluyordu. Bunun yanında kullanılan çakmaktaşı ile en fazla 50 atış yapılabilmesi, bu nedenle yedek taş ihtiyacına gerek duyulması ve benzeri nedenlerden dolayı ateşleme düzeneğinde yenilikler aranmıştır.²³

19. yüzyılın başlarında kullanımı fitilli ve çakmaklı mekanizmalara göre çok daha pratik olan kapsüllü mekanizma bulunmuştur. Yine namlunun ağızından doldurulma bu mekanizmada içinde barut bulunan ve bir ucu açık olan, bakırdan yapılmış, silindir bir kapsüldü. Kapsül, horozun altında duran memeye yerleştiriliyordu. Horoz düşüp kapsüle çarptığında patlayıcı alev alıyor ve bu alev, memeden içeri süzülerek fişek yatağına giriyordu. Kapsüllü ateşlemenin en önemli avantajı güvenilir olmasıydı. Çünkü artık barutun dökülmesi mümkün değildi ve ateşleme mekanizması çok daha hızlı çalışıyordu; bir başka deyişle, horozun serbest kalmasıyla silahın ateş alması arasındaki süre çok daha kısaydı.

22 (Çötelioglu: s.12, Acar 2006a: s.94, Acar 2006b: s.83-84, Eralp 1993: s.106, McNab 2008: s.14)

23 Eralp 1993: s.107, McNab 2008: s.17

Fitilli, çakmaklı ve kapsüllü mekanizmalı silahlarda namlu ağızdan doldurulmalıdır ve bu silahlar ile tek atış yapılabilmekteydi. İkinci bir atışı yapabilmek için namlunun temizlenip yeniden barut doldurulması gerekmekteydi. 19 yüzyılda ilk kez kapsüllü tüfeklerde geriden 'kuyruktan dolma' sistemler denenmiş ve bu sistemlerde birden fazla atış yapabilmek için kağıt ruloya sarılmış kartuş fişekler kullanılmıştır. Bu sistemde çıplak barut yerine, daha önceden hazırlanmış ve içinde bir atımlık barut ve kurşun bulunan fişekler kullanılmaktaydı.

Ancak asıl ilerleme, 1885'te dumansız barutun icadından sonra gerçekleşebilmiştir. Dumansız barut nitroselüloz esaslı olup etkisi kara barutun üç katı güçtedir. Yanmasından yalnızca çeşitli gazlar çıktığından, ateşlemelerde yalnız hafif bir duman görülür. Dumansız barutun icadından sonra yapılan çalışma ve araştırmalar, kovanlı mermilerin ve iğneli mekanizmaların ortaya çıkmasını sağlamış ve gelişmiş örnekleri günümüzde de kullanılan 'iğneli tüfekler' ortaya çıkmıştır. Böylece doldurma ve ateşleme zamanı en aza indirilmekte, tüfeğin

Silahdar Mustafa Paşa'nın Fitilli Tüfeği

Osmanlı 17. yüzyıl
Ahşap, demir, fildişi, mercan
Uzunluk: 145 cm.
1/1509

mermi hızı ve isabet gücü artırılmaktadır. Bu teknolojik gelişme, tek namluda birden çok atış yapabilen, tekrarlayıcı tüfeklerin icat edilmesini sağlamıştır. İğneli mekanizmada, namluya çeşitli sistemlerle yerleştirilen (şarjör, şerit, revolver vs.) kovanlı mermi gerisinde yer alan ateşleme iğnesine, horozun çarpması ile çalışan bir ateşleme sistemidir.²⁴

Şeşhane tüfekler; namlu içi köşeli (yivli, setli) olan tüfeklerdir. Bu tip namlularla mermi daha uzağa atılabilir, isabet ihtimali çok daha fazla olurdu. Namlu içi dairesel (yivsiz, setsiz) olan tüfeklere ise 'kaval' denmektedir. Fitilli tüfeklerin hemen hepsi kaval namluludur.²⁵

Osmanlılarda Tüfek Kullanımı

XV. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı ordusunda az da olsa tüfek kullanılmakta idi. İlk kullanılış tarihi kesin olmamakla beraber, 1421 yılında Düzmece Mustafa hadisesinde, 1430 yılında Selanik fethinde ve 1442 yılında Sivrihisar kuşatmasında tüfek kullanıldığı bilinmektedir. 1444 yılında Varna savaşında top ve tüfek geniş çapta kullanılmıştır. II.Murad döneminde Macar seferlerinde ise tüfek ön plana çıkmıştır. Bu dönemde Osmanlı ordusunda tüfeğin kabul edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.²⁶

24 Çötelioglu: s.13, Acar 2006a: s.95-96, Acar 2006b: s.84, McNab 2008: s.40, Çoruhlu 1993b: s.3

25 Acar 2006a: s.98, Acar 2006b: s.88, McNab 2008: s.110, 120, 128, Tezcan 1976: s.24

26 İlgürel 1979: s.301, İnalcık 1957: s.508-509, Çoruhlu 1993a: 4-5, Çötelioglu: s.13, Eralp 1993: s.112, McNab 2008: s.144, Agoston 2010: s.135

Fitilli Tüfek

Osmanlı 17. yüzyıl
Ahşap, demir, sedef, mercan
Uzunluk: 147 cm.
1/1510

Fitilli Tüfek 1/1510, Türkçe

عمل قرة محمود (mühür)

Ameli Kara Mahmud

Kara Mahmud'un imalatı

Çakmaklı Tüfek

Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, altın, gümüş, fildişi
Uzunluk: 156 cm.
1/1518

Çakmaklı Tüfek

Osmanlı (1131) 1718-19
Ahşap, demir, bağa, fildişi, pirinç
Uzunluk: 157 cm.
1/1492

Çakmaklı Tüfek 1/1518, Türkçe

بندہ مصطفیٰ

Bende Mustafa

Çakmaklı Tüfek 1/1492, Arapça - Türkçe

عمل احمد

عمل منلا محمد

سنه ۱۱۳۱

-Amel-i Ahmed

Amel-i Monla Mehmed

Sene 1131

Ahmed'in imalatıdır

Molla Mehmed'in imalatıdır

Yıl 1131

جنگ ایچون اعدا ایله مانند ببر و پلنگ * بولدم الات حربک ضربلسین
انجیق تفنگ

Ceng içün â'dâ ile mânende-i bebr ü peleng *
Bulmadım âlât-ı harbin darblısın ancak tûfeng

Düşman ile pars ve panter gibi savaşmak için,
harp aletleri içinde tüfekten daha kuvvetlisini
bulamadım.

Çakmaklı ve Mercanlı Tüfek

Osmanlı, 18. yüzyıl
Ahşap, demir, gümüş, mercan
Uzunluk: 182 cm.
1/1777

Çakmaklı Tüfek

Osmanlı, 18. yüzyıl
Ahşap, demir, fildişi, sedef
Uzunluk: 161 cm.
1/1739

Çakmaklı Tüfek 1/1739, Arapça

حاج عمر (mühür)

Hâc (hacı) Ömer

Çakmaklı ve Mercanlı Tüfek 1/1777, Latince

Çakmaklı Tüfek

Osmanlı (1236) 1820-21
Ahşap, demir, altın
Uzunluk: 174 cm.
1/1671

Çakmaklı Tüfek

Osmanlı 19. yüzyıl
Ahşap, demir, gümüş, fildişi
Uzunluk: 76 cm.
1/2078

Çakmaklı Tüfek 1/1671, Arapça

عمل علي

سنه ١٢٣٦

Ameli Ali

Sene 1236

Alinin imalatı

Yıl 1236

Çakmaklı Tüfek 1/2078, Arapça - Türkçe

عمل بكر ٥٦

يس

فيض الله

Ameli Bekir 56 (kabza)

Yasin (mühür)

Feyzullah

Bekir'in imalatı

Çakmaklı Kale Tüfeği

Osmanlı, 18. yüzyıl

Ahşap, demir, altın

Uzunluk: 124 cm.

1/1682

Çakmaklı Kale Tüfeği

Osmanlı, 18. yüzyıl

Ahşap, demir, altın

Uzunluk: 117 cm.

1/1698

Çakmaklı Kale Tüfeği 1/1682, Arapça

بوسنوي امين (mühür)

عمل الحاج محمد

Bosnevi Emin

Ameli el Hâc mehmed

Bosnalı Emin

Hacı Muhammed'in imal ettiği'dir.

Çakmaklı Kale Tüfeği 1/1682, Arapça

احمد

بسم الله الرحمن الرحيم بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في
الارض ولا في السماء وهو السميع العليم لا حول ولا قوة الا بالله العلي
العظيم

Ahmed (mühür)

Bismillâhirrahmânirrahîm Bismillah ellezi lâ yazurru/
mea ismihi şey'un fil arzi vela fil semâ ve hüvel samîül
alîm/ vela havle vela kuvvete illa billahil aliyyl azim

Bismillâhirrahmânirrahîm / Adı anıldığında yerde
ve gökte hiç bir şeyin zarar getiremeyeceği Allah'ın
adıyla. O, her şeyi işiten ve bilendir tek kudret ve
kuvvet sahibi olan yüce, ulu, Allah

Çakmaklı Kale Tüfeği

Osmanlı, 18. yüzyılın ikinci yarısı

Ahşap, demir, altın

Uzunluk: 131 cm.

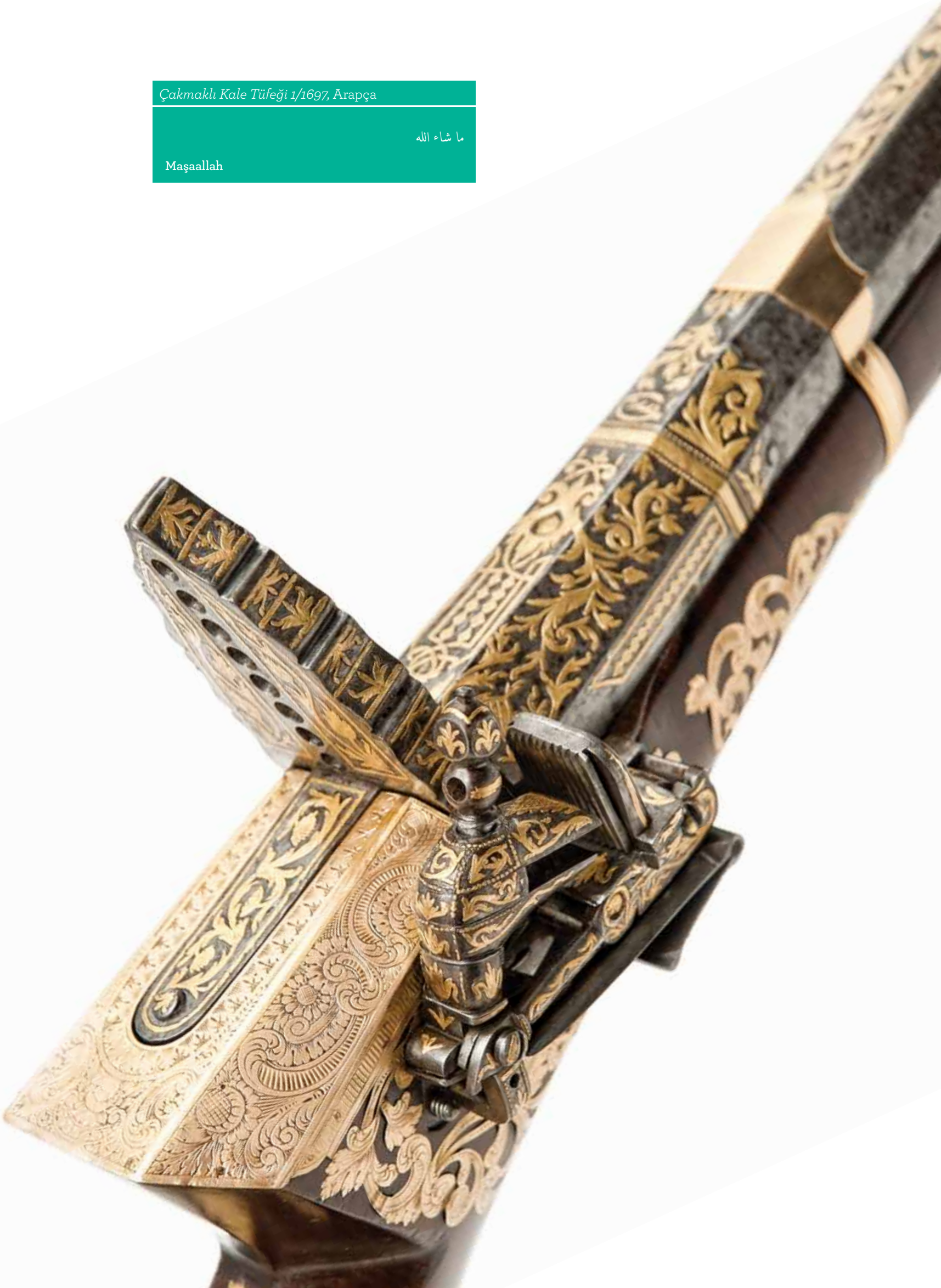
1/1697

Çakmaklı Kale Tüfeği 1/1697, Arapça

ما شاء الله

Maşaallah

Kale Tüfeği

Osmanlı 19. yüzyıl

Demir, ahşap, gümüş, altın

Uzunluk: 146 cm.

1/1263

٩٠٠ عيار طغرا صح

عمل امين

عمل محمد طاهر

عمل كوچك ابراهيم

تفنكخانه

برق تیغ خان محموددن الوب آتش تفنک * کوش اکوانه طویرسون
قوت بازوسنی * توز قوپارسون دانه ششخانه اجلالی هم * یقسون
اعدانل دمادم قل ناموسنی

90 ayar Tuğra, sah

Amel-i Emîn

Amel-i Mehmed Tâhir

Amel-i Kûçek İbrâhîm

Tüfenghâne

Berk-ı tîğ-i Hân Mahmûd'dan alub âteş tüfeng * Gûş-i
Ekvâna tuyursun kuvvet-i bâzûsunu * Toz koparsun
dâne-i şeş-hâne-i iclâli hem * Yıksun â'dânın demâdem
kulle-i nâmûsunu

Sah (900 ayar Tuğrası)

Emin'in imalatı

Mehmed Tahir'in imalatı

Küçük İbraim'in imalatı

Tüfenghâne

Tüfek Mahmut Han'ın yıldırımlar çakan kılıcından
ateş alıp * Onun kuvvetini bütün aleme duyursun *
Kudretli şeşhanesinin mermileri toz koparsın * Her
an düşmanın namus kulelerini yıksın

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, ahşap, gümüş, altın
Uzunluk: 159 cm.
1/1271

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği 1/1271, Arapça - Türkçe

تفننخانه عامره

عمل حسن رئیس

فتوحات و ظفر سلطان محمود خانه شان اولسون * بجای دانه
دستی خلقه هر سو درفشان اولسون * مسرتله درونی دائما یاغ
بغلیوب یا رب * تفنل قهرینه همچون سبوا اعدا نشان اولسون

Tüfenghâne-i Âmire

Amel-i Hasan Re'is

Fütühât ü zafer Sultân Mahmûd Hân'a şân olsun

** Be-cây-ı dâne desti halka her sù dürr-feşân olsun*

** Meserrtle derûnu dâ'imâ yağ bağlayub yâ Rab **

Tüfeng-i kahrına hem-çün sebû â'dâ nişân olsun

Tüfenghâne-i Âmire

Hasan Reis'in imalatıdır

Fetihler ve zafer Sultan Mahmud Han'a şan olsun *
Eli her yerde halka mermi yerine inciler saçsın * İçi
sevinçle daima yağ bağlasın ey Tanrım * Düşman
kahreden tüfeğine testi gibi hedef olsun

Sultan III. Selim'in Çakmaklı Kale Tüfeği

Osmanlı, (1205) 1790-91
Ahşap, demir, altın, gümüş
Uzunluk: 152 cm.
1/1686

Sultan III. Selim'in Çakmaklı Kale Tüfeği
1/1686, Türkçe

درتوز اوتوزدرت اومدن بیضه یی قیلدی دؤنم
اولدی تاریخ بو تفنگیله قیرب سلطان سلیم
بندہ مصطفیٰ ۱۲۰۵

Dörtüz otuz dört umden beyzayı kıldı dönem

Oldı tarih bu tüfengile kirb Sultan Selim

Bende Mustafa1205

Dörtüz otuz dört umden beyzayı kıldı dönem

Tarih oldu: bu tüfek ile kirb Sultan Selim

Bende Mustafa1205

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, ahşap, gümüş, altın
Uzunluk: 155 cm.
1/1273

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği
1/1273, Arapça - Türkçe

سلحداری حضرت شهریار السید عبدالله اغا

عمل طاهر قونداقچی باشی

عمل السید خلیل

سنه ١٢٠٤

عمل محمد طاهر

حملة سندن قورتران جان باشنه طاقسون جلنك * دشمن دینه چاغردر
الامان اشبو ثوفنك

Silahdâri Hazreti Şehriyariel Seyyid Abdullah ağa

Amel-i Tahir Kundakçı başı

Amel-i el seyyid Halil

Amel-i Mehmed Tahir

Sene 1204

*Hamlesinden kurtaran cân bâşına taksun çeleng **
Düşmen-i dîne zaferdir ... işbu tûfeng

Şehriyarın silahdarı Seyyit Abdullah Ağa

Kundakçı başı Tahir'in imalatıdır

Seyyit Halil'in imalatıdır

Mehmed Tahir'in imalatıdır

Yıl 1204

**Hamlesinden canını kurtaran başına çelenk
taksın *Din düşmanına eman söyletir işbu tüfek**

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, ahşap, gümüş, altın
Uzunluk: 154 cm.
1/1274

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği 1/1274, Türkçe

دستنه الدقجه محمود خان تفنگ زر نگار * اوله بغر دشمنه هر دانه
سی بربر کزار * حوفيله یاغی اریسون دشمنک قرشون کبی * هر
تفنگ اتوب نشان اوردقجه شاه نامدار ۱۲۲۶

*Destine aldıkca Mahmûd Hân tûfeng-i zer-nigâr * Ola
bağr-ı düşmene her dânesi bir bir güzâr * Havf ile yağı
erisün düşmenin kurşun gibi * Her tûfeng atup nişân
urdukca şâh-ı nâm-dâr 1226*

Mahmut Han altın işlemeli tüfeği eline aldıkça,
her bir mermisi düşmanın bağrını bulsun. O namılı
padişah her nişan alıp ateş ettiğinde, düşmanın yağı
korkudan kurşun gibi erisin.

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, ahşap, gümüş, altın
Uzunluk: 149 cm.
1/1276

Sultan II. Mahmut'un Kale Tüfeği
1/1276, Arapça - Türkçe

غاطلی مصطفی

عمل کوچک مصطفی

عمل حسین

بوتفنگی بند دیرینسی عبد حقیر * قیلدی عرض خاکپای خسرو
شوکت سریر * رسمی اعلا جوهری زیبا نقوشی خوشنما * غازی
خان محمود شاهان بر تفتل بی نظیر

Galatalı Mustafa

Amel-i küçük Mustafa

Amel-i Hüseyin

*Bu tüfengi bende-i dîrînesi 'abd-i hakîr * Kıldı 'arz
hâkipây-ı Husrev-i şevket serîr * Resmi â'lâ cevheri
zîbâ nukûşu hôş-nümâ * Gâzî Hân Mahmûd'a şâyân
bir tüfeng-i bî-nazîr*

Galatalı Mustafa

Küçük Mustafa imalatı

Hüseyin'in imalatı

Bu tüfeği, eski bendesi hakir kulu, ulu padişahın ayaklarının dibine sundu. İşlemesi iyi, süsleri güzel, nakışı hoş görünümlü. Mahmut Han Gazi'ye layık benzersiz bir tüfek

Tabancalar

Tabancanın gerçek anlamda evrimi 16. yüzyılın başlarında zemberekli ateşleme düzeneğinin ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Zemberekli mekanizma, fitilli ateşlemeye kıyasla oldukça ileri bir sistemdi. Çünkü silahın ateşlenmesi için ağır ağır yanan bir fitile gereksinim duyulmuyordu. Zemberekli ateşleme 1507 yılında Avrupa'da ortaya çıkmış ve silah imalatçılarının olduğu kadar saatçilerin de zihinsel katkısı ile tasarlanmıştır.

Çarklı düzeneğe, yaya sarılmış metal bir çarktan oluşmaktaydı (çarkın merkezinde kurma mili vardı ve bu mil, anahtar aracılığıyla döndürülüyordu). Horoz adı verilen mengene, çarka deşecek şekilde bir parça demir pirit sıkıştırılmıştı. Tetiği çekince çark, yay geriliminden serbest kalıyor ve dönerek demir piritlere temas ediyordu. Kıvılcımların çıkmasıyla çanaktaki barut ateşleniyor ve patlama gerçekleşiyordu.

Zemberekli tabancalar, asla seri olarak imal edilen ateşli silahlar arasına girmedi. Bu silahların üretilmesi, silah yapımı açısından son derece nadir bulunan bir uzmanlık düzeyi gerektiriyor ve pahalıya mal oluyordu.²⁷ Bu yüzden kullanımı çok yaygın olmamıştır.

16. yüzyılın sonlarından itibaren çakmaklı tabancalar ortaya çıkmış ve mekanizma açısından tüfeklerdeki gelişime paralel olarak kapsüllü ve iğneli tabancalar ortaya çıkmıştır.²⁸

²⁷ McNab 2008: s.8-14

²⁸ Çoruhlu 1993a: s.148, Eralp 1993: s.109

Çakmaklı Tabanca

Avrupa, 17. yüzyıl
Ahşap, demir, sedef, fildişi
Uzunluk: 72 cm.
1/2221

Çakmaklı Tabanca

Osmanlı (1123) 1711-12
Ahşap, demir, gümüş, fildişi, mercan
Uzunluk: 41.5 cm.
1/2134

Çakmaklı Tabanca

Osmanlı (1130) 1717-18
Ahşap, demir, gümüş, fildişi, mercan
Uzunluk: 48 cm.
1/2148

Çakmaklı Tabanca 1/2134, Arapça

عمل مصطفى ١١٢٣

Amel-i Mustafa 1123

Mustafa'nın imalatı

Çakmaklı Tabanca 1/2148, Arapça - Türkçe

عمل حاجي حسين

١١٣٠

تفنگخانه عامره

Ameli Hacı Hüseyin 1130

Tüfenghane-i Âmire

Hacı Hüseyin'in imalatı 1130

Tüfenghane-i Âmire

Çakmaklı Tabanca

Osmanlı 18. Yüzyılın ilk yarısı
Ahşap, demir, gümüş, fildişi, mercan
Uzunluk: 47. cm.
1/2136

Çakmaklı Tabanca

Osmanlı (1179) 1765-66
Ahşap, demir, gümüş, mercan
Uzunluk: 51 cm.
1/2145

Çakmaklı Tabanca 1/2136, Arapça

عمل احمد

عمل حاجي مصطفى

Ameli Ahmed

Tuğra

Ameli hâci Mustafa

Ahmet'in imalatı

Hacı Mustafa'nın imalatı

Çakmaklı Tabanca 1/2145, Arapça

عمل مصطفى سنة ١١٧٩

Ameli Mustafa sene 1179

Çakmaklı Tabanca
Osmanlı 18. yüzyıl
Demir, gümüş, altın
Uzunluk: 51 cm.
1/2074

Çakmaklı Tabanca
Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, gümüş, fildişi
Uzunluk: 37.5 cm.
1/2131

Çakmaklı Tabanca
Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, bağa, fildişi
Uzunluk: 43 cm.
1/2132

Çakmaklı Tabanca 1/2131, Türkçe

احمد ولي

Ahmed Veli

Çakmaklı Tabanca 1/2131, Arapça

عمل احمد

Ameli Ahmed

Ahmet'in imalatı

Çakmaklı Tabanca 1/2074, Türkçe

داغستان

Dağıstan (mühür)

Çakmaklı Tabanca
Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, gümüş, fildişi
Uzunluk: 51 cm.
1/2153

Çakmaklı Tabanca
Osmanlı 18. yüzyıl
Ahşap, demir, gümüş, fildişi
Uzunluk: 48.5 cm.
1/2162

Çakmaklı Tabanca 1/2153, Arapça - Türkçe

عمل حسين
تفنگخانه عامره

Amel-i Hüseyin

Tüfenghanei Âmire

Hüseyin'in imalatı

Tüfenghane-i Âmire

Tabanca Kılıfı

Osmanlı 19. yüzyıl
Meşin, kadife, altın sırma tel
Uzunluk: 32.5 cm., gen.: 22 cm.
1/2009

Çakmaklı Tabanca

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, ahşap, altın, elmas
Uzunluk: 36.5 cm.
1/2011

Çakmaklı Tabanca

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, ahşap, altın, elmas
Uzunluk: 36.5 cm.
1/2010

Çakmaklı Tabanca 1/2010, Türkçe

تفنگخانه عامره

Tüfenghane-i Âmire

Çakmaklı Tabanca 1/2011, Türkçe

تفنگخانه عامره (iki adet)

Tüfenghanei Âmire

Çakmaklı Tabanca

Kırım 19. yüzyıl
Demir, gümüş
Uzunluk: 50.5 cm.
1/2073

Çakmaklı Tabanca

İngiliz, 19. yüzyıl
Ahşap, demir, gümüş
Uzunluk: 57 cm.
1/2226

Çakmaklı Tabanca

Osmanlı 19. Yüzyıl
Ahşap, demir, meşin, gümüş, altın
Uzunluk: 47,5 cm.
1/10865

Çakmaklı Tabanca 1/10865, Arapça

صاحبہ ابو مسلم خان شمعان

Sahibehu ebu Musli Şemhan

Sahibi ebu Musli Şemhan'dır

Kapsüllü Çifte Tabanca

Avrupa, 19. yüzyılın ikinci yarısı
Ahşap, demir, altın
Uzunluk: 45,5 cm.
1/2190

Palaska

Osmanlı 19. yüzyıl
Altın, kadife, gümüş
Uzunluk: 113 cm.
1/2041

Barutluk

Osmanlı 19. yüzyıl
Pirinç
Uzunluk: 9 cm.
1/2164

Barutluk

Osmanlı 19. yüzyıl
Ahşap
Uzunluk: 9 cm.
1/2167

Barutluk

Osmanlı 19. yüzyıl
Yeşimtaşı, gümüş
Uzunluk: 22 cm.
1/2168

Barutluk

Osmanlı 19. yüzyılın ikinci yarısı
Fildişi
Uzunluk: 11 cm.
1/2094

Barutluk

Osmanlı 19. Yüzyıl
Gümüş
Uzunluk: 18 cm.
1/10749

Barutluk

Osmanlı 19. yüzyılın ikinci yarısı
Fildişi
Uzunluk: 13.5 cm.
1/2095

Kurşun Tavası

Osmanlı 18. yüzyıl
Demir
Uzunluk: 49 cm.
1/10532

Kurşun Kalıbı

Osmanlı 19. yüzyıl
Demir, pirinç
Uzunluk: 32 cm.
1/2100

Kurşun Kalıbı

Osmanlı, 19. yüzyıl

Pirinç, demir

Uzunluk: 22 cm.

1/2175

Kurşun Kalıbı

Osmanlı, 19. yüzyıl

Pirinç, demir

Uzunluk: 22 cm.

1/2174

Kurşun Kalıbı

Osmanlı 19. yüzyıl

Demir

Uzunluk: 26,5 cm.

1/2108

Kurşun Kalıbı 1/2108, Türkçe

عثمانلي قونداغنده اولان كموشلي ششخانه نك نمرة ۲۸

Osmanlı Kundağı'nda olan gümüşlü şeşhanenin
numre 28

Kurşun Kalıbı 1/2174, Türkçe

اعمال كوچك ابراهيم اوسته تفنگي قالي

İ'mal-i küçük İbrahim usta tūfengi kalıbı

Bu tūfek kalıbı küçük İbrahim ustanın imalatıdır.

Fişeklik-Sırmalı Çanta

Osmanlı 18. yüzyılın ikinci yarısı 19. yüzyılın ilk yarısı
Meşin, kadife, altın, gümüş, mine
Uzunluk: 18 cm., gen. : 13.5 cm.
1/2037

Boyun Çantası

Osmanlı 19. yüzyıl
Meşin, kadife, altın, gümüş sırma tel
Uzunluk: 11 cm., gen. : 14 cm.
1/2039

Miğferler:

Miğfer savaş sırasında, savaşçının başını ve başın alın, ense, burun gibi önemli bölgelerini koruyan demir veya bakırdan yapılmış bir tür başlıktır.

Osmanlı miğferleri genellikle demir ve bakırdan yapılmıştır. 16. Yüzyıla kadar demirden yapılan miğferler bu yüzyıldan sonra bakırdan yapılmaya başlanmıştır. Demire nazaran daha az dayanıklı olan bakırın kullanılmasının nedenlerinden biri Anadolu'da bulunan zengin bakır yataklarıdır. Bir diğer neden ise; bakırın, demire göre daha kolay işlenmesidir. Her türlü form ve süsleme tekniğinin uygulanabilmesi, bakırın, demirin yerini almasında büyük etken olmuştur.

Bakırı miğfer yapımında sadece Osmanlılar kullanmışlardır.²⁹

29 Eralp 1993: s.153-154

Miğfer

Osmanlı 15. yüzyılın ikinci yarısı
16.yüzyılın ilk yarısı

Demir

Yük.: 30 cm., çap: 23 cm.

1/2455

Kurşun Kalıbı 1/2174, Türkçe

مولانا السلطان اعظم خاقان ارفع العظمة المعظم...
والعزة ... لمولانا السلطان الاعظم خاقانك...
العالم

*Li Mevlana el Sultan a'zam Hakân erfaul azeme el
muazzam Vel izzet Li Mevlana el Sultan el
a'zam hak'anın ... el âlem.*

Efendimiz Sultan yüce Hakân azamet sahibi... izzetli
.... Efendimiz Sultan yüce Hakân... âlem

Miğferin Yapımı:

Madeni eserlere biçim vermek için dövme yöntemi ile yapılan miğferler, tek bir madeni levhadan hazırlanabildikleri gibi, ayrı ayrı parçalar halinde yapıp birleştirilebilir. Genellikle gövde kısmı tek parçadan hazırlanır. Enselik, kulaklık, alın ve burun siperliği, tuğ yuvaları miğfere sonradan perçinlenir. (Bu parçalar miğfere çoğunlukla perçin ile tutturulmuştur. Menteşe ile tutturulanlara da rastlanır.) Perçinler demir miğferlerde demirden, bakır miğferlerde bakırdan yapılmıştır.

Tek parçadan miğfer yapılırken kullanılacak maden, levha haline getirilir ve ısıtılır. Ortası çukurlaştırılmış bir ağaç kütüğe yerleştirilir ve yuvarlak uçlu çekiçlerle vurularak, yuvarlak bir şekil alması sağlanır. Dövme işleminden bir süre sonra maden iyice sertleşerek kolay kırılabilir bir hale gelir. Levha ateşte yeniden ısıtılır ve tekrar dövülmeye devam edilir. Bu işlem maden istenilen şekli alıncaya kadar sürer. Eğer parçalı miğfer yapılacaksa karşılıklı kenarlar lehimlenmek suretiyle birbirine tutturulur.

Burun siperi, alınlık v.s. gibi parçalar miğfere çoğunlukla perçin ile tutturulmuştur. Menteşe ile tutturulanlara da rastlanır. Perçinler demir miğferlerde demirden, bakır miğferlerde bakırdan yapılmışlardır.³⁰

Bir miğferin yapımı bittikten sonra içi kadife veya pamuklu yaklaşık 1-1,5 cm. kalınlığında bir kumaş tabakası ile kaplanır. Bu tabaka savaşçının başı ile metal arasında izolasyon vazifesi görür.³¹

Osmanlı miğferleri biçimsel olarak ‘peçelikli ve siperlikli miğferler’ olmak üzere ikiye ayrılır.

30 Tanyol 1973: s.5-6, Tezcan 1975: s.22, Eralp 1993: s.154, Aydın 2007: s.107

31 Eralp 1993: 155

Miğfer

Osmanlı 16. yüzyıl
Demir, altın, yakut, firuze
Yük.: 27 cm., çap: 22 cm.
1/798

Miğfer

Osmanlı 16. yüzyıl
Demir, altın, çuha
Yük.: 31 cm., çap: 21.5 cm.
1/796

Kurşun Kalıbı 1/796, Arapça

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نتقي

انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر الله لك ما تقدم من ذنبك وما تأخر ويتم
نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً وينصرك الله نصراً عزيزاً

Bismillâhirrahmânirrahîm ve bihi sikati

Fetih/1-3

Bismillâhirrahmânirrahîm Allah'a güvenim
sonsuzdur Fetih/1-3

Miğfer 1/798, Arapça

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين

انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر الله لك ما تقدم من ذنبك وما تأخر ويتم
نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً وينصرك الله نصراً عزيزاً

لصاحبه شفاء والسلامه

Bismillâhirrahmânirrahîm ve bihi nasta'in

Fetih/1-3

Li sahibihî şifâ'ün vel selame

Bismillâhirrahmânirrahîm Allah'a güveniyorum

Fetih/1-3

Sahibine şifa ve selamet

Miğfer

Safevi (993) 1585

Demir, altın

Yükseklik: 26 cm., çap: 20 cm.

1/897

Miğfer 1/897, Arapça - Farsça

کعیص

عمل ابراهیم بن محمد رضا

بنده شاه ولایت طهماسب

عمل فیض الله ۹۹۰

نصر من الله وفتح قریب

انا فتحنا لك فتحاً قریباً

Kâf-Hâ-Yâ-Ayn-Sâd (Meryem sûresi/1)

Ameli İbrahim bin Muhammed Rıza

Bende-i Şâh-ı velâyet Tahmaseb

Ameli Feyzullah 990

Nasrun minellah ve fathun karib (Saff/13)

İnna fetejna leke fethen kariben

Kâf-Hâ-Yâ-Ayn-Sâd (Meryem sûresi/1)

Mehmed Rıza oğlu İbrahim'in imalatıdır

Şâh-ı velâyet'in bendesi Tahmasep

Feyzullah'ın imalatıdır 990

(Saff/13)

Sana yakın bir fetih nasip ettik

Miğfer

Osmanlı 16. yüzyılın ikinci yarısı
Tombak (bakır, altın)
Yük. : 27 cm., gen. : 20 cm.
1/1461

Miğfer

Osmanlı 16. yüzyılın ikinci yarısı
Demir, altın
Yükseklik: 28 cm., gen.: 19.5 cm.
1/10916

Miğfer 1/1461, Arapça

على نيه الغزاه او جهاد في سبيل الله

Ala niyyetil gūzat av cihādün fi sebilillah

Gaza niyetiyle veya Allah yolunda cihad

Miğfer

Osmanlı 16. yüzyılın ikinci yarısı,
17. yüzyılın ilk yarısı
Demir, gümüş, altın
Yük. : 25 cm., çap: 21.5 cm.
1/526

Miğfer 1/526, Arapça

سم الله الرحمن الرحيم انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر الله لك ما تقدم
من ذنبك وما تاخر ويتم نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً وينصرك
الله نصراً عزيزاً هو الذي انزل السكينة في قلوب المؤمنين

(Fetih/1-4)

Miğfer

Osmanlı 16. yüzyılın ikinci yarısı,
17. yüzyılın ilk yarısı
Demir, gümüş, altın
Yük. : 26 cm., çap: 22 cm.
1/527

Miğfer 1/527, Arapça

الرحمن الرحيم انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر الله لك ما تقدم من ذنبك
وما تأخر ويتم نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً وينصرك الله نصراً
عزيزاً هو الذي انزل السكينة في قلوب المؤمنين

ربنا افتح بيننا وبين قومنا بالحق وانت خير الفاتحين نصر من الله وفتح
قريب وبشر المؤمنين يا محمد

(Fetih/1-4)

Siper

Â'raf sûresi 89

Arka koruyucu

Nasrun minellah ve fethün karib ve beşşiril mü'minin
ya Muhammed (Saff/13)

Peçelikli Miğferler; Gövdeleri şişkince ve tepeleri sivri külah şeklindedir. Tepelikleri düz bir çubuk veya prizmatik biçimde biter. (Tepeliklerin biçimleri miğfer sahibinin rütbesi ile bağlantılıdır.) Ön kısmında iki adet göz oyuğu bulunur. Miğferin etek kısmına halkalarla zincir örme ‘peçelik’, savaşçının boyun kısmını örterek omuzlarına kadar iner. Bu peçelik ihtiyaç duyulduğunda bir kenarından kaldırılarak göz oyuklarının üst tarafında bulunan ‘peçelik çengeline’ takılır. Göz oyuklarının arasında ise ayarlı bir vida ile aşağı yukarı hareket ettirilen ‘burun siperliği’ bulunmaktadır. Bu miğfer tipi Osmanlılar tarafından 14. ve 15. Yüzyıllarda kullanılmıştır.

Siperlikli Miğferler; Bu miğferlerde peçeliğin yerini ön, kulak, ense kısımlarında metal levha şeklinde siperlikler almıştır. Peçelikli miğfere göre daha hafif ve daha küçüktürler. Tepelikleri oval bir form ya da minyatür bir başlık şekline dönüşmüştür. Miğferi ön kısmında bir ya da birden fazla huni şeklinde (içine rütbe işareti olarak tüy konulan) sorguç yuvası bulunmaktadır. Bu miğfer tipi Osmanlılar tarafından 16. Yüzyıl başlarından 18. Yüzyıl sonlarına kadar kullanılmıştır.

Osmanlı miğferleri altın ve gümüş kakma, kazıma ve kabartma, yaldız ve tombaklama teknikleri ile süslenmiştir.³²

32 Çoruhlu 1997: s.133, Tanyol 1973: s.4-5, Aydın 1994: s.75-76, Aydın 2007: s.110, Tezcan 1975: s.23-24, Eralp 1993: s.154-156

Miğfer

Osmanlı 16. yüzyılın ikinci yarısı,
17. yüzyılın ilk yarısı
Demir, gümüş, altın
Yük. : 32 cm., çap: 21.5 cm.
1/528

Miğfer 1/528, Arapça

لك ما تقدم من ذنك وما تأخر ويتم نعمته عليك ويهديك صراطاً
مستقيماً وينصرك الله نصراً عزيزاً هو الذي انزل السكينة في قلوب
المؤمنين

(Fetih/1-4)

Miğfer

Osmanlı 17. yüzyıl
Tombak (bakır, fildişi)
Uzunluk: 157 cm.
1/1465

Miğfer 1/528, Arapça

يا الله يا محمد يا علي

امام علي - امام حسن - امام حسين - امام علي - امام محمد -
امام جعفر - امام موسى - امام علي - امام محمد - امام علي -
امام حسن - امام محمد

على نيه الغزاه او جهاد في سبيل الله

صاحبه السعاده والسلامه

-Ya Allah ya Muhammed ya Ali

İmam Ali -İmam Hasan -İmam Hüseyin -İmam Ali
-İmam Muhammed-İmam Ca'fer -İmam Musa -İmam
Ali -İmam Muhammed -İmam Ali İmam Hasan -İmam
Muhammed

Ala niyyetil gūzat av cihādün fi sebilillah

Sâhibehu el saade vel selame

Ya Allah ya Muhammed ya Ali

On iki İmam

Gaza niyetiyle veya Allah yolunda cihad

Sahibine saadet ve selamet verilsin

Zırh Gömlekler

‘Osmanlı zırh gömleklerin ana dokusu çelik halkaların birbirine özel bir sistemle bağlanmasından meydana gelen bir örgüye dayanır. Bu örgüde vücudun göğüs, karın, yan boşluklar ve sırt bölgeleri, plakalarla kaplanmıştır. Bu plakalar yine halkalar vasıtasıyla ana örgü dokusuna bağlanmıştır. Plakaların kendi aralarında bağlantıları yoktur.

Zırh gömlekler sivri yakalı, en çok dirseğe kadar inen kısa kollu ve arkada tek yırtmaçlı olarak yapılmıştır.

Zırh gömlekler plaka takviyeli olarak yapıldıkları gibi tek parça örme zırh gömlek halinde olanları da vardır. Plakalı zırh gömleklerde olduğu gibi dik yakalı ve kısa kolludur.

14. yüzyıldan itibaren zırh gömleklerin gelişimine bakıldığında form ve teknik olarak büyük değişikliklere rastlanmaz. Örgülerin tekniği kullanım süreleri boyunca aynı kalmıştır. 16. yüzyıla gelindiğinde Memlûklularla olan ilişkiler sonucu Memlûk zırhlarının etkisinde plaka sayısında belirgin bir artış izlenir. 17. yüzyılda ise zırhlarda Memlûk etkisinin ortadan kalktığı görülür. Plakalar kaldırılmış ve zırhların ana dokusu olan örgü ön plana çıkmıştır. Ateşli silahların etkisini gösterdiği yüzyılın sonunda önemini kaybetmiştir.

Zırh gömlekler üzerindeki süsleme ve kitabelerde çakma, kakma, kazıma ve oyma tekniği kullanılmıştır. Kıymetli maden olarak altın ve gümüş kullanılmış, kıymetli taşların kullanıldığı murassa zırhlarda yapılmıştır.

17. yüzyılda plakaların kalkması sonucu zırhlardaki süsleme ve kitabelerde ortadan kalkmıştır. Bu defa örgü aralarına yerleştirilen daire veya çiçek formundaki rozetler ve yuvarlak formu madalyonlar üzerinde yazı ve süslemeler yapılmıştır.³³

33 Eralp 1993: s.158-161

Zırh G mlek

Osmanlı 15. yüzyıl

Demir, g m   

Uzunluk: 80 cm., gen.: 59 cm.

1/2456

Mi  fer 1/528, Arapça

... ذوالجلال / تبارك العلي الذي ...

Z l cel l/ teb rekel aliyyullezi

Celal sahibi

Zırh Gümlek

Osmanlı 15. yüzyıl

Demir, gümüş

Uzunluk: 85 cm., gen.: 52 cm.

1/2462

Zırh Gümlek (ön) 1/2462, Arapça

واقْتال الدولة

الاشرف عز نصره

والسلام واه

لصاحبه السعاده

العامل - الملك - العراقي

هو العز - ذا العالم - الدولة

Vâ kitalul devle

El eşref azze nasruh

Velselâm vah

Li sahibihil sade

El âmil- el melik- el İraki

Hüvel izz- zal âlem

Ey devlet savaşı

Eşref, zaferi aziz olsun

Velselam vah

Saadet sahibi için

Âmil - Kral - Iraklı

İzzet O'dur - Al arka emin sahibi - Devlet

Zırh Gümlek (arka) 1/2462, Arapça

السلطان الملك

الخالد هو

بسعة قلده

السلطان

العزائم لذو الامر

El Sultan el Melik

El Hâlid

Bi siatin kalledah

El Sultan

El a'zaim li zül emr

Sultan Kral

O. Ölümsüzdür

Cömertçe nişanlandırı

Sultan

Azimetler hükümdar için

Zırh

Safevi (1151) 1738-1739

Demir

34x23 cm., 25x17.5 cm.

1/893

Zırh (3.) 1/2462, Arapça

اية الكرسي سورة الاخلاص

يارفع الدرجات يا والي الحسنات

Ayetel kürsi, İhlas sûresi

Ya refieL derecât ya vâliyel hasenat (Ey yüce makamın sahibi ey iyiliklerin sahibi)

Zırh (2.) 1/2462, Arapça

يا قاضي الحاجات - يا كافي المهمات

سورة الاخلاص

اية الكرسي

Ayetel kürsi, İhlas sûresi

Ya kaziyel hacât ya kâfiyel mühimmat

Ayetel kürsi, İhlas sûresi

Ey ihtiyaçları gideren ey kötülüklerden koruyan

Zırh (1. ve 4.) 1/2462, Arapça

اية الكرسي - ما شاء الله لا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم
توكلت على الله

نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين

بسم الله الرحمن الرحيم اذا جاء نصر الله والفتح ورأيت الناس يدخلون
في دين الله افواجا فسيح بحمد ربك واستغفره انه كان توابا

Ayetel kürsi, maşaallah lâ havle velâ kuvvete illâ
billahil aliyill azim tevekkeltu alallah

(Saff sûresi/13) Nasr sûresi

Ayete kürsi, kudret ve kuvvet ancak yüce ve ulu
olan Allah'tadır. Allah'a tevekkülüm

(Saff sûresi/13) Nasr sûresi

Kalkanlar

Ateşli silahların icadından önce savaşlarda karşıdan gelen ok ve mızraklardan, atılan taş ve ateşlerden, göğüs göğüse çarpışmalarda kılıç, topuz ve şeşper vuruşlarından korunmak için kullanılan bir savunma aracıdır.³⁴

Osmanlı kalkanları bakır, demir veya çelik, hayvan derisinden yapılırdı. Hayvan derisinden yapılanlar genellikle; gergedan, fil ve timsah derisinden, bunlar bulunmazsa manda ve öküz derisinden yapılırdı. İncir ve söğüt dallarından yapılan, üzeri ipek desenlerle süslü kalkanlarda bulunmakta olup bu tip kalkanlara tören kalkanları denilmekteydi.³⁵

Genellikle daire şeklinde bir forma sahip olan Türk kalkanlarında görülen bölümler şunlardır: Dairenin dış çevresini meydana getiren etek, hafif bir kubbeleşme ile yükselen gövde, ortada kubbe halinde göbek ve göbek merkezinde tepelik kısmı bulunmaktadır. Göbek kısmı kalkan bütünlüğü içerisinde olabileceği gibi, sonradan ilave edilip perçin çivileri ile de gövdeye bağlanmış şekilde de olabilmektedir.

Kalkan üzerinde genelde onlu bir sisteme göre yerleştirilmiş çiviler vardır. Bunların dış yüzeyleri rozet formunda olup dört adedi göbeklik çevresine altı adedi eşit aralıklarla gövde üzerindedir. Bu çiviler muhtemelen içte kolun geçildiği askıya ve göbeklik kısmında kolun metale temas ederek zedelenmesini önleyen dikdörtgen veya kare formundaki yastığı kalkanla bağlamak için konulmuştur.

Osmanlılarda ateşli silahların yaygınlaşmasına kadar kalkan kullanılmış, daha sonra yalnızca törenlerde kullanılır olmuştur.³⁶

34 Konyalı 1950: s.140, Önder 1987:s.4, Çoruhlu 1990: s.19, Aydın 1996a: s.162, Yaman 2008: s.89

35 Konyalı 1950: s.140, Önder 1987:s.4, Çoruhlu 1990: s.19, Eralp 1993: s.149, Aydın 1996a: s.162, Aydın 2000b: 177, Aydın 2007: s.94, Bikkul 1957: s.39

36 Eralp 1993: s.149-151

Abbas I.'in Kalkanı 1/11074, Arapça

السلطان شاه عباس

Kalkan 1/1430, Türkçe

معرفت چون داری * حقدّر هر کسه اولمیز نصیب * افرین ای ...
* بیوردون بو سوزی * عقله قریب مبارک باد

*Ma'rifet çün dârî * Hakdır her kese olmaz nasîb *
Âferîn ey ... * Buyurdun bu sözü * Akluhu karîb
mubârek bâd*

Çünkü marifet sahibisin * Haktır herkese nasip
olmaz * Aferin ey ... * Buyurdun bu sözü * ...
mübarek olsun

At Alın Zırhı

Atın alnını vurucu ve kesici silahlara karşı korumak amacıyla demir veya bakır gibi madenlerden yapılan zırh parçasıdır. Alınlık atın iki kulak gerisinden başlayıp üst çene kısmına kadar olan bölgeyi kapatır. Alınlıkların yapımında atın baş anatomisi gözetilmiş, alınlık üzerinde göz yuvaları ve kulak girintileri açılmıştır. Hayvanın rahat nefes almasını sağlamak için, genişleyip, daralan hareketli burun delikleri üzerine gelen kısım burun yapısına uygun olarak kabartılmış kanat şeklinde yapılmıştır.³⁷

'At alın zırhları, atın alın kısmını örten ana gövde, gövdeye dikey olarak yanlardan üç sıra demir halkalarla bağlı iki yanak siperliği ve üst kısmında yaklaşık üçgen şeklinde ve yine en az üç sıra demir halkalarla gövdeye bağlanmış ense siperliği olmak üzere toplam dört ana parçadan oluşurdu. At alın zırhının yanak ve ense siperliklerine perçinlenmiş bağlantı tokaları ve kayışları vasıtasıyla alınlık atın başına bağlanırdı.'³⁸

Sorguç yuvası 16. yüzyıldan itibaren, genellikle bakırdan yapılmış alınlıklarda, gövde madeninden palmet biçiminde yapılmış olup alın boyuncu uzanan, gövdeye perçinle tutturulan küçük huniler şeklindedir. Atın başlığındaki sorguç, üzerinde taşıdığı binicinin rütbesini temsil eder.³⁹

At alınlıkları 16. yüzyıla gelinceye kadar demirden, 16. yüzyıldan itibaren de bakırdan yapılmaya başlanmıştır. Bakır alınlıklar mutlaka tombak tekniği ile kaplanmıştır. Alınlık gövdeleri dövme-kabartma tekniği ile atın kafasının anatomik yapısına uygun bir formda yapılmıştır. At alın zırhlarının iç kısımları çuha ya da pamuklu kumaşlarla kaplanarak metalin hayvan derisine teması engellenmiş, ayrıca bu kaplamalar aşırı sıcak ve soğuklarda ısı izolasyonunu da sağlamıştır.⁴⁰

Alınlıklar üzerinde de zengin süsleme unsurları göze çarpar. Yoğun olarak bitkisel ve geometrik motiflerle süslenmiştir. Kazıma, kakma, kumlama tekniği ile yapılan süslemelerde ait oldukları yüzyılların karakteristik özellikleri izlenir.⁴¹

37 Eralp 1993: s.165, Çoruhlu 1998: s.57-58, Güçkıran 2009: s.21

38 Çoruhlu 1998: s.57, Güçkıran 2009: s.21

39 Eralp 1993: s.166, 168, Çoruhlu 1998: s.58, Güçkıran 2009: s.21

40 Eralp 1993: s.167-168, Çoruhlu 1998: s.62, Güçkıran 2009: s.21, 25

41 Eralp 1993: s.167, Çoruhlu 1998: s.62, Güçkıran 2009: s.27, 29

Tuğlar

Tuğlar eski Türklerde hakimiyet ve hükümdarlık simgesi idi. Tuğ bir sırtın tepesine altın yaldızlı bir top ve bunun alt tarafına takılan uzun at kıllarından meydana gelirdi. Eski Türklerde büyük kağanların dokuz tuğu vardı ki, bir hükümdarın kuvvet ve kudreti ne kadar büyük olursa olsun bundan daha fazla tuğa sahip olamazdı. Çünkü, Eski Türklerde bu sayıya kutsiyet atfedilirdi. Karahanlı hükümdarları olan büyük kağanların dokuz tuğu olduğu gibi, Cengiz Han'ın da karargahında hakimiyet ve kudretinin işareti olarak kırat kuyruğundan yapılmış dokuz tuğu vardı.⁴²

Osmanlılarda tuğ, hükümdarlık, vezirlik, beylerbeylik, sancakbeylik gibi askeri görev ve memuriyet işareti olarak kullanılmaktaydı. Osmanlı tuğları; at-kuyruğu kıllarından yapılırdı. Çok sayıda kıl kırmızı renge boyandıktan sonra bunun tepesine beyaz ve siyah renkte ince kıllardan yapılan saçaklı bir başlık konulurdu. Bütün bunların üzerine bakırdan altın yaldızlı büyük bir top ve bazen de onun üzerine bir hilal yerleştirilirdi. Top güneşi, hilal ayı, at kılları da güneşin ışınlarını temsil ederdi.⁴³

Osmanlı padişahlarının 16. yüzyılda yedi tuğları vardı. 17. ve 18. yüzyıllarda ise bunların altı tane olduğu görülmektedir. Savaş açılmasının ardından, İstanbul'dan hareketten bir iki ay önce, padişah tuğlarından ikisi merasimle çıkarılarak Topkapı Sarayı'nın orta kapısına dikilirdi. Padişah tuğlarının çıkmasını müteakip, veziriazam ve sefere memur edilen vezirler ve beylerbeyiler de kendi konaklarının önlerine tuğlarını dikerlerdi.⁴⁴

Padişah tuğuna 'Tuğ-ı Hümayun' denirdi. Padişah sefere giderken Tuğ-ı Hümayunlar da beraber götürülür, bunun için de bir merasim yapılırdı. Bu merasim, 18. yüzyılın başlarında şöyle yapılırdı: Padişah tuğlarından ikisinin çıkarılıp Babüssaade önüne dikilmesi için vezir-i azam, şeyhülislâm, kazaskerler, nişancı, defterdar, yeniçeri ağası ve ileri gelen devlet adamlarına bildirilir ve bu kişiler merasim elbiselerini giyerek belirlenen zamanda sarayın orta kapısında beklerlerdi. Enderun'dan Tuğ-ı Hümayunun hazırlandığı haberi gelmesi üzerine önde vezir-i azam olmak üzere heyet Babüssaade'de Akağaların oturduğu aralıkta

sedire oturup beklerler; bu sırada hassa müezzinleri Sure-i Fetih okumaya başlarlardı. Surenin okunması bittikten sonra davetli şeyh efendilerin birinin duası sonrası Fatih suresi okununca, ağalar içeriden tuğ-ı hümayundan ikisini çıkarırlardı. Devlet erkânı ayağa kalkıp, tuğları ağaların ellerinden alırlar, derhal birinciyi sadrazamla şeyhülislâm ve diğerlerini de vezirlerle kazaskerler birlikte Babüssaade önündeki belirlenen yerlerine dikerlerdi. Daha sonra dua edilip, merasime son verilirdi. Padişah tuğlarının çıkmasını müteakip, vezir-i azam ve sefere memur edilen vezirler ve beylerbeyiler de kendi konaklarının önlerine tuğlarını dikerlerdi.

'Otağ-ı Hümayun' denilen padişahın kırmızı renkli çadırının ordunun hareket noktası olan yere kurulması nedeniyle tuğların oraya gönderilmesi de merasimle olurdu. Ordu Rumeli tarafına hareket edecek ise otağ-ı hümayun Davutpaşa çayırına, Anadolu tarafına gidilecek ise Üsküdar Doğancılar meydanına kurulurdu. Sadrazam ve devlet erkânı iki tuğu merasimle alarak otağ-ı hümayun önüne dikerlerdi.⁴⁵

Seferlerde padişahın tuğlarından ikisi daima otağ-ı hümayun önüne dikilirdi. Bundan dolayı asıl ordu-gahta padişah tuğlarından dördü bulunurdu.⁴⁶

18. yüzyıldan itibaren padişahlar sefere gitmediklerinden tuğları yalnız saraya dikilirdi.⁴⁷

Padişahın başka vezirlerin, beylerbeyi ve sancakbeylerinin, şeyh-ül-islam ve kazaskerlerin, yeniçeri ağası, sekban başı, kapıkulu süvarilerinden altı bölüğün, cebecilerin, (Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyetini kabul eden ya da bu hakimiyet içinde kısmen bağımsızlıkları tanınan hristiyan beylere de padişah tarafından tuğ verilirdi. Erdel kralının, Eflak ve Boğdan voyvodalarının Osmanlı padişahları tarafından verilen tuğları vardı.) Erdel Kralının, Eflak ve Boğdan voyvodalarının da tuğları vardı.⁴⁸

16. asırda Osmanlı padişahlarının tuğlarının yedi olduğu, sonra altıya indiği anlaşılmaktadır. Vezirlerin üç, Şeyh-ül-islam'ların, Beylerbeyilerin, Erdel kralının, Eflak ve Boğdan beylerinin ikişer, sancak beylerinin, kazaskerlerin, cebecilerin, sekbanbaşı birer tuğları vardı.⁴⁹

45 Uzunçarşılı 1988: s.266-267

46 Pakalın 1993: s.522

47 Uzunçarşılı 1988: s.267, Aydın 1995a: s.107

48 Uzunçarşılı 1988: s.267, Konyalı 1952; s.854, Sümer 1954: 3399

49 Konyalı 1952: 854

42 Uzunçarşılı 1988: s.261, Sümer 1954: s.3399, Akbaran 1974: s.18, Aydın 1995a: s.107, Aydın 2007: s.99, 10

43 Uzunçarşılı 1988: s.262, Sümer 1954: s.3399

44 Uzunçarşılı 1988: s.262-263, Sümer 1954: 3399, Orgun 1941: 246-251

Alemler

Alemin, Türkçe karşılığı 'alamet, nişane, işaret, bayrak ve sancak' olan Arapça bir kelimedir.⁵⁰

Türk sanatında alemler; kubbe, minare ve sancak alemleri olmak üzere üç ayrı grupta toplanmıştır.⁵¹

Çadır tepelerinde, kubbelerde, minarelerde kullanılan alemler; taş, ahşap veya metalden olabilmektedir. Aşiret çadırlarının tepelerindeki alemlerin nazara karşı konulduğu söylenir. Kubbe alemleri ise, kubbe ile minare külâhlarının üzerini örten kurşun levhaların birleştiği en son noktalarda oluşan açıklığı örtmek için kullanılmışlardır.⁵²

'Osmanlı alemlerinin sapları, kısa silindirik olup, aşağıdan yukarıya doğru inceler. Gövdelerinde bir, bazen iki yuvarlak, armudi şişkinlikler bulunur. Birine boncuk (moncuk), diğerine küp denir. Sap üzerinde ayrıca kabarık ince bilezikler vardır. Saplar genelde sadedir. Süslemeli olanlar da düz veya kırık hatlı derin yivlere sahiptir. Saplar safia'ya geçme, burgu, perçin ve lehim yollarıyla tespit edilmiştir. Safialar yalın levha halinde, ince tahta kalıp üzerine kaplanmış levha halinde, içi boş derinliği olan şekillerdir. Safia'nın iki yüzünde de genellikle aynı yazılar ve bezeme tekrarlanmıştır. Alemler genellikle küçük, natüralist palmet şekilli tepeliklerle son bulur.'⁵³

Alemlerin üzerindeki süslemelere gelince; bunlar başta çeşitli karakterde yazılmış yazılar olmak üzere, devirlere göre değişen natüralist bitki motifleridir. Yazılar Kuran-ı Kerim'den alınmış ayet ve sureler, 'Kelime-i Tevhid' lerdir. Bitki motifleri ise bazen yazı aralarına serpiştirilmiş, bazen boş zemini doldurmakta kullanılmış, küçük mineler, şakayıklar, rumi ve palmetlerdir. Ayrıca erken örneklerde saz deseni ve çintemani kullanılmıştır. Bütün bu bezeme; kazıma, kabartma, ajur, yaldızlama ve nadir olarak da savat tekniği ile yaratılmıştır.⁵⁴

Alemlerde çoğunlukla bakır, tunç, pirinç, bronz, demir, altın, nadir olarak da gümüş madenleri kullanılmıştır. Bakır olanlar tombak tekniği ile kaplanmışır.⁵⁵ Yapım tekniği olarak dövme ve döküm teknikleri kullanılmıştır.⁵⁶

50 Yücel 1966: s. 2908, Şapolyo 1970: s.16, Öncel 1972: s.1, Akbaran 1974: s.7, Yücel 1975: s.34, Erdem 1988: s.103, Tezcan-Tezcan 1992: s.3, Eralp 1993: s.55, Karatepe 2008: s.33

51 Yücel 1975: s.36, Öncel 1972: s.2-4, Akbaran 1974: s.11-15

52 Yücel 1966: s.2908-2009, Akbaran 1974: s.7, 9-11, Yücel 1975: s.36, Tezcan-Tezcan 1991: s.5

53 Tezcan Tezcan 1991: s.70-71

54 Tezcan 1990: s.36, Tezcan Tezcan 1991: s.72, 75, Akbaran 1974: s.105

55 Öncel 1972: s.6, Akbaran 1974: s.13

56 Tezcan Tezcan 1991: s.71

Alem 1/604, Arapça

نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين يا محمد

Nasrun minellah ve fethün karib ve beşşiril
mü'minin ya Muhammed (Saff/13)

Kayıtbay'ın Alemleri 1/619, Arapça

عز مولانا السلطان الملك الاشرف ابو النصر قايتباي عز نصره

*Azze limevlana el Sultan el Melik el Eşref ebül nasır
Kayıtbay azee nasruh*

**Aziz mevlana Sultan eşref kral Abulnasr Kayıtbay,
zaferi daim olsun**

Sultan IV. Murat'ın Alemleri 1/1974, Arapça

هو الفتاح لا اله الا الله ابراهيم خليل الله السلطان ابن السلطان سلطان
مراد خان بن سلطان احمد خان خلد الله ملكه وسلطانه

لا اله الا الله محمد رسول الله اللهم صل على سيدنا محمد وعلى
جميع الانبياء والمرسلين الحمد لله رب العالمين في سنة سبع وثلاثين والف

*Hüvel Fettah Lâ ilâhe illallah İbrahim Halilullah el
Sultan ibnül Sultan Sultan Murad Hân bin Sultan
Ahmed hân halledallahu mulkehu ve sultaneh*

*Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlüllah Allahumme
salli ala seyyidina Muhammed ve ala cemiil enbiyâi
vel mürselin el hamdu Lillahi Rabbil Âlemin fi sene
seb'in ve selâsin ve elf*

**O, fettahtır. Lailaha illallah, ibrahim Halilüllah.
Sultan oğlu Sultan olan, Sultan Ahmed hanın
oğlu Sultan Murad han. Allah onun mülkünü ve
saltanatını daim eylesin**

**Lailaha illallah, Muhammed resülullah. Allahım,
efendimiz hazreti Muhammed'e ve bütün
peygamberlere salât ve selam eyle. Âlemlerin
rabbine hamd olsun. yıl 1037**

Tomanbay'ın Âlemi 1/611, Arapça

الله

لا اله الا الله محمد رسول الله

نصر من الله وفتح قريب

آيه الكرسي

عَزَّ بُلُوتَانَا السِّلَاطَانُ الْمَلِكُ الْاَشْرَفُ اَبُو النَّصْرِ طُومَانُ بَايَ عَزَّ نَصْرُهُ وَخُلِدَّ
مُلْكُهُ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

Allah

La ilahe illallah Muhammedün Resüllüllah

Nasrun minellah ve fethun karib(Saff/13)

Ayetel kürsi

*Azze limevlan el Sultan el melik el eşref Ebül
nasır Toman bay azze nasruh ve hüllide mülkeh li
Muhammed'in ve Âlih*

Allah

La ilahe illallah Muhammedün Resüllüllah

Nasrun minellah ve fethun karib(Saff/13)

Ayetel kürsi

İzzetli efendimiz, Sultan şerefli kral Toman bay'ı
Muhammed ve ehli beyti hakkı için zaferini izzetli
ve hükümranlığı daim eyle

الله

لمولانا السلطان الملك الاشرف ابو النصر قانصو الغوري عز نصره

بسم الله الرحمن الرحيم والله الاسماء الحسنی فادعوه بها هو الله الذي
لا اله الا هو الرحمن الرحيم الملك القدوس السلام المؤمن المهيمن العزيز
الجبار المتكبر

بسم الله الرحمن الرحيم انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر لك الله ما تقدم
من ذنبك وما تاخر ويتم نعمته عليك ويهديك صراطاً مستقيماً وينصرك
الله نصراً عزيزاً

مما عمل يرسم المعز العالم المولوي

الاشرفي باب المولوي

لله العزة في انصاره

-Allah

Limevlana el Sultan el melik el eşref ebül nasır Kansu
el Ğavri azze nasruh

Bismillâhırrahmânırrahîm ve lillâhil esmâül Hüsna
fed'ûhu biha hüvellahul lezi lâ ilâhe illa hu el rahman
el rahim el melik el kuddus el selâm el mü'min el
müheymîn el aziz el cebbar el mütekebbir.

Bismillâhırrahmânırrahîm inna fetejna leke fethen
mübînen liyağfırellahu ma takaddeme min zenbike
vema taahher ve yûtimme ni'metehü aleyke ve
yühdike sıraten müstekima ve yansurekellahu nasren
azizen(Fetih/1-3)

Mimma ümile bi resmîl müiz el âlim el Mevlevi el
eşrefi bab el Mevlevi....

Lillahil izzetu fi ansarih

Allah

Efendimiz Sultan şerefli Kral Abulnasr Kansu
Elğavri zaferi aziz olsun.

Bismillahirrahmanirrahim / En güzel isimler
Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin.
kimsinden başka hiç bir ilâh yoktur. O Rahman'dır,
Rahim'dir.

Mülkün gerçek sahibi, Kutsal, Barış ve Esenliğin
kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak
güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini
yaptıran, eşsiz olan Allah'tır.

(Fetih/1-3)

Mu'iz mevlevi âlim adına yaptırılmıştır.

Eşrefi mevlevi kapısı.

İzzet Allah'ın destekçileridir .

Tomanbay'ın Alemi 1/611, Arapça

الملك الاشرف ابو النصر قانصو الغوري عز نصره
(sap) انا فتحنا لك فتحاً مبيناً ليغفر الله ما تقدم من ذنبك وما تأخر
مولانا السلطان الملك الاشرف قانصو الغوري (sap)

El melik el eşref ebül nasır Kansu el Ğavri azze nasruh

*İnna feteħna leke fethen mübinen liyağfirellahu leke
matakeddeme min zenbike vema teahher(Fetih/1-2)*
(sap)

*Limevlana el Sultan el Melik el eşref Kansu el
Ğavri(sap)*

Şüphesiz biz sana apaçık bir fethi ihsan ettik,
taki Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını
bağışlasın(Fetih/1-2)

Şerefli Kral Abulnasr Kansu Elguri zaferi aziz olsun

Alem 1/1967, Arapça

يا الله

يا محمد

واذن لسحب صلو منك دائمة

لا اله الا الله محمد رسول الله

على النبي بمنهل ومنسجم

يا ابو بكر، يا عمر، يا عثمان، يا علي

ايه الكرسي

يا الله

يا محمد

يارب اجعل رجائي غير

ايه الكرسي

لا اله الا الله محمد رسول الله

لديك واجعل

ابو بكر، عمر، عثمان، علي

Ya Allah

Ya Muhammed

ve ezzin li suhubin salatun minke daimetun

La ilahe illallah Muhammedun resülullah

Alal nebiyi bi münhilin ve münsecimin

ya Ebübekir/ya Ömer/ya Osman /ya Ali

Ayetel kürsi

Ya Allah,Ya Muhammed

Yareb ice'l recâi

Ayetel kürsi

La ilahe illallah Muhammedün Resülüllah

Ledeyke vec'el ğayre münherimi

Ebübekir/ Ömer/ Osman / Ali

Ya Allah .

Ya Muhammed

Aramızda daima dostluk bulutlarının oluşuna izin ver

Lailaha illallah, Muhammed resülullah.

Peygamber'e yakışır ve uyar.

Ya Abubekir, ya Ömer, ya Osman, ya Ali.

Ayetel Kürsi

Ya Allah

Ya Muhammed

Ya Rabb benim rıcamı ayrı tut

Ayetel Kürsi

Eşhedü enne lailaha illallah ve eşhedü enne Muhammeden resülullah.

Katında eyle delinmeyen

Abubekir - Ömer - Osman -Ali

الله

ولا سواه

يا محمد

محمد سيد الكونين والثقلين

يا ابو بكر، يا عمر، يا عثمان، يا علي

لا إله الا الله محمد رسول الله

مولانا الملك المظفر السلطان سليم خان

ايه الكرسي - صدق العلي العظيم وصدق رسوله النبي الكريم والحمد لله وحده

يا الله، يا محمد

والفريقين من عرب وعجم

لا اله الا الله محمد رسول الله

يا ابو بكر، يا عمر، يا عثمان، يا علي

خدا الله ملكه في عام خمس وسبعين وتسعمائه

Allah

Lâ sivah

Ya Muhammed

Muhammed'ün seyyidül kevneyni vel sakeleyn

ya Ebübekir/ ya Ömer/ ya Osman / ya Ali

Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resülüllah

Limevlana el melikil muzafferEl sultan Selim Han

Ayete'l Kürsi-sadakallahul azim ve sadaka Resülühül nebiyyil kerim vel hamdu lillahi vahdeh

Ya Allah ya Muhammed

vel ferikeyni min arab'in ve acem'in

La ilahe illallah Muhammedün Resülüllah

Ebübekir/ Ömer/ Osman / Ali

Halledelllahu mülkeh fi âmi hamsin ve sebîne ve tis'umae

Allah

O'ndan gayrı olmaz

Ya Muhammed

Muhammed her iki cihanın ve sakaleynin { cin ve insan } efendisidir

Ya Abubekir- Ya Ömer - Ya Osman- Ya Ali

Eşhedü enne lâilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden resülullah

Efendimiz muzaffer Sultan kral Selim Han için

Ayete'l kürsi / Ulu ve yüce olan Allah ve resülü ekremi hep doğru derler, tek olan Allah'a hamd olsun

Ya Allah - ya Muhammed

Lailaha illallah, Muhammed resülullah

Abubekir - Ömer - Osman - Ali

Allah mülkünü ölümsüzleştirsın yıl 975

Alem 1/651, Arapça

الله

- اللهم صلي على محمد المصطفى

- امام علي - امام حسن - امام حسين - امام علي - امام
محمد - امام جعفر - امام موسى - امام علي - امام محمد - امام
علي - امام حسن - امام محمد

Allah

Allahumme salli ala Muhammedinil Mustafa

İmam Ali - İmam Hasan - İmam Hüseyin - İmam Ali
İmam Muhammed - İmam Ca'fer - İmam Musa - İmam
Ali - İmam Muhammed - İmam Ali İmam Hasan - İmam
Muhammed

Allah

Allahumma salli ala Muhammed'il Mustafa

On iki İmam'ın isimleri

Alem 1/655, Arapça

محمد

Muhammed(küfi ma'kili)

Alem 1/664, Farsça

آل رفیع باقی باد همیشه لواء -

Bâki bâd hemîşe livai âl-i refi'

O yüce soy'un(ehli beyt) sancak hep var olsun

لا اله الا الله محمد رسول الله

نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين يا محمد

الله حسبي

بسم الله الرحمن الرحيم شهد الله ان لا اله الا هو والملائكة واولو العلم قائما بالقسط . . . له الا هو العزيز الحكيم ان الدين عند الله الاسلام قل اللهم مالك الملك

عز لمولانا السلطان الاعظم والخانان المكرم السلطان ابن السلطان السلطان احمد ابن محمد خان نصره الله تعالى نصرا عزيزا وفتح له فتحا مبينا آمين سنة الف ثلاث عشر يا حفيظ يا حافظ

بسم الله الرحمن الرحيم وكفى بالله

شهيدا محمد رسول الله

الله ربي

ان الله وملائكته يصلون على النبي يا ايها الذين آمنوا صلوا عليه وسلموا تسليما صدق الله العظيم

Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlüllah

Saff sûresi/13

Allah hasbi

Âli İmrân/18-19

Azze li Mevlana el Sultan vel Hakân el Mükerrerrem el Sultan ibnul Sultan el Sultan Ahmed ibni Muhammed Hân nasarahullahu teala nasran aziza ve fetehe lehu fethen mübinen âmin sene elfin selâse aşer ya hafız ya hâfız

Bismillâhirrahmânirrahîm ve kefa billah

Allah rabbi

Ahzâb/56

Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlüllah

Allah'tan gelen zaferi ve yakın fethi müminlere müjdele ey Muhammed .

Allah bana yeter (Saff sûresi/13)

Âli İmrân/18-19

Efendimizin yüce sultan ve mükerrerrem hakan sultanoğlu sultan olan Mehmet Hanın oğlu Ahmed Han . Allahu teala ona en izzetli zaferi ve apaçık fethi ihsan etsin, amin . yıl 1013, ey her şeyi muhafaza eden ve koruyan Allah .

Bismillâhirrahmânirrahîm / şahit olarak Allah yeter Muhammed Allahın Resulüdür

Allah rabbimdir.

Şüphesiz Allah ve melekleri peğambere salat ediyorlar . Ey iman edenler siz de ona salât edin, selam edin

Alem 1/1981, Arapça

نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين يا محمد يا الله يا الله
نصر من الله وفتح قريب وبشر المؤمنين يا محمد آمين يا رحيم

*Nasrun minellah ve fethun karib ve beşşiril mü'minin
ya Muhammed yaAllah yaAllah*

*Nasrun minellah ve fethun karib ve beşşiril mü'minin
ya Muhammed âmin ya rahîm*

Allah'ın zafer'i ve yakın feth'i yakındır mu'minlere
mujdele ey Muhammed. (Saff/13) yaAllah yaAllah

Allah'ın zafer'i ve yakın feth'i yakındır mu'minlere
mujdele ey Muhammed. (Saff/13) âmin ey rahmet
sahibi

Tören Kalkanları (Söğüt Kalkanlar)

Tören kalkanlarında kullanılan ince söğüt dallar, kurumadan önce kabukları soyulup renkli ipek ipliklerle sarıldıktan sonra deri zemin üzerine helezoni şekilde örülürdü. Kalkanın tam ortasında genellikle demirden yapılan yuvarlak zırh (göbek) vardır. Çoğu zaman zırhlı göbeğin üzeri altın kakma desenlerle işlenmiştir. Kalkan yüzeyi ise; ayrı renklerde, ipek sırma ile işlenmiş çiçek motifleri ve rumi dolgulu palmetlerle süslenmiştir.⁵⁷

16. yüzyılda Osmanlı ordusunda, daha çok Kanuni Sultan Süleyman döneminde kullanılan tören kalkanları, şenlik alaylarında ve ordunun geçit törenlerinde tören birlikleri tarafından kullanılmıştır. 18. Yüzyıldan sonra tören kalkanları kullanılmaz olmuştur.⁵⁸

Topkapı Sarayı Arşivindeki Mohaç Seferi Defterinde (D. 9633), Kanuni Sultan Süleyman'ın ordusunda 235 söğüt dalından kalkan, 219 yuvarlak çelik kalkan, 637 Hint işi 'şabite' denilen bir çeşit balık derisinden yapılmış kalkan, 1000 dikme kalkan ve 2084 yeniçeri kalkanı bulunduğu yazmaktadır.⁵⁹

57 Önder 1987: s.4, Eralp1993: s.152-153, Aydın 2007: s.95

58 Önder 1987: s.4, Çoruhlu 1990: s.20

59 Önder 1987: s.4, Aydın 1996a: s.162, Aydın 2000b: s.177, Aydın 2007: s.95, İsimsiz 1952: s.840-841

Söğüt Kalkan 1/726, Arapça

الله

بسم الله الرحمن الرحيم

اَنَا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مَبِينًا لِيُغْفِرَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ وَيُسَمِّ
نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا

Allah

Bismillâhirrahmânirrahîm Fetih/1-2

Söğüt Kalkan 1/2466, Farsça

آن جا که سپر چو مهر کردان باشد * هر رشته او ضامن صد جان
باشد * با تیغ و سپر باش مترس از دشمن * زیرا که سپر قلعه مردان
باشد

Ân câ ke siper ço mihr-i gerdân bâşed * Her rişte-i û
zâmin-i sad cân bâşed * Bâ tiğ u siper bâş me-ters ez
düşmen * Zîrâ ke siper kal'a-i merdân bâşed

Kalkan güneş gibi yuvarlaktır * Onun her ipi
yüz kişinin canını korur * Kılıç ve kalkanla ol,
düşmandan korkma * çünkü kalkan yiğitlerin
kalesidir

Söğüt Kalkan 1/2441, Farsça

اية الكرسي-

Ayetel kürsi

SULTANLARIN SİLAHLARI

HİLMİ AYDIN

Silah, ilk çağlardan itibaren insanoğlunun tabii olaylara ve düşmanlarına karşı kendisini savunmak için geliştirdiği bir araçtır. Delici, kesici, koruyucu ve daha sonraki zamanlarda ateşli olarak gelişim gösteren silahlar, üzerlerindeki fitiz işçilikten dolayı sanat eseri niteliği kazanmışlardır.

“Sultanların Silahları-Topkapı Sarayı Silah Koleksiyonu” adlı bu eser, bu sanat eserlerinden en nadide bazılarının da içinde bulunduğu Topkapı Sarayı Müzesi Silah Koleksiyonu’nu bir bütün halinde anahatlarıyla incelemek ve okuyucuya aktarmak üzere hazırlanmıştır.

